

TSHEBETSO BEATRIX

NOMORO YA DITOKELO TSA HO RAFA: (FS) 30/5/1/2/2 (81) MR

NOMORO YA BOINGODISO: 2000/016129/07

Moralo wa Setjhaba le Mesebetsi

2017 – 2021

Phupu 2017

Tafole ya Dikahare

1.	Selelekela le Ketapele	10
1.1	Selelekela.....	10
1.2	Ketapele	16
1.3	Basebetsi ba Jwale le ba Lebelletsweng bakeng sa Morafo wa Beatrix	19
1.4	Ho thaotha ha batho ba Lehae	19
2.	Kakaretso ya Ntshetsopele ya Basebetsi.....	23
3.	Moralo wa Ntshetsopele wa Khiri ya Basebetsi	25
3.1	Kakaretso	25
3.2	Selelekela ho Motlolo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi ba Sibanye.....	26
3.2.1	Tlhaloso ya Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi	27
3.2.2	Sepheo sa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi	27
3.3	Moralo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi.....	28
3.4	Motlolo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi ba Sibanye le Boiqapelo.....	28
3.5	Tlhaloso ya Tsebo ya ho Bala le ho Ngola le Tsebo ya Dipalo e Sebetsang	29
3.6	Thuto le Thupello ya Batho ba Baholo (AET)	32
3.6.1	Leano la Tshebetso la AET.....	33
3.7	Thuto le Thupello	35
3.7.1	Dithupello Mosebetsing	35
3.8	Lenaneo la Bokgoni ba Sehlooho ba Mosebetsi	38
3.8.1	Leano la Tshebetso la Thupello ya Sehlooho ya Mosebetsi	39
3.9	Lenaneo la Bokgoni bo Fetiswang	41
3.9.1	Leano la Tshebetso la Thupello ya Bokgoni bo Fetiswang	43
3.10	Dikgeo tse Thata Ho tlatswa	44
3.10.1	Leano la Tshebetso la Dikgeo tse Thata Ho tlatswa	45
3.11	Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi	53

3.11.1	Leano la Tshebetso la Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi	54
3.12	Moralo wa Botataisi.....	59
3.12.1	Leano la Tshebetso la Moralo wa Botataisi.....	59
3.13	Borupellwa	62
3.13.1	Leano la Tshebetso la Borupellwa	62
3.14	Tshehetso ya Ho ithuta.....	63
4.	Tekatekano Mosebetsing	66
4.1	Selelekela.....	66
4.2	Ho ba le seabo ha Maaforika Borwa a neng a Kotetswe Nakong e Fetileng	71
5.	Kakaretso ya Ntshetsopele ya Setjhaba.....	73
6.	Moralo wa Ntshetsopele wa Setjhaba sa sebaka sa Merafo	78
6.1	Kakaretso	78
6.1.1	Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana.....	78
6.1.2	Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng	79
6.2	Maemo a Kahisano le Moruo	79
6.2.1	Profaele ya dipalopalo tsa Baahi	82
6.2.2	Diketsahalo tsa Sehlooho tsa Moruo	87
6.2.3	Profaele ya Moruo ya Lebatowa la Lejweleputswa.....	88
6.2.4	Profaele ya Moruo ya Lebatowa la Lejweleputswa.....	89
6.3	Moralo wa Moruo wa Lehae	90
6.3.1	Moralo wa Ntshetsopele o Hokahaneng: Mmasepala wa Lehae.....	90
6.3.2	Kgahlamelo ya tshebetso sebakeng	91
6.4	Diprojeke tsa Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae tsa Diprojeke tsa Phediso ya Bofuma93	
6.4.1	Selelekela	93
6.4.2	Manollo ya Bommasepala ba Lehae	94

6.4.3	Ditlhoko tsa Ntshetsopele jwalo kaha di Hlahiswa ke Setjhaba sa Theunissen le Welkom	95
6.4.4	Kakaretso ya Ho kenya tshebetsong Projeke ya LED	97
7.	Maemo a Matlo le Bodulo	111
7.1	Selelekela.....	111
7.2	Leano la ho ba Monga Ntlo	113
7.2.1	Projeke ya Theunissen	114
7.3	Phepo e ntle	116
7.3.1	Selelekela.....	116
8.	Ho reka	118
8.1	Maemo a Jwale	118
8.2	Moralo wa Tswelopele wa Ho reka	119
8.2.1	Leano la Tshebetso la Ho reka	122
9.	Ho kgaola le Diphokotso	124
9.1	Selelekela.....	124
9.2	Ho thea Foramo ya Bokamoso	124
9.3	Dipuisano le Bolaodi nakong ya Diphokotso	125
9.4	Matsete a Ditjhelete.....	126
9.5	Ditharollo tse Ding	126
9.6	Mawa a ho Ntlafatsa Kgahlamelo ya Kahisano le Moruo Bathong, Mabatoweng le Meruong Moo Diphokotso le Ho kwalwa ha Tshebetso di netefaditsweng	127
9.7	Ho bebofatsa Kgahlamelo Dibakeng tse Romelang Basebetsi	127
9.8	Moralo wa Kamora Ho kwalwa	128
10.	Phano ya Ditjhelete.....	129
10.1	Phano ya Ditjhelete (Molawana wa 46 (E))	130
10.2	Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi	130

10.3	Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele a Moruo wa Lehae.....	131
10.4	Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Bodulo le Phepo e ntle	131
10.5	Phano bakeng sa Taolo ya Ho kgaola le Diphokotso	132
11.	Boitlamo ka Motlatsa Mopresidente	133

Lenane la Ditshwantsho le Ditafole

Setshwantsho sa 1: Sebaka ka Kakaretso sa Ditshebetso tsa Morafo wa Gauta wa Beatrix ..	12
Setshwantsho sa 2: Moralo wa Ntshetsopele wa Naha: Dintlha tsa bohlokwa tsa boemo bo phahameng ba bophelo.....	14
Setshwantsho sa 3: Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang ...	15
Tafole ya 1: Kakanyo Kaofela ya Basebetsi bakeng sa Nako ya 2017 ho isa ho 2021	17
Tafole ya 2: Hlophollo ya Basebetsi ka Maemo a Mosebetsi jwalo ka la mohlala 30 Loetse 2016	17
Tafole ya 3: Hlophollo ya Borakonteraka ka Maemo a Mosebetsi jwalo ka la mohlala 30 Loetse 2016.....	18
Tafole ya 4: Kakaretso ya Basebetsi ba Lebeleletsweng (2017 – 2021)	19
Tafole ya 5: Kakaretso ya Basebetsi ba Dibaka tse Rometseng Basebetsi Morafong wa Gauta wa Beatrix	21
Tafole ya 6: Leano la Lehae la Khiri Morafong wa Beatrix	22
Tafole ya 7: Boikamahanyo le Molao wa Ntshetsopele ya Bokgoni	26
Tafole ya 8: Moralo wa Bokgoni Sebakeng sa Tshebetso (WSP) le Moralo wa Lewa la Tlaleho ya Thupello ya Selemo le Selemo (ATR)	26
Setshwantsho sa 4: Motlolo le Boiqapelo ba Akhademi ya Sibanye Gold.....	28
Tafole ya 9: Foromo ya Q – Tsebo ya ho Bala le ho Ngola e Sebetsang hara Basebetsi ba Morafo wa Gauta wa Beatrix jwalo ka la mohlala Tshitwe 2016	30
Tafole ya 10: Foromo ya Q – Tsebo ya ho Bala le ho Ngola e Sebetsang hara Basebetsi ba Konteraka ba Morafo wa Gauta wa Beatrix jwalo ka la mohlala Tshitwe 2016	31
Tafole ya 11: Boipehelo ba AET – Ka dinako tsohle.....	34
Tafole ya 12: Boipehelo ba AET – Nakwana.....	34
Tafole ya 13: Boipehelo ba AET – Setjhaba	34
Tafole ya 14: Phano ya Bajete bakeng sa AET	35
Tafole ya 15: Boipehelo ba Dithupello Mosebetsing ka Hara Morafo (18.1)	36
Tafole ya 16: Boipehelo ba Dithupello Mosebetsing ka Ntle ho Morafo (18.2)	37
Tafole ya 17: Boipehelo ba Dithupello tsa Boenjinerere ka Hara Mosebetsi(18.1)	37
Tafole ya 18: Boipehelo ba Dithupello tsa Boenjinerere ka Ntle ho Mosebetsi (18.2)	38
Tafole ya 19: Bajete ya Dithupello Mosebetsing.....	38

Tafole ya 20:	Boipehelo ba Dithupello tsa Sehlooho Mosebetsing	39
Tafole ya 21:	Bajete ya Dithupello tsa Sehlooho Mosebetsing.....	41
Tafole ya 22:	Boipehelo ba Dithupello tsa Basebetsi ho Bokgoni bo Fetiswang (18.1)	43
Tafole ya 23:	Boipehelo ba Dithupello tsa Setjhaba ho Bokgoni bo Fetiswang (18.2)	44
Tafole ya 24:	Dikgeo tse Thata Ho tlatswa	45
Tafole ya 25:	Moralo wa Dikgeo tse Thata Ho tlatswa.....	51
Setshwantsho sa 5:	Motlolo o Hokahaneng wa Taolo ya Bokgoni	55
Setshwantsho sa 6:	Moralo o Hokahaneng wa Taolo ya Bokgoni.....	56
Tafole ya 26:	Boipehelo ba Meralo ya Tswelopele ya Mosebetsi.....	57
Tafole ya 27:	Ntshetsopele ya Bokgoni ba Sehlopha le Motho	58
Setshwantsho sa 7:	Dintlhatheo tsa Botataisi le Bokwetlisi.....	60
Tafole ya 28:	Boipehelo ba Meralo ya Botataisi	61
Tafole ya 29:	Boipehelo le Bajete ya Dithupello tsa ka Hara Mosebetsi (Ho tswa Mohloding wa ka Hare wa Dibasari)	63
Tafole ya 30:	Boipehelo le Bajete ya Dithupello tsa ka Ntle ho Mosebetsi (MQA)	63
Tafole ya 31:	Boipehelo le Bajete ya Matlole a Dibasari a ka Hare	64
Tafole ya 32:	Boipehelo ba Mananeo a Basebetsi ba Baithuti ba Lekala la A	65
Tafole ya 33:	Boipehelo le Bajete ya Dibasari tsa Setjhaba 1	65
Tafole ya 34:	Mananeo a HRD – Phano ya Ditjhelete.....	65
Tafole ya 35:	Leano la Tshebetso la Moraló wa Tekatekano Mosebetsing.....	68
Tafole ya 36:	Leano la Tshebetso la Moraló wa Tekatekano Mosebetsing.....	69
Tafole ya 37:	Dipalopalo tsa Tekatekano Mosebetsing jwalo ka la mohlá 30 Loetse 2016..	70
Tafole ya 38:	HDSA ho Leano la Tshebetso la Taolo.....	71
Tafole ya 39:	Boipehelo ba Taolo ba HDSA 2017 – 2021	72
Setshwantsho sa 8:	Sebaka sa mmasepala mabapi le maikemisetso a Beatrix	80
Tafole ya 40:	Hophollo ya Setjhaba ka Morabe	82
Tafole ya 41:	Bommasepala ba Leháe le Ditoropo tse Lejweleputswa	83
Tafole ya 42:	Boholo ba Setjhaba	83
Tafole ya 43:	Maemo a Mosebetsi.....	84
Tafole ya 44:	Bodulo ba Batho le Phihlello ya Ditshebeletso tsa Motheo.....	85
Tafole ya 45:	Tshebediso ya Motlakase.....	86

Tafole ya 46: Maemo a Phihlelo ya Thuto	86
Tafole ya 47: Lekeno la Lelapa.....	87
Tafole ya 48: Disektara tsa Bohlokwa tsa Moruo Foreistata le Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa	88
Tafole ya 49: Seabo sa Sektara	89
Tafole ya 50: Dintlha tsa Bohlokwa tse ka Sehloohong le Dipheo bakeng sa Bommasepala ba Setereke le ba Lehae	91
Tafole ya 51: Ditlhoko le Ntshetsopele e ka Sehloohong	95
Tafole ya 52: Mathata a amang Setjhaba	96
Tafole ya 53: Diprojeke tsa LED	98
Tafole ya 54: Meralo ya Motheo ya Ntshetsopele le Tshehetso ya Diphoofolo	100
Tafole ya 55: Setsha sa Thupello sa Temo sa Greater Kei.....	102
Tafole ya 57: Meralo ya motheo ya Ditsela.....	107
Tafole ya 58: Lenaneo la Dipalo.....	109
Tafole ya 60: Ditjeo Kaofela tsa Lenaneo la Bodulo la Beatrix bakeng sa 2017 – 2021	113
Tafole ya 61: Moralo wa Tshebetso wa Matlo a Hiriswang (matlo a 17)	115
Tafole ya 62: Ditjeo kaofela tsa Lenaneo la Phepo e ntle la Beatrix bakeng sa 2017 – 2021 117	
Tafole ya 63: Tlhaloso le Mareo a Ho reka	119
Tafole ya 64: Moralo wa Ho reka	121
Tafole ya 65: Leano la Tshebetso la Ho reka	122
Tafole ya 67: Phano ya Ditjhelete ya Diprojeke tsa LED	131
Tafole ya 68: Mananeo a Bodulo le Phepo e ntle: Phano ya Ditjhelete	131
Tafole ya 69: Taolo ya Ho kgaola le Diphokotso: Phano ya Ditjhelete	132

TLELOSARI YA MAREO

KGUTSUFATSO	TLHALOSO	
AET	Adult Education and Training	Thuto le Thupello ya Batho ba baholo
ATR	Annual Training Report	Tlaleho ya Thupello ya Selemo le Selemo
BEE	Black Economic Empowerment	Ntlafalo ya Ba Batsho Moruong
CPP	Career Progression Plan	Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi
DMR	Department of Mineral Resources	Lefapha la Mehlodi ya Diminerale
DoL	Department of Labour	Lefapha la Mesebetsi
EE	Employment Equity	Tekatekano Mosebetsing
EEA	Employment Equity Act	Molao wa Tekatekano Mosebetsing
ETD	Education, Training and Development	Thuto, Thupello le Ntshetsopele
EXCO	Executive Committee	Komiti ya Phethahatso
FY	Financial Year	Selemo sa Ditjhelete
GCC	Government Certificate of Competence	Setifikeite sa Mmuso sa Bokgoni
HDSA	Historically Disadvantaged South Africans	Maforika Borwa a neng a Kotetswe Nakong e Fetileng
HRD	Human Resources Development	Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi
HRDP	Human Resources Development Programme	Lenaneo la Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi
IDP	Individual Development Plan	Moralo wa Ntshetsopele ya Motho
IDP	Integrated Development Plan	Moralo wa Ntshetsopele o Hokahaneng
LED	Local Economic Development	Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae
MPRDA	Mineral and Petroleum Resources Development Act (no. 28, 2002)	Molao wa Ntshetsopele ya Mehlodi ya Diminerale le Petroliamo (no. 28, 2002)
MQA	Mining Qualifications Authority	Bolaodi ba ba Mangolo a Thuto ba Merafo
NQF	National Qualifications Framework	Moralo wa Naha wa Mangolo a Thuto
PWD	Person with Disability	Motho ya Qhwadileng
QCTO	Quality Council for Trades and Occupations	Lekgotla la Boleng bakeng sa Dikgwebisano le Mesebetsi
SADC	Southern African Development Community	Mokgatlo wa Ntshetsopele Aforika e ka Borwa
SETA	Sector Education and Training Authority	Bolaodi ba Seketara ya Thuto le Thupello
SGL	Sibanye Gold Limited	Sibanye Gold Limited
SLP	Social and Labour Plan	Moralo wa Setjhaba le Mesebetsi
diSMME	Small, Medium and Micro Enterprises	Dikgwebo tse Nyane le tse Mahareng
SDF	Skills Development Facilitator	Motsamaisi wa Ntshetsopele ya Bokgoni
KPA	Key Performance Area	Ntlha e ka Sehloohong ya Tshebetso
KPI	Key Performance Indicator	Tshupo e ka Sehloohong ya Tshebetso
WIM	Women in Mining	Basadi Merafong
WSP	Workplace Skills Plan	Moralo wa Bokgoni Mosebetsing

Karolo ya A

1. Selelekela le Ketapele

1.1 Selelekela

Sibanye Gold Limited (Sibanye kapa SGL), sehlopha se ikemetseng sa merafo se fumanwang le ho ba ka hara Aforika Borwa, se theilwe kamora hoba Gold Fields Limited e qhaqholla le leng la makala a yona, GFI Mining South Africa Proprietary Limited (GFIMSA). Sibanye Gold e na le ditshebetso tse 5 tse ka sehloohong tse hlahisang gauta tse nang le nalane e telele e tsebahalang, tse kenyelitsang Morafo wa Gauta wa Beatrix (oo ka mora mona o tla bitswa “Beatrix”), Kloof, Driefontein, Merafo ya Gauta ya Cooke 1, 2 le 3 esita le Cooke 4 e Provinsing ya Gauteng. Mehlodi e kopantsweng ya merafo ena e etsa hore Sibanye Gold e be o mong wa bahlahisi ba baholohadi ba gauta mona Aforika Borwa le ho ba hara bahlahisi ba ka hodimo ba 10 ba baholohadi ba gauta lefatsheng. Khampani hajwale e sebetsa le ho ba le ditshebetso le diprojeke tsa gauta ho potoloha Witwatersrand Basin le ka hara Foreistata.

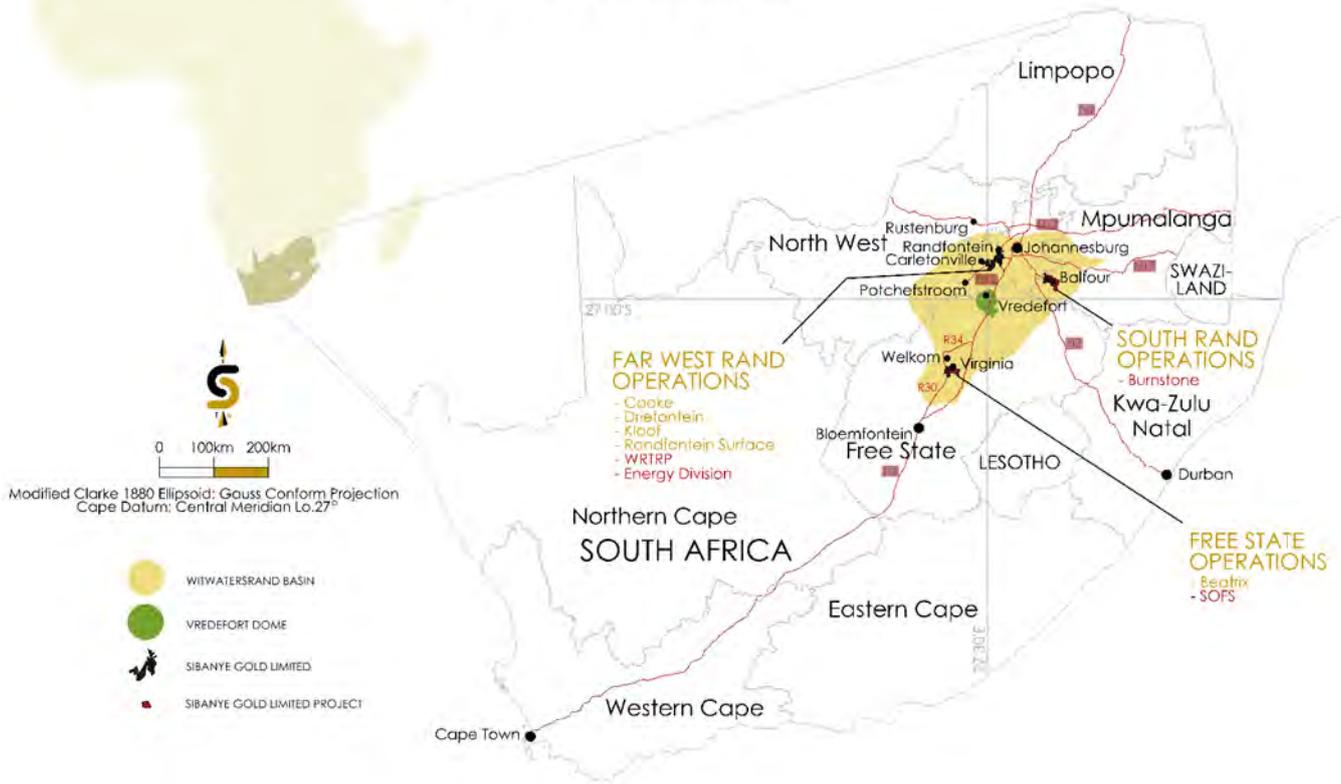
Ho phethelwa ha phumano ya Wits Gold ka 2014 e ile ya fa Sibanye monyetla wa ho etsa merafo o motjha wa gauta ho tloha dintlhatheong tsa pele, e tsheheditse ke diphuputso tse lekolang kgoneho tse neng di kenyeleditse meralo bakeng sa ho hlwekisa gauta le meralo ya motheo ya dipolanta e metjha. Ka phumano ya Wits Gold le ho kgothaletsa tshebedisano le ditshebetso le meralo ya motheo e ntseng e le teng Sibanye, ho bolelang hore meralo ya motheo e metjha e bitsang haholo e keke ya hlokeha ho fihlella Mehlodi le Dirisefe tsa gauta tse ntjha, bokamoso ba nako e telele le ditshebetso tsa Bophelo ba Morafo wa Beatrix bo ne bo bolokehile. Sibanye e sa tswa atolosa potefolio ya dithoto tsa yona ka phumano ya dithoto tsa polatinamo tsa Rustenburg ho tswa Anglo American Platinum Limited (Ditshebetso tsa Rustenbug) le Aquarius Platinum Limited (Aquarius) ka dithekisetsano tse pedi tse fapaneng. Thekisetano ya Aquarius e ile ya phethelwa ka Hlakola 2016, ha thekisetano ya Rustenburg e ile ya kena tshebetsong ka la 1 Pudungwana 2016. Sibanye e ngodisitswe ho Johannesburg Stock Exchange (JSE) le ho New York Stock Exchange (NYSE). Ka Motsheanong 2017, Sibanye e ile ya phethela ka kotleho phumano

ya Stillwater Mining Company e fumanwang Montana, United States ya America. Thekisetano ena e tlisang diphetoho e beha Sibanye ka ho qoholleha e le khampani ya dimetale tsa bohlokwa lefatsheng ka motswako o ikgethileng wa dithoto. Tumellano e etsa Sibanye mohlahisi wa boraro e moholohadi wa polatinamo lefatsheng, hape e hlahella dikhampaning tse ka hodimo tse 10 tsa gauta lefatsheng.

Morafo wa Gauta wa Beatrix ke tshebetso ya morafo wa gauta e ka borwa ka ho fetisisa setaleng sa Sibanye ka dirisefe tsa diminerale tsa jwale tse lekanyetswang ho tshwarella Bophelo ba Morafo ho fihlela ho 2027. Beatrix e fumanwa Seterekeng sa Makgisetserata wa Matjhabeng, latitjhuteng ya 28°15'S le longitjhuting ya 26°7'E, pela ditoropo tsa Welkom, Virginia le Theunissen, ho ka bang 240 km borwa bophirima ho Johannesburg, mane Provinsing ya Foreistata e Aforika Borwa. Setsha se fihlellwa ka mmila o moholo wa N1 mahareng a Johannesburg le Kroonstad, ebe o leba R34. Ka sebaka e fumanwa Free State Goldfield mme ke morafo wa gauta o ka borwa ka ho fetisisa ho Witwatersrand Basin. Topokerafi e na le naha e bataletseng ya temo. Morafo o fumanwa ka hara ditereke tsa makgisetsera wa Virginia le Theunissen. Dikarolo tsa Beatrix North le South di wela ka hara sebaka sa Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana ha Beatrix West e wela ka hara sebaka sa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng. Ka bobedi dibaka tsena tsa mmasepala di fumanwa Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa ka hara Provinsi ya Foreistata. Meralo e tswela pele ho atolosetsa sebaka sa morafo ho Adamsvele le SOFS eo ha e ka ananelwa, e ka bonang keketseho menyakong ya setjhaba sa Beatrix. Ho latela ho qhaqhollwa ha dithoto tsa GFIMSA, SGL e ile ya eba motshwari wa ditokelo tsa ho rafa bakeng sa hore Beatrix e rafe gauta le diminerale tse amanang le yona, mabapi le sebaka sa ho rafa sa boholo ba dihektara tse 16821.4861. Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi (SLP) nakong ya Pherekong 2017 ho fihlela ho Tshitwe 2021 o romelwa ke hona ho Lefapha la Mehloodi ya Diminerale (DMR) boikamahanyong le dipehelo tsa Ditokelo tsa Ho rafa.

Mmapa o ka tlase o bontsha sebaka sa Sibanye Gold Limited Gold Operations, ka ho ikgetha ho Morafo wa Gauta wa Beatrix.

SIBANYE GOLD LIMITED GOLD OPERATIONS

Setshwantsho sa 1: Sebaka ka Kakaretso sa Ditshebetso tsa Morafo wa Gauta wa Beatrix

SLP e tsamaelana le dintlhatheo tsa molao o lokelang, ditlhoko tse laelang le dipheo tsa MPRDA. Ka lebaka leo, e shebane le meralo ya ntshetsopele ya kahisano le moruo ya Beatrix ho ya ka Molao wa Ntshetsopele ya Mehloedi ya Diminerale le Petroliamo (MPRDA) Molawana wa 46 (a – f), ka ho hlalosa Ketapele, Mananeo a Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi (HRD), Lenaneo la Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae (o kenyetsang ka hara tse ding, Maemo a Matlo le Bodulo le Moralo wa Tswelopele wa Ho reka), Ditsamaiso tse Amanang le Ho kgaola le Phokotso mosebetsing, Phano ya Ditjhelete le Boitlamo ka motshwari wa Ditokelo tsa Ho rafa. Meralo haholo e bontsha mathata a ditjhelete ao Morafo wa Beatrix, ka ho qoholleha, Shafte ya Beatrix #4 o neng o ntse o sebetsa tlasa ona selemo se fetileng. Ka hona, dikgeloho, diphetoho tse lebelletsweng le/kapa tlhokeho ya mananeo a mang di tla buisanwa le Lefapha la Mehloedi ya Diminerale (DMR) ka (di)kopo tse hlokehang bakeng sa tumello.

Taba ya bohlokwa e lokelang ho hlokomelwa ke hore SLP ena e tshehetswa ke leano la rona la ho kgetholla ha setjhaba. Sena se itshetlehile ho temoho ya hore ntle le melemo ya moruo sebakeng se itseng, ho rafa ho na ke kgahlamelo ya kahisano le moruo le tikoloho tse ka bang teng nakong e telele. Hape re lemoha hore moralo wa kgethollo ya kahisano le moruo hangata ha o a kenyetswa saekeleng ya bophelo ba morafu. Ka hona, katamelo ya rona ke boikitlaetso bo nahannweng hantle bo reretsweng ho qoba ho thea “ditoropo tse nyahladitsweng”, tlhokeho ya mesebetsi le mmaraka wa mosebetsi o fokolang. SLP ya rona ka hona e lebisitswe moralong wa kgethollo ya kahisano le moruo ho netefatsa hore re siya setjhaba se nang le moruo se ka itlhokomelang ka moso, se sa itshetlehang morafong.

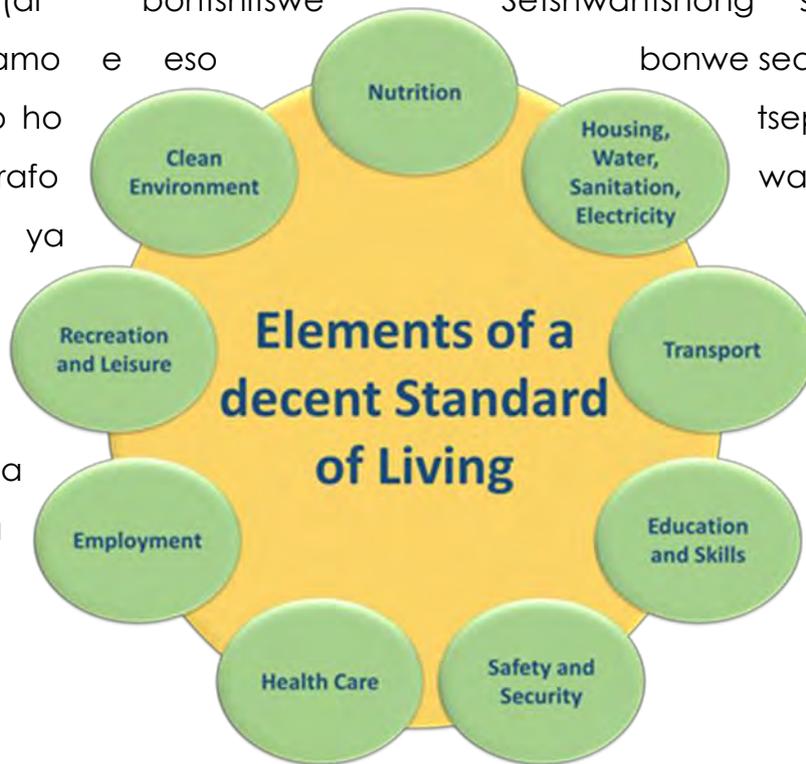
SLP ena hape e itshetlehile ka diphetho tsa tlaleho ya teko ya ditlamorao e ikemetseng. Phuputso, e entsweng ke Knowledge Pele e fana ka kutlwisiso ya kgahlamelo ya mananeo a SLP a fetileng mme taba ya bohlokwahadi, pontsho ya dikotsi tse ka sehloohong ho sitisana le tsamaiso ya ho kenya tshebetsong mehato. Tlaleho hape e fana ka maemo a hlakileng bakeng sa ho nahana hape ka matsete a nako e tlang ho ya kamoo mokgwa wa tshebetso o leng kateng. Ka tlaleho ya teko ya kgahlamelo re na le kutlwisiso e ntle ya maemo a renang dibakeng tse amohelang le tse romelang basebetsi le ditsela tsa bathusi bao setjhaba ka seng se ba hlokanng. Tlaleho e tshehetswa ke datha ya semmuso e jwalo ka Sensase ya StatsSA ya 2011, le Savei ya Setjhaba ya 2016.

Ka hodima moo, ho entswe maiteko ohle ho nyalanya mehato ya rona ya kahisano le moruo ho Meralo e Hokahaneng ya Ntshetsopele (IDP) ya Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana le meralo e meng ya ntshetsopele e jwalo ka Moralo wa Naha wa Ntshetsopele wa 2030. Ntlheng ena, dintlha tsa bohlokwa tsa boemo bo phahameng ba bophelo, tse bontshitsweng Setshwantshong sa 2 ka tlase, di fana ka motheo o tiileng bakeng sa SLP ena:

Setshwantsho sa 2: Moralo wa Ntshetsopele wa Naha: Dintlha tsa bohlokwa tsa boemo bo phahameng ba bophelo

(Mohlodi: Moralo wa Naha wa Ntshetsopele wa 2030)

Re boela re ananela Dipheo tsa Lefatshe tsa United Nations bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang, (pele e ne e le Dipheo tsa Milleniamo tsa Ntshetsopele), tseo re neng re tshepetse ho tsona e le motheo o batsi oo meralo le boipehelo bo tla latela di theilweng ho tsona. Ho bohlokwa ho lemoha hore sete ena e ntjha ya Dipheo tsa Ntshetsopele e Bolokehang (di bontshitswe Setshwantshong se ka tlase, di kenyeletsa tsepamo e eso bonwe seabong sa dikgwebo. Ka hona, ke nako ho tsepamisa maikutlo seabong seo Morafo wa Beatrix, jwalo ka monkakarolo ya tsebahalang indasetering ya merafo o ka bang le sona e le molekane wa ntshetsopele maikemisetsong a rona bakeng sa kgethollo ya setjhaba ka boikarabelo.

Setshwantsho sa 3: Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang

Ho tswa ho: http://www.indexmundi.com/south_africa/millennium-development-goals.html

Dipheo tsa Moralo wa Setjhaba le Mesebetsi ke ho:

- Kgothaletsa kgolo ya moruo le ntshetsopele ya mehlodi ya diminerale le petroliamo Rephaboliking – Karolo ya 2 (e) ya MPRDA;
- Kgothaletsa khiri le ho ntshetsa pele bophelo ba kahisano le moruo ba Maforika Borwa kaofela – Karolo ya 2 (f) ya MPRDA;
- Netefatsa hore ba nang le ditokelo tsa ho rafa kapa tsa tlhahiso ba phehisa ntshetsopeleng ya kahisano le moruo ya dibaka tseo ba sebetsang ho tsona esita le dibaka tseo bongata ba basebetsi ba tswang ho tsona – Karolo ya 2 (i) ya MPRDA, le Tjhata e Batsi ya Ntlafalo ya Kahisano le Moruo bakeng sa Indaseteri ya Merafo le Diminerale ya Aforika Borwa (Tjhata ya Merafo); le ho
- Sebedisa le ho atolosa bokgoni bo teng bakeng sa ntlafalo ya diHDSA le ho sebeletsa setjhaba.

1.2 Ketapele

Lebitso la Khampani	Sibanye Gold Limited Nomoro ya Boingodiso: 2002/031431/07
Lebitso la Morafo	Beatrix Gold Mine (eo kamora mona e bitswang Beatrix) Karolo ya Sibanye Gold Limited Nomoro ya Ditokelo tsa Ho rafa: (FS) 30/5/1/2/2 (81) MR
Aterese ya Bodulo	Farm Leeuwbult No. 52 District Theunissen 9461
Nomoro ya Poso	P.O. Box 2823 Welkom 9463
Nomoro ya Mohala	Mr. Band Malunga: Motlatsa Mopresidente le Hlooho ya Tshebetso +27 57 733 8276 Motho e mong eo o ka ikopanyang le yena: Ms. R.M. Motlatle Molaodi: Merero ya Kgwebisano Mohala: +27 11 278 9636 Nomoro ya fekse: +27 86 626 0528
Sebaka sa Morafo kapa Tshebetso ya Tlhahiso	Karolo ya Beatrix North le South di wela ka hara sebaka sa Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana, ha Karolo ya Beatrix West e wela ka hara sebaka sa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng. Bommasepala ba Lehae ba Masilonyana le Matjhabeng ba etsa karolo ya Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa o fumanwang ka hara Provensi ya Foreistata

Hlophollo ya Basebetsi (Ba ka dinako tsohle le Ba dikonteraka)

Jwalo ka la mohla 30 Loetse 2016, Morafo wa Beatrix o ile wa hira basebetsi ba ka dinako tsohle ba 7835 le basebetsi ba dikonteraka ba 1781. Ho lebelletswe hore palo e latelang ya batho (ba ka dinako tsohle le ba dikonteraka) e tla hirwa nakong e tlamang ya Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi.

Tafole ya 1: Kakanyo Kaofela ya Basebetsi bakeng sa Nako ya 2017 ho isa ho 2021

Hajwale	2017	2018	2019	2020	2021
9616	8192	8087	7834	7402	7348

Kakanyo ya basebetsi e fetolwa ka kotara ha basebetsi ba bang ba hirwa. Tafole ya 2 e bontsha tlhahisoleseding ka basebetsi ba ka dinako tsohle ba hirilweng ke khampani bakeng sa ho aha le ho qala mekgahlelo ya tshebetso jwalo ka la mohla 30 Loetse 2016.

Tafole ya 2: Hlophollo ya Basebetsi ka Maemo a Mosebetsi jwalo ka la mohla 30 Loetse 2016

Maemo a Mosebetsi	Mofona				Motshehadi				Kaofela	
	Moaforika	Wammala	Moindia	Emosweu	Moaforika	Wammala	Moindia	Emosweu	HDSA	Basebetsi
Bolaodi bo ka Sehloohong									0	0
Bolaodi bo Phahameng	0	0	0	4	0	0	0	1	1	5
Bolaodi bo Mahareng	24	1	0	41	6	0	0	0	31	72
Dithekenishiense nang le bokgoni, diprofeshenale tse etsang mosebetsi o ikgethang, ho kenyetswa bolaodi bo tlase, baokamedi le diforomane	522	11	0	268	50	0	1	10	594	862
Bokgoni bo sa ikgetheng le diqeto tse hlokanng boinahanelo	4468	3	0	45	183	1	0	7	4662	4707
Bokgoni bo siyo le diqeto tse hlahoswang	1836	1	0	6	346	0	0	0	2183	2189
KAOFELA	6850	16	0	364	585	1	1	18	7471	7835

Tafole ya 3 e bontsha tlhahisoleseding ka borakonteraka ba ka dinako tsohle ba hirilweng ke khampani jwalo ka la mohla 30 Loetse 2016

Tafole ya 3: Hlophollo ya Borakonteraka ka Maemo a Mosebetsi jwalo ka la mohlala 30 Loetse 2016

Maemo a Mosebetsi	Motona				Motshehadi				Kaofela	
	Moaforika	Wammala	Moinda	Emosweu	Moaforika	Wammala	Moinda	Emosweu	HDSA	Basebetisi
Bolaodi bo ka Sehloohong									0	0
Bolaodi bo Phahameng	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bolaodi bo Mahareng	0	0	0	20	0	0	0	0	20	20
Dithekenishiene tse nang le bokgoni, diprofeshenale tse etsang mosebetsi o ikgethang, ho kenyeletswa bolaodi bo tlase, baokamedi le diforomane	92	3	0	100	1	0	0	0	196	196
Bokgoni bo sa ikgetheng le diqeto tse hlohang boinahanelo	641	8	0	40	10	0	0	2	701	701
Bokgoni bo siyo le diqeto tse haloswang	807	3	0	50	4	0	0	0	864	864
KAOFELA	1540	14	0	210	15	0	0	2	1571	1781

Dithoto

Gauta, mmoho le diminerale dife kapa dife tse lokelang, ha ho hlokeha, di rafshwe le gauta.

Bophelo ba Morafo

Dirisefe tsa diminerale tsa jwale di lekanyeditswe ho boloka bophelo ba morafo ho fihlela ho 2035.

Selemo sa Ditjhelete

Selemo sa ditlaleho tsa ditjhelete bakeng sa Beatrix se qala ka 1 Pherekong ho fihla ka 31 Tshitwe selemo se seng le se seng.

Motho ya ikarabelang

Mong. Band Malunga
(Motlatsa Mopresidente le Hlooho ya Tshebetso
Aterese ya Emeili: band.malunga@sibanyegold.co.za)

1.3 Basebetsi ba Jwale le ba Lebeleletsweng bakeng sa Morafo wa Beatrix

Tafole ya 4: Kakaretso ya Basebetsi ba Lebeleletsweng (2017 – 2021)

Maemo a Mosebetsi	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bolaodi bo Phahameng	5	6	5	5	5	5
Ditsebi tse nang le mangolo a profeshene le bolaodi bo mahareng	72	70	70	69	68	67
Dithekenishiene tse nang le bokgoni le basebetsi ba nang le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane le batshwari ba marapo	862	775	765	741	700	695
Bokgoni bo sa ikgetheng le diqeto tse hloakang boinahanelo	4707	4372	4316	4180	3948	3919
Bokgoni bo siyo le diqeto tse hlahoswang	2189	2162	2134	2067	1952	1938
KAOFELA BA KA DINAKO TSOHLE	7835	7385	7290	7062	6673	6624
Borakonteraka	1781	807	797	772	729	724

1.4 Ho thaotha ha batho ba Lehae

Boitlamo	Morafo wa Beatrix o hlokomela hantle maemo a kahisano le moruo a renang setjhabeng se amohelang. Ho fokotsa kgahlamelo e mpe ya tshebetso ya morafu sebakeng sena, Morafo o na le tsepamo e matla ya ho thaotha le ho ntshetsa pele diitho tsa setjhaba se amehang tse neng di kotetswe nakong e fetileng le tse sa sebetseng.
Ditataiso	Mananeo a ntshetsopele ya bokgoni a Morafo wa Beatrix a momahantswe ka tsela e tla etsa hore basebetsi ba se nang bokgoni (haholo ho tswa dibakeng tsa lehae) ba be le monyetla bakeng sa ntshetsopele ya mosebetsi.

Jwalo ka la mohlala 30 Loetse 2016, Morafo wa Gauta wa Beatrix o fane ka mosebetsi ho batho ba dikete tse robong, makgolo a tshelletseng le leshome le metso e tshelletseng (9616); 7835 ba ka dinako tsohle le ba 1781 ba o seng ba ka dinako tsohle.

Basebetsi ba arotswe ka se le seng (1) sa dihlopha tse pedi (2):

- Basebetsi ba tswang le ho dula ka hara setjhaba se amohelang, Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana; le

- Basebetsi ba bafalli ba thaothilweng ho tswa Mekgatlong e Romelang Basebetsi jwalo ka diprovinsi tsa mahae tsa Aforika Borwa le dinaha tsa Mokgatlo wa Ntshetsopele wa Aforika e ka Borwa (SADC) jwalo ka Mozambique le Lesotho.

Tafole e ka tlase e fana ka hlophollo ya basebetsi ka sebaka sa mohlodi wa basebetsi diprovensing ho kenyeletswa le sebaka se amohelang, jwalo ka la moha Loetse 2016

Tafole ya 5: Kakaretso ya Basebetsi ba Dibaka tse Rometseng Basebetsi Morafong wa Gauta wa Beatrix

Provensi	Palo ya Basebetsi ba ka Dinako tsohle	Palo ya Basebetsi ba Dikonteraka	Dipersente
Kapa Botjhabela	2188	361	26.5%
Foreistata	2417	964	35.2%
Gauteng	224	91	3.3%
KwaZulu-Natal	179	42	2.3%
Limpopo	43	38	0.8%
Mpumalanga	61	26	0.9%
Leboya Bophirima	128	80	2.2%
Kapa Leboya	26	6	0.3%
Kapa Bophirima	23	4	0.3%
Bao e seng Maaforika Borwa	2546	169	28.2%
Kaofela	7835	1781	100%
	9616		

Jwalo kaha ho totobetse Tafoleng ya 5 ka hodimo, dibaka tseo e leng mohlodi o moholo wa basebetsi ka hara Aforika Borwa ke Foreistata, Kapa Botjhabela le, hanyane Gauteng. Hajwale, ntle le setjhaba se amohelang se haufinyana le tshebetso moo boholo ba tshebediso ya Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae (LED) bo tsepameng teng, morafu o beile ka sehloohong diprojeke tsa LED tse nang le kgahlamelo e kgolo temong le meralong ya motheo mane Kapa Botjhabela ka lebaka la seabo sa dipersente tsa provensi (26.5%) e le sebaka se seholo se romelang basebetsi. Dilemong tse pedi tse fetileng, morafu o ne o tsepamisitse ho eketsa dipersente tsa bathaathwa ba lehae le diprojeke tsa LED setjhabeng se amohelang ho netefatsa hore ntshetsopele ya moruo le bokgoni bo bolokehang ba Mmasepala wa lehae bo a tshehetswa ka leano la morafu la ho thaotha le ka tlase. Ho latela ho kenya tshebetsong ha leano, ditho tse 1819 tsa lehae di ile tsa hirwa mona Beatrix, tse 1137 ka 2016.

Tafole ya 6: Leano la Lehae la Khiri Morafong wa Beatrix

Boemo bo IKarabelang	Moralo wa Leano	Nako
Molaodi wa Khiri ya Basebetsi	Bapatsa dikgeo dikoranteng tsa lehae.	Ha dikgeo tse ntjha di hlaha
Molaodi wa Yuniti: Khiri ya Basebetsi/phano ya Ditshebeletso	Bothaothi ba lehae bo tla tsamaiswa ke mofani wa Ditshebeletso	Ha dikgeo tse ntjha di hlaha

Karolo ya B: Ntshetsopele ya Basebetsi

2. Kakaretso ya Ntshetsopele ya Basebetsi

Kaofela dikarolo tsa Sibanye Gold di tataiswa ke Moralo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi (HRD) ya Sibanye Gold Group. Ka lebaka lena dikarolo tsa moralo ona tse amanang le Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi di a tshwana ho phatlalla ditshebetsong tsohle tsa Sibanye Gold, e leng Beatrix, Kloof, Driefontein, Ezulweni (Cooke 4), Rand Uranium (Cooke 1, 2 le 3) le Burnstone. Moo ho lokelang, karolo ka nngwe e tla qala ka moralo wa boitlamo bo entsweng mohatong o itseng le ditataisong tse ikgethileng. Sena se tla latelwa ke leano la tshebetso la morao ka ho ikgetha le hlakisa diketsahalo tsa bohlokwa, dinako le mesebetsi e lokelang ho etswa.

Karolo ya 3.1 ya Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi e fana ka kakaretso e felletseng ya Moralo wa Sibanye Gold HRD. Hape e hlalosa mokgwa wa ho tsamaisa mehato ya HRD le seabo sa Akhademi ya Sibanye le maemo a yona e le mofani wa ditshebeletso indasetering ya merafo. Karolo hape e fana ka dintlha tsa boikamahanyo ba morao le molao wa Ntshetsopele ya Bokgoni.

Karolong ya 3.2 ho isa ho 3.5 motlolo wa HRD ya Sibanye Gold o a hlahiswa le ho hlaloswa, le dipheo tsa ona di a hlaloswa. Karolo hape e fana ka boitlamo le ditataiso tse ikgethileng tsa HRD ya Beatrix e ananetsweng ke Setsi sa Thupello sa morao. Dintlhatheo le mehato ya bohlokwa ya HRD e bontshitswe kerafong e bontshang dikamano pakeng tsa mehato e fapaneng ya HRD. Kgopolo ya Tsebo ya Ho bala le Ho ngola ho Sebetsang e hlalositse ho fana ka boemo bo lokelang le motheo bakeng sa meralo le mehato e hlalositsweng ho SLP ena. Karolo hape e hlalosa mananeo a thuto a basebetsi le borakonteraka (Foromo ya Q).

Dikarolo tsa 3.6 ho isa ho 3.9 di hlalosa Moralo wa Ntshetsopele ya Bokgoni wa Beatrix le ho hlalosa kamoo morao o rerileng ho fa basebetsi menyetla dintlheng tse latelang:

- Tsebo ya Ho bala le Ho ngola le Tsebo ya Dipalo e Sebetsang;
- Dithupello mosebetsing (Borafi le Boenjinerere);

- Mananeo a Bokgoni bo ka Sehloohong; le
- Dithupello tsa Bokgoni bo Fetiswang.

Karolo ya 3.10 e hlwaya Dikgeo tsohle tse Thata Ho tlatswa (Foromo ya R) mme e hlalosa mehato e rerilweng ho tlatsa dikgeo tsena.

Karolo ya 3.11 e hlalosa katamelo ho Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi ho Sibanye Gold Group le kamoo o kenngwang tshebetsong kateng ka ho ikgetha mona Beatrix.

Karolo ya 3.12 e hlalosa katamelo ho Botataisi ka hara Sibanye Gold Group, le kamoo o kenngwang tshebetsong kateng ka ho ikgetha mona Beatrix.

Karolo ya 3.13 e hlalosa Borupellwa, Tshehetso ya Ho ithuta ho kenyeletsa Dibasari le Meneelo ka hara Sibanye Gold Group, le kamoo dintlha tsena di kenngwang tshebetsong kateng ka ho ikgetha mona Beatrix.

3. Moralo wa Ntshetsopele wa Khiri ya Basebetsi

3.1 Kakaretso

Sepheo sa sehlooho sa Motlolo wa Sibanye wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi (HRD) ke ho netefatsa ntshetsopele ya bokgoni ba bohlokwa mabapi le dithupello mosebetsing, dibasari (bokgoni ba bohlokwa le bo hlokolotsi), diathisene, thupello ya AET (Boemo ba I, II, III), Boemo ba AET ba 4/NQF Boemo ba 1 le dithupello tse ding tse bontshang dipalopalo tsa baahi jwalo kaha ho hlalositse ho Tjhata ya Merafo le ho MPRDA. Matsapa oohle mabapi le sena a momahantswe le Moralo wa Naha wa Ntshetsopele le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokeheng mabapi le (i)Thuto, (ii) Tekatekano ya Bong, (iii) Ho se lekalekane ho Fokoditsweng, iv) Mosebetsi o Hlomphehang le Kgolo ya Moruo.

Beatrix e ikarabela ka botlalo bakeng sa ho hlwaya le ho phethahatsa ditlhoko tsa yona tsa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi hape e na le maikemisetso a maholo a ho ya ka ditlhoko tsa yona tsa kgwebo ho ya ka moralo wa dilemo tse hlano le maemo a Motlolo wa Sibanye HRD o batsi. Esale diphephetso tsa tshebetso le ditahlehelo ditjeong di bile le kgahlamelano e mpe meralong ya Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi dilemong tse pedi tse fetileng, boipehelo bo fetohile ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo.

Akhademi ya Sibanye Gold (SGA), karolo eo e leng 100% ya Sibanye Gold Limited, e fana ka ditshebeletso tsa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi tsa boemo bo phahameng ho Beatrix le Sibanye Group kaofela. SGA le yona e filwe tumello ka botlalo ke Bolaodi ba Merafo ba Mangolo Thuto (MQA) mme, e na le tumello ya mananeo ho diSETA tse ding tse fapaneng, e efa bokgoni ba ho fana ka thuto le thupello e amohetsweng le e ananetsweng makaleng a fapaneng ao e seng a merafo. Bokgoni ba ho phethahatsa boitlamo ba bona ho ya kamoo bo amanang le Ntshetsopele ya Boetapele, Thuto le Thupello ya Batho ba Baholo (AET), Bokgoni ba Setekgeniki le Bokgoni bo Fetiswang bo a matlafatswa ke hona, mme khempase e sebetsang ka botlalo ya sathalaete ya SGA e sebetsa ho tloha morafong. Tafole e ka tlase e fana ka dintlha mabapi le boikamahanyo ba Beatrix le molao wa Ntshetsopele ya Bokgoni.

Tafole ya 7: Boikamahanyo le Molao wa Ntshetsopele ya Bokgoni

Tlhahisoleseding e Hlokehang ya SETA	Dintlha tsa SETA
Lebitso la SETA:	Bolaodi ba Merafo ba Mangolo a Thuto (MQA)
Nomoro ya Boingodiso le diSETA tse lokelang:	L230750137
Motsamaisi wa Ntshetsopele ya Bokgonir:	Mong. Tebello Makwala
Bopaki ba nehelano ya Moralo wa Ntshetsopele ya Mosebetsi le letsatsi la nehelano	Nehelano ya Selemo le Selemo

Tafole e ka tlase e bontsha boitlamo ba Beatrix ba nehelano ya Moralo wa bona wa Bokgoni ba Selemo le Selemo Sebakeng sa Tshebetso (WSP)/Tlaleho ya Dithupello Selemo le Selemo (ATR).

Tafole ya 8: Moralo wa Bokgoni Sebakeng sa Tshebetso (WSP) le Moralo wa Lewa la Tlaleho ya Thupello ya Selemo le Selemo (ATR)

Ketso	Tlaleho	Letsatsi le nehelano
Beatrix e nehelana ka WSP le ATR ho MQA ho lokela Ho etsa kopo ya Dithuso tse Tlamang bakeng sa dithupello tse etswang Morafong.	Selemo le Selemo	Ikamahanyang le dinako tsa MQA.

3.2 Selekela ho Motlolo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi ba Sibanye

Maikemisetso a Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi ke ho bontsha meralo ya Beatrix selemong sa 2017 ho isa ho 2021. Leha ho le jwalo, tlhaloso e kgutshwane ya dikatamelo, dintlhatheo le mawa a Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi (HRD), maemong a **Motlolo wa Sibanye wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi** o batsi, e bohlokwa bakeng sa maemo le kutlwisiso.

Leha Beatrix e ikarabela ka botlalo bakeng sa ho hlwaya le ho phethahatsa ditlhoko tsa yona tsa HRD mme e ena le maikemisetso a maholo ho ya ditlhoko le maemo a yona a kgwebo, e sebetsa ho latela Motlolo wa Sibanye Gold. Ona ke Motlolo o hlakileng ebile o utlwisisehang hantle, o akaretsang dintlha tsohle tsa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi ka hara Sibanye Gold Group mme e sebetsa ka ho ikgetha ho e nngwe le e nngwe ya dikarolo tsa yona, ho kenyeletsa le Beatrix.

Moo ho lokelang Moralong ona, ho buuwa ka dintlha tsa Motlolo tse nang le kgahlamelo e tobileng phethahatsong ya Moralo wa Ntshetsopele wa Khiri ya Basebetsi wa Beatrix o ikgethileng.

3.2.1 Tlhaloso ya Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi

HRD e bolela tshebetso ya ho hodisa tsebo, bokgoni, tjhebo le boitshwaro ba batho le dihlopha ho maemo a labalabelwang a tshebetso, ho fihlella dipheo tsa mokgatlo, motho le tsa setjhaba ka kakaretso.

3.2.2 Sepheo sa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi

Dipheo tsa sehlooho tsa HRD ke ho netefatsa:

- Boteng, ho ya ka boleng, bongata, le tekatekano mosebetsing, ba bokgoni bo fapaneng bo hlokehang ho fihlella, tsetolla le ho hlwekisa manya ka bongata le ka polokeho, ka tsela e bolokehang le e bontshang boikarabelo tikolohong, ho kenyeletsa bokgoni ba tlhahiso, setekgeniki, tshehetso, tsamaiso le ntshetsopele ya boetapele; le
- Ho fana ka boitsebelo ho basebetsi ho bokgoni bo fetiswang, bo amanang le boteng ka ntle ho tikoloho ya morafu mme bo ka sebediswang ho iphedisa ha batho le setjhaba hang ha tshebetso ya morafu e fihla pheletsong.

3.3 Moralo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi

Boitlamo	Beatrix e tla netefatsa boteng, ho ya ka boleng le bongata ba bokgoni bo fapaneng bo hlokehang ho fihlella, tsetolla; le ho hlwekisa manya ka bongata le ka polokeho, ka tsela e bolokehang le e bontshang boikarabelo tikolohong ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo. Sena se tla kenyeletsa bokgoni ba tlhahiso, setekgeniki, tshehetso le tsamaiso le bokgoni ba boetapele. Morafo wa Gauta wa Sibanye o kgethile Motsamaisi wa Ntshetsopele ya Bokgoni mme o tla tswela pele ho nehelana ka Moralo wa ona wa Bokgoni Sebakeng sa Tshebetso (WSP) le Tlaleho ya Dithupello ya Selemo le Selemo (ATR) ho Bolaodi ba Morafo ba Mangolo a Thuto (MQA).
Ditataiso	Boitsebello ba setekgeniki, boitshwari le kahisano le bokgoni bo hlokwang ke basebetsi bo a fetiswa ka hara Motlolo wa HRD ya Sibanye Gold o kenyeleditseng tsohle. Motlolo o tshehetswa boemong ba tshebetso ke Akhademi ya Sibanye Gold e thuswang ka dijhelete ka tekanyetso ke tshebetso e nngwe le e nngwe ka hara Sibanye Gold Group, e kenyeleditswe. Sena se na le meralo ya motheo, dihlahiswa le ditharollo tsa ho ithuta, esita le basebetsi ba lekaneng ba nang le bokgoni ba HRD ba fetisetsang bokgoni ho baihuti.

3.4 Motlolo wa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi ba Sibanye le Boiqapelo

Human Capital Development Model

Key Principles

- Training requirements are based on business needs
- Training and development focus remains on our employees and the communities that we impact upon (direct and labour sending areas)
- Training interventions are advertised within the organisation, within communities (local and labour sending areas), and at learning institutions
- In cases where the business needs are lower than the target, communities are afforded the training and development opportunity
- Linkages between the different SLP/ Mining Charter requirements are accommodated
- ABET and Portable Skills
 - ABET - focus remains on reducing the illiteracy profile of the company
 - Employees are empowered with choice (employees 45-50+ who do not want to do ABET may opt for Portable Skills training)
 - Emphasis placed on Community ABET, and Community Portable Skills
 - We encourage our employees to improve their skills sets through our available learning interventions

Setshwantsho sa 4: Motlolo le Boiqapelo ba Akhademi ya Sibanye Gold

3.5 Tlhaloso ya Tsebo ya ho Bala le ho Ngola le Tsebo ya Dipalo e Sebetsang

Sibanye Group, ho kenyeletsa le Beatrix, e hlalosa Tsebo ya Ho bala le Ho ngola le Tsebo ya Dipalo e Sebetsang ka tsela e latelang:

- Boemo ba 3 ba AET ka diphetho tsa ho tswa tse lekanang le dilemo tse supileng (7) tse tlamang tsa sekolo mme e tla dumella mosebetsi ho ingodisa bakeng sa dithuto tse tobaneng le mosebetsi tse ngodiswang ka hara NQF.

Tafole ya 9: Foromo ya Q – Tsebo ya ho Bala le ho Ngola e Sebetsang hara Basebetsi ba Morafo wa Gauta wa Beatrix jwalo ka la mohlala Tshitwe 2016

Sehlopha sa Boithuto	Moaforika		Moindia		Wa mmala		E mosweu		Kaofela	PWD		Melata		Dilemo				Kaofela
	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi		Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	<35	35-45	46-55	>55	
Ba sa hlalotswang	448	21	0	0	0	0	0	0	469	0	0	187	9	68	170	188	43	469
Pele ho AET(Ka tlasa NQF1)	1893	24	0	0	0	0	0	0	1917	5	0	934	7	190	576	965	186	1917
AET 1Ka tlasa NQF1)	382	7	0	0	0	0	0	0	389	0	0	163	5	71	141	147	30	389
AET 2,Kereiti ya 5 (Ka tlasa NQF 1)	674	37	0	0	0	0	0	0	711	0	0	339	20	209	236	232	34	711
AET 3, Kereiti ya 7 (Ka tlasa NQF 1)	525	43	0	0	0	0	2	0	570	1	0	205	18	206	202	142	20	570
AET 4, Kereiti ya 9 (NQF 1)	486	36	0	0	0	0	0	0	522	0	0	141	13	243	165	104	10	522
Kereiti ya 10, NATED 1, NCV Boemo ba 1 (NQF 2)	654	83	0	0	3	0	137	3	880	0	0	147	5	317	275	232	56	880
Kereiti ya 11, NATED 2, NCV Boemo ba 2(NQF 3)	740	110	0	0	2	1	28	0	881	0	0	123	7	369	359	132	21	881
Kereiti ya 12, NATED 3, NCV Boemo ba (NQF 4)	1055	210	0	0	8	0	176	14	1463	0	0	121	16	716	515	202	30	1463
Setifikeiti sa Naha/Setifikeiti se Hatetseng pele, NATED 4 – 6 (NQF 5/6)	48	16	0	0	1	0	20	0	85	0	0	7	0	39	29	15	2	85
Setifikeiti sa Naha/ Diploma e Hatetseng pele / B Tech Degree/ Bachelor's Degree(NQF 7/8)	11	4	0	0	1	0	0	0	16	0	0	0	1	7	7	1	1	16
Masters' Degree (NQF 9)	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Doctoral Degree le Post-doctoral Degree(NQF 10)	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Kaofela	6918	591	0	0	15	1	363	17	7905	6	0	2368	101	2436	2675	2361	433	7905

Tafole ya 10: Foromo ya Q – Tsebo ya ho Bala le ho Ngola e Sebetsang hara Basebetsi ba Konteraka ba Morafo wa Gauta wa Beatrix jwalo ka la mohlala Tshitwe 2016

Sehlopha sa Boithuto	Moaforika		Moindia		Wa mmala		E mosweu		Kaofela	PWD		Melata	
	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi		Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi
Ba sa hlalolang	280	3	0	0	4	0	21	0	308	0	0	26	
Pele ho AET(Ka tlasa NQF1)	34	0	0	0	0	0	0	0	34	0	0	5	
AET 1 (Ka tlasa NQF1)	70	0	0	0	0	0	0	0	70	0	0	11	
AET 2,Kereiti ya 5 (Ka tlasa NQF 1)	95	0	0	0	1	0	0	0	96	0	0	20	
AET 3, Kereiti ya 7 (Ka tlasa NQF 1)	161	0	0	0	1	0	4	0	166	0	0	31	
AET 4, Kereiti ya 9 (NQF 1)	128	0	0	0	0	0	1	0	129	0	0	16	
Kereiti ya 10, NATED 1, NCV Boemo ba 1 (NQF 2)	264	8	0	0	3	0	96	1	372	0	0	6	
Kereiti ya 11, NATED 2, NCV Boemo ba 2(NQF 3)	260	0	0	0	6	0	15	1	282	0	0	10	
Kereiti ya 12, NATED 3, NCV Boemo ba 3 (NQF 4)	291	11	0	0	6	0	104	3	415	0	0	1	
Setifikeiti sa Naha/Diploma, Setifikeiti se Hatetseng pele, NATED 4 – 6 (NQF 5/6)	3	0	0	0	0	0	3	1	7	0	0	0	
Setifikeiti sa Naha/ Diploma e Hatetseng pele/ B Tech Degree/ Bachelor's Degree(NQF 7/8)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Masters' Degree (NQF 9)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Doctoral Degree and Post-doctoral Degree(NQF 10)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kaofela	1586	22	0	0	21	0	244	6	1879	0	0	126	

3.6 Thuto le Thupello ya Batho ba Baholo (AET)

Ditlelase tsa AET di etswa ha nakwana kapa ka dinako tsohle bakeng sa basebetsi, ka monyetla bakeng sa basebetsi le baithuti ba setjhaba hore ba ingodise ha nakwana mme ba tle ditlelaseng ka nako eo e leng ya bona kamora mosebetsi. Kananelo ya Ho ithuta ha Pele(RPL) le yona e sebediswa e le karolo ya katamelo ya rona ya AET ho fa basebetsi le baithuti ba setjhaba monyetla wa ho fumana mangolo a thuto a ananelwang. Ka kakaretso, RPL e sebediswa ho beha basebetsi le ho ba fa bokgoni maemong a lokelang a AET. Basebetsi ba jwalo ba fuwa diteko mme haeba ba ena le bokgoni, ba fuwa ditifikeiti mme ba lokelwa ke dithuso tsa MQA. Basebetsi ba kgothaletswa ho tla ditlelaseng tsa AET hore ba lokelwe ke menyetla ya ntshetsopele, dithupello le ho phahamiswa, moo ho nang le dikgeo. AET e dumella basebetsi ho phehisana le basebetsi ba bang ba nang le mangolo mme e ba fa bokgoni ba hore ba ithekise. Maemo a AET hape ke tlhokeho bakeng sa ho phahamiswa mesebetsing e meng .

Phetoho ho lereo la ABET ho ya ho AET e ikamahanya le boemo ba MQA ba hore boithuto ba batho ba baholo bo feta hole boithuto ba motheo. Ntlheng ena, Akhademi e nkile qeto ya ho imomahanya le MQA mme e sebedise lereo le letjha ho ya pele.

Ho lokela bakeng sa AET ka dinako tsohle, motho o lokela hore a be a ile a etswa tlhahlobelo bakeng sa ho behwa sebakeng se itseng ka tshebetso ya RPL. Bonkgetheng ba bontshang maemo a phahameng a bokgoni nakong ya ho fuwa sebaka/ diteko tsa RPL ba ka kgothaletswa bakeng sa AET ka dinako tsohle ke Molaodi wa Tekanyo ya Mosebetsi, mmoho le dikomiti tsa dishafte. Kgetho ya baithuti ka hara AET e tla itshetleha ho ditlhoko tsa kgwebo ya shafte.

Boitlamo

Morafo o itlamo ho fa basebetsi le ditho tsa setjhaba monyetla wa ho tseba ho bala le ho ngola le dipalo tse sebetsang. Sena se tla tswela pele ho etswa ka phano ya AET maemong a ka dinako tsohle le a nakwana. Disebediswa tse latelang di tla sebediswa ho fihlella dipheo tsa tsebo ya dipalo le tsebo ya ho bala le ho ngola:

- Kananelo ya ho ithuta ha pele (RPL) (Diteko tsa AET di a sebediswa ho hlwaya RPL le ho fetisetwa sebakeng se itseng);

	<ul style="list-style-type: none"> • Ho thaotha basebetsi ho tla itshetleha tlhahisoleseding e Foromong ya Q, dilemo le profaele (basebetsi ba dilemo tse ka tlase ho 45) le jwalo kaha e hlwailwe ke ditlhoko tsa kgwebo; le • Ho thaotha ditho tsa setjhaba ho tla etswa ka dipuisano le Mmasepala wa Lehae.
Ditataiso	<p>Thuto le Thupello ya Batho ba baholo e tla tswela pele ho fanwa ho basebetsi le ditho tsa setjhaba sa lehae tse lokelwang ke yona. Sena se tla etswa ka ho lekana ka dinako tsohle (Maemo a 1 ho ya ho 3 a AET) le tsa nakwana (Pele ho AET ho ya ho Maemo a 3 a AET) bakeng sa basebetsi le ditho tsa setjhaba. Ho beha boipehelo ba AET selemo le selemo bakeng sa basebetsi ho tla tataiswa ke tlhokeho e hlwailweng ka Foromo ya Q, profaele ya dilemo, profaele ya ho tseba ho bala le ho ngola le ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo. Mabapi le AET ya setjhaba, boipehelo bo tla etswa ho ya ka karolelano ya tlhahisoleseding le mmasepala wa lehae. Kamora moo, basebetsi le ditho tsa setjhaba ba tla kgona ho fihlella menyetta e meng ya tshehetso.</p> <p>AET 4/NQF1//Moralo wa Mosebetsi wa AET (jwalo kaha o ananetswe ke QCTO le SAQA) e tla fanwa, ho kwala sekgeo pakeng tsa Boemo ba 3 ba AET le Mananeo a Dithupello Mosebetsing/ Mananeo a Bokgoni a lokelang. Lenaneo le tla fanwa mabapi le sena le tla dumellwa ke Boto ya Sibanye Gold.</p>

3.6.1 Leano la Tshebetso la AET

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Lewa	Nako
Molaodi wa Yuniti: HRD	1. Basebetsi, AET e hlokehang e lokela ho kgethwa ka tshebetso ya ho kgetha ya khampani ho dumella ho fihlella boipehelo ba AET.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	2. Fana ka lenaneo la ho ithuta le ananetsweng	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	3. Teko e fanwe ke setheo sa ka ntle sa tekanyetso se ananelwang.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	4. Motsamaisi ya nang le mangolo a fane ka thupello ya boleng bo phahameng.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	5. Ntshetsopele e tswellang ya batsamaisi e fanwe ho ntlafatsa bokgoni ba bona bo hlokehang.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	6. Dibaka tsa ho ithutela di lokele ho ithuta.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	7. diIDP di teng bakeng sa baithuti ba AET, ba nang le bokgoni, mme baithuti ba hlokomediswa ka metjha ya mesebetsi lekaleng le leng le le leng.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	8. Mohlodi wa batataisi ba ananetsweng bakeng sa baithuti ba AET ba nang le bokgoni.	E tswela pele

Boipehelo ba AET bakeng sa ka Dinako Tsohle le tsa Nakwana bo bontshitswe ditafoleng tse ka tlase mmoho le phano ya bajete bakeng sa dithupello tse sisintsweng. Kgaello ya ditaelo tse 9 tse hlwailweng karolong eo ho nehelanweng ka yona ya 93 di kenyeditswe. Bajete bakeng sa AET ya nakwana bakeng sa basebetsi ha e kenyelletse mekgolo.

Tafole ya 11: Boipehelo ba AET – Ka dinako tsohle

Boemo ba AET	Boingodiso ba Boipehelo - 2017	Boingodiso ba Boipehelo - 2018	Boingodiso ba Boipehelo - 2019	Boingodiso ba Boipehelo - 2020	Boingodiso ba Boipehelo - 2021	Boingodiso Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
AET Boemo ba 1	80	82	82	82	83	409
AET Boemo ba 2						
AET Boemo ba 3						
NQF Boemo ba 1	52	20	20	20	20	132
Palo Kaofela ya Boingodiso ba AET	132	102	102	102	103	541

Tafole ya 12: Boipehelo ba AET – Nakwana

Boemo ba AET	Boingodiso ba Boipehelo - 2017	Boingodiso ba Boipehelo - 2018	Boingodiso ba Boipehelo - 2019	Boingodiso ba Boipehelo - 2020	Boingodiso ba Boipehelo - 2021	Boingodiso Kaofela(2017 ho isa ho 2021)
AET Boemo ba 1	50	50	50	50	50	250
AET Boemo ba 2						
AET Boemo ba 3						
NQF Boemo ba 1	10	10	10	10	10	50
Palo Kaofela ya Boingodiso ba AET	60	60	60	60	60	300

Tafole ya 13: Boipehelo ba AET – Setjhaba

Boemo ba AET	Boingodiso ba Boipehelo - 2017	Boingodiso ba Boipehelo - 2018	Boingodiso ba Boipehelo - 2019	Boingodiso ba Boipehelo - 2020	Boingodiso ba Boipehelo - 2021	Boingodiso Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
Baithuti ba tswang Setjhabeng	26	20	20	20	20	106
Palo Kaofela ya Boingodiso	26	20	20	20	20	106

Tafole ya 14: Phano ya Bajete bakeng sa AET

Bajete ya Selemo le Selemo ya AET	Phano ya Bajete 2017	Phano ya Bajete 2018	Phano ya Bajete 2019	Phano ya Bajete 2020	Phano ya Bajete 2021	Tekanyetso ya Ditjeo Kaofela (2017 – 2021)
Bajete Kaofela	R26 945 590	R23 219 926	R24 613 121	R26 089 908	R27 867 399	R128 735 944

3.7 Thuto le Thupello

Boitlamo	<p>Beatrix e itlamba ho:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hlwaya basebetsi ba nang le bokgoni bakeng sa thuto, thupello le ntshetsopele e fetang; Rupella bokgoni bo ka sehloohong ho netefatsa boteng ba bokgoni bo lekaneng ho boloka ditlhoko tsa kgwebo; Fana ka dibasari, menyetla ya borupellwa, dithupello mosebetsing le botataisi ho tshehetsa ditlhoko tsa kgwebo; le ho Fana ka menyetla ya dithuso ho basebetsi kaofela ho tshehetsa ditlhoko tsa kgwebo.
Ditataiso	<p>Sepheo sa thuto le thupello e tswellang ya basebetsi, ke ho netefatsa bokgoni ba metjha e loketseng ya diprofeshenale, setekgeniki le boetapele. Sena se netefatswa ka mehato e latelang:</p> <ul style="list-style-type: none"> Menyetla ya borupellwa, dibasari le dithupello mosebetsing ho sebetšana le dikgeo tse thata ho flatswa, basadi merafong le maHDSA Bolaoding; Dithupello tsa semolao (tse tlamang) tse netefatsang hore morao o ikamahanya le ditlhoko tsohle tsa molao; Ka bobedi Akhademi ya Sibanye Gold le Khempase ya morao ya SGA di tla sebediswa ho nehelana ka mehato yohle ya HRD.

3.7.1 Dithupello Mosebetsing

Boitlamo	Morao o lemoha bohlokwa ba dithupello mosebetsing e le ntlha ya bohlokwa ho phethahatsa Leano la khampani la Tekatekano Mosebetsing, le ka bobedi ditlhoko tsa ntshetsopele ya bokgoni ba kgwebo le ba naha.
Tataiso	Dithupello mosebetsing di tla fuwa basebetsi le ditho tsa setjhaba. Dithupello mosebetsing di tla fanwa ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo le leano la tshebetso la khampani. Dithupello mosebetsing tsa setjhaba sa lehae di tla tshehetsa leano la ntshetsopele ya moruo.

3.7.1.1 Leano la Ho kenya Tshebetsong Dithupello mosebetsing

Boemo bo ikarabelang	Moralo wa Lewa	Nako
Molaodi wa Yuniti: Tshebedisano le Ntshetsopele ya Setjhaba	1. Bapatsa menyetla ya dithupello mosebetsing ka ntle ho morafu ka dikoranta tsa setjhaba, dikhansele tsa setjhaba le mekgatlo e meng e lokelang ho hohela bathaathwa setjhabeng sa lehae.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	2. Bapatsa dithupello mosebetsing ka hara mosebetsi bakeng sa basebetsi.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	3. Bonkgetheng bakeng sa menyetla ya dithupello mosebetsing ba tla kgethwa ho ya ka tsamaiso ya dikgetho ya khampani. Dithupello mosebetsing di itshetlehile ho ditlhoko tsa kgwebo.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	4. Fana ka mananeo a ananetsweng a dithupello mosebetsing ho ya ka ditlhoko tsa SETA.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	4. Batsamaisi ba nang le mangolo ho fana ka dithupello tsa boleng bo phahameng.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	6. Dibaka tsa ho ithuta di lokele boithuto.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	7. diIDP di teng bakeng sa baithuti ba nang le bokgoni, mme baithuti ba hlakomediswa ka metjha ya mesebetsi makaleng a lokelang.	E tswela pele
Bolaodi ba Yuniti: HRD	8. Mohlodi wa batataisi ba ananetsweng bakeng sa baithuti ba nang le bokgoni.	E tswela pele

Boipehelo bakeng sa dithupello mosebetsing di bontshitswe ditafoleng ka tlase mmoho le phano ya bajete bakeng sa dithupello tse sisintsweng. Kgaello ya ditaelo tse 16 tse hlwailweng karolong eo ho nehelanweng ka yona ya 93 di kenyeditswe.

Tafole ya 15: Boipehelo ba Dithupello Mosebetsing ka Hara Morafu (18.1)

Boipehelo ba Selemo Selemo	Bolelele ba Lenaneo (mohl. dilemo tse 3 jj.)	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 – 2021)
		Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Moetapele wa Sehlopha: Setifikeiti sa Naha Ditshebetso tsa Morafo	Selemo se 1	49	46	44	41	41	221

Morafi wa Moithuti: Setifikeiti sa Naha Ho pshatla Mafika	Dilemo tse 2	20	14	12	11	10	67
Mosebetsi wa Moithuti Mookamedi wa Tlhahiso	Dilemo tse 3	11	11	10	9	8	49
Kaofela		80	71	66	61	59	337

Tafole ya 16: Boipehelo ba Dithupello Mosebetsing ka Ntle ho Morafo (18.2)

Boipehelo ba Selemo le Selemo	Bolelele ba Lenaneo (mohl. dilemo tse3, jj.)	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 – 2021)
		Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Morafi wa Moithuti: Setifikeiti sa Naha Ho pshatla Mafika	Dilemo tse 2	1	4	4	4	4	17
Mosebetsi wa Moithuti Mookamedi wa Tlhahiso	Dilemo tse 3	0	2	2	1	1	6
Kaofela		1	6	6	5	5	23

Tafole ya 17: Boipehelo ba Dithupello tsa Boenjineri ka Hara Mosebetsi (18.1)

Boipehelo ba Selemo le Selemo	Bolelele ba Lenaneo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
		Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Electro Mekhenikhale L2	Dilemo tse 2	20	21	20	20	20	101
Ho fita L3	Dilemo tse 3						

Pleitara L3	Dilemo tse 3						
Ho rika L3	Dilemo tse 3						
Elektrikhale L4	Dilemo tse 3						
Mekheniki wa Diinstrumente L4	Dilemo tse 3						
Kaofela		20	21	20	20	20	101

Tafole ya 18: Boipehelo ba Dithupello tsa Boenjinerere ka Ntle ho Mosebetsi (18.2)

Boipehelo ba Selemo le Selemo	Bolelele ba Lenaneo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
		Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Ho fita L3	Dilemo tse 3						51
Pleitara L3	Dilemo tse 3						
Ho rika L3	Dilemo tse 3	11	10	10	10	10	
Elektrikhale L4	Dilemo tse 3						
Mekheniki wa Diinstrumente L4	Dilemo tse 3						
Kaofela		11	10	10	10	10	51

Tafole ya 19: Bajete ya Dithupello Mosebetsing

Bajete ya Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
Dithupello mosebetsing Boenjinerere	R13 003 062	R15 365 854	R20 426 814	R25 751 110	R24 096 227	R98 643 067
Dithupello mosebetsing Borafi	R27 658 654	R33 835 923	R35 121 642	R24 835 382	R32 522 598	R153 974 199
Kaofela	R40 661 715	R49 201 777	R55 548 456	R50 586 492	R56 618 826	R252 617 266

3.8 Lenaneo la Bokgoni ba Sehlooho ba Mosebetsi

Mananeo a bokgoni ba Sehlooho Mosebetsing a kenyeletsa ditlhoko tsohle tsa molao tse hlalositsweng diprofaeleng tsa khampani tsa boitsebelo, mananeong a bokgoni a ngodisitweng a naha le molaong o lokelang wa merafo. Mananeo ana ke mehato e tobileng mesebetsi ya bokgoni ba setekgeniki a reretsweng:

- Ho fa basebetsi tsebo le bokgoni bo hlokehang ho etsa mosebetsi wa bona ka boqhetseke le ka mokgwa o bolokehileng; le
- Ho fana ka ntshetsopele ya bokgoni bo lebisang kgatelopele ya mosebetsi.

Boitlamo	Dithupello tsa bokgoni bo ka sehloohong di a fanwa ho netefatsa hore mosebetsi e mong le e mong o fihlella diithoko tsa semolao tsa boemo ba hae. Mehato e kgodisa diithoko le boitemohelo bo bonyane bakeng sa boemo ho ya ka diithoko tsa kgwebo.
Ditataiso	<p>Sepheo sa dithupello tse ka sehloohong tsa basebetsi ke ho netefatsa hore motho e mong le e mong o fuwa matla a ho sebetsa ka botlalo boemong ba hae. Sena se netefatswa ka mehato e latelang:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dithupello tsa Bokgoni ba Setekgeniki • Dithupello tsa semolao (tse tlamang) di netefatsa hore morao le basebetsi ba ikamahanye le diithoko tsa molao • Dithupello tsa Boetapele le Bookamedi • Bokenadipakeng le tlhophiso ya sehlopha <p>Ka bobedi Akhademi ya Sibanye Gold le Khempase ya morao ya SGA di tla sebediswa ho nehelana ka mehato yohle ya HRD.</p>

3.8.1 Leano la Tshebetso la Thupello ya Sehlooho ya Mosebetsi

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Nako
diHOD	1. Basebetsi ba etswa ditekolo tse tswelang papiso le diithoko tsa mosebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	2. Fana ka lenaneo la ho ithuta le ananetsweng	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	3. Batsamaisi ba nang la mangolo ho fana ka thupello ya boemo bo phahameng	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	4. Dibaka tsa ho ithuta di lokele boithuto	E tswela pele

Tafale ya 20: Boipehelo ba Dithupello tsa Sehlooho Mosebetsing

Karolo ya Sehlooho ya Kgwebo	2017	2018	2019	2020	2021	Boingodiso Kaofela
	Boingodiso ba Boipehelo					
Lenaneo la Bokgoni Morafong: Boitsebelo ba A	39	36	34	32	30	171

Karolo ya Sehlooho ya Kgwebo	2017	2018	2019	2020	2021	Boingodiso Kaofela
	Boingodiso ba Boipehelo					
Lenaneo la Bokgoni Morafong: Boitsebello ba B	440	408	377	349	322	1 896
Lenaneo la Bokgoni Mosebetsing: Mothusi wa Ho phatlola	100	100	100	100	100	500
Dithupello tsa Moemedi wa Polokeho	275	158	243	228	215	1 119
Opereitara ya Morafo ya ho Bora Mafika	180	163	168	177	169	857
Opereitara ya Disebediswa tsa Morafo tse nang le Laesense (Ho kenyeletsa Loutara, Loco, Diwintjhise le diriki)	462	444	436	398	362	2 102
Bokgoni bo Ikgethileng ba Morafo (Ho kenyeletswa kaho, meshe le ho leisa, Matla a Hydro le basireletsi ba loco)	19	18	17	16	15	85
Dithupello tsa Bophelo le Polokeho ya Setekgeniki	15	14	13	12	12	66
Dithupello tsa Setekgeniki tsa Taolo ya Strata	14	13	12	12	11	62
Ho rafa: Dithupello tsa setifikeiti sa Molekodi wa Morafo	2	2	2	2	2	10
Ho rafa: Dithupello tsa Setifikeiti sa Molaodi wa Morafo	0	0	1	0	0	1
Dithupello tsa Bolaodi ba Bookamedi le Boetapele	41	38	36	34	32	181
Tlwaetso/Ntlafalo	8 381	7 878	7 405	6 961	6 543	37 168

Karolo ya Sehlooho ya Kgwebo	2017	2018	2019	2020	2021	
	Boingodiso ba Boipehelo	Boingodiso Kaofela				
Dithupello tsa Thuso ya Pele	4 985	4 686	4 405	4 140	3 892	22 108
Kaofela	14 953	13 958	13 249	12 461	11 705	66 326

Mabapi le dithupello tse fanweng tafoleng e ka hodimo, tse latelang:

- Dithupello tsa ntlafatso le dithupello tsa Tlhophiso ya Sehlopha di lokela ho etswa dishafteng;
- Basebetsi le borakonteraka ba batjha ba Tlwaetswa; le
- Setifikeiti sa thupello ya Thuso ya Pele se sebetsa bakeng sa dilemo tse 3. Kahoo basebetsi ba hloka thupello hang ka dilemo tse 3.

Tafole ya 21: Bajete ya Dithupello tsa Sehlooho Mosebetsing

Bajete ya Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
Kaofela	R18 448 486	R20 063 274	R21 161 725	R22 056 767	R22 926 398	R104 656 650

3.9 Lenaneo la Bokgoni bo Fetiswang

Sibanye, ka selekane le Bafani ba Ditshebeletso ba ananelwang, e fana ka mananeo a bokgoni a entsweng ka ho ikgetha a fetiswang. Mananeo ana a ananetsweng a tla fana ka boqhetseke le bokgoni ba kgwebo ho basebetsi ba tswang le ba sebetsang esita le ditho tsa setjhaba hore ba kgone ho iphedisa kapa ba latele menyetla ya mesebetsi ka hara sektara ya merafo le disektara tse ding tsa moruo tsa Aforika Borwa.

Bakeng sa kananelo ka SETA, tlhoko ya ho kena bakeng sa dithupello tsa baahi tsa bokgoni bo fetiswang ke AET 3 (English – ho bua, ho ngola le tsebo ya Dipalo jwalo kaha e hlokwa ke boemo ba yuniti). Bonkgetheng ba thontsweng boemong bo tlase ba ho kena ba tla fumana feela Setifikeiti se amohelahileng sa SGA. Mananeo a tla fuwa basebetsi a kenyeletsa:

Boitlamo	Morafo o inehela ho fana ka menyetla ya boithuto, ka hona o eketsa bokgoni ba hore basebetsi le ditho tsa setjhaba sa lehae di kgone ho bapatswa le ho hirwa mesebetsing e bulehileng haeba ba ka kgaolwa mosebetsing le/kapa morafo o kwalwe.
Ditataiso	<p>Morafo o fana ka dithupello tsa bokgoni bo fetiswang ho basebetsi ba morafo. Ditshebeletso tse di atoloseditswe ho basebetsi ba metse e haufi. Tsepamiso ho bokgoni bona ke ho fihlella tse ding kapa kaofela tsa dipheo tse latelang:</p> <p>Ho matlafatsa bokgoni ba basebetsi bo tla lebisa hore ba ipapatse le ho fumana mesebetsi e meng;</p> <p>Ho tshehetsa diketsahalo tse hlahisang lekeno ka mora "Bophelo ba Morafo"; le</p> <ul style="list-style-type: none">• Ho fana ka bokgoni bo tla sebediswa e seng feela sektareng e hlophisehileng empa hape le e sa hlophisehang.

3.9.1 Leano la Tshebetso la Thupello ya Bokgoni bo Fetiswang

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Lewa	Nako
Molaodi wa Yuniti: Dipuisano le Ntshetsopele ya Setjhaba	1. Bapatsa menyetla ya bokgoni bo fetiswang ka ntle ho morafa ka dikhansele tsa bommasepala le mekgatlo e meng e lokelang ho hohela bathaathwa setjhabeng sa lehae.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	1. Bapatsa menyetla ya bokgoni bo fetiswang ka hara morafa bakeng sa basebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	2. Mananeo a boithuto a ananetsweng ho ya ka ditlhoko tsa SETA	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	3. Batsamaisi ba nang le mango ho fana ka dithupello tsa boleng bo hodimo	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	4. Dibaka tsa ho ithuta tse loketseng ho ithutela	E tswela pele

Tafole ya 22: Boipehelo ba Dithupello tsa Basebetsi ho Bokgoni bo Fetiswang (18.1)

Mofuta wa Thupello ya Bokgoni bo Fetiswang	2017	2018	2019	2020	2021	Boingodiso bo Lebelletsweng Kaofela 2017 ho isa ho 2021
	Boingodiso bo Lebelletsweng					
Dithekeniki tsa ho tjheseletsa le ho kgaola						155
Bobetli (Ho rulela le ho kenya disiling)						
Ho hokela diphaphe tse tsamaisang metsi	35	33	31	29	27	
Dithekeniki tsa ho aha ka lejwe/Masonry						
Ditshebetso tsa ho hlahisa diaparo (NQF 1)						
Bokgoni ba Motheo ba Khomputa						
Kaofela	35	33	31	29	27	155
Bajete	R182 229	R193 163	R204 753	R217 038	R230 060	R1 027 242

Tafale ya 23: Boipehelo ba Dithupello tsa Setjhaba ho Bokgoni bo Fetiswang (18.2)

Mofuta wa Thupello ya Bokgoni bo Fetiswang	2017	2018	2019	2020	2021	Boingodiso bo Lebelletsweng Kaofela 2017 ho isa ho 2021
	Boingodiso bo Lebelletsweng					
Dithekeniki tsa ho tjheseletsela le ho kgaola						400
Bobetli (Ho rulela le ho kenya disiling)						
Ho hokela diphaphe tse tsamaisang metsi	90	85	80	75	70	
Dithekeniki tsa ho aha ka lejwe/Masonry						
Ditshebetso tsa ho hlahisa diaparo (NQF 1)						
Bokgoni ba Motheo ba Khomputa						
Kaofela	90	85	80	75	70	400
Bajete:	R289 749	R290 071	R289 388	R287 579	R284 512	R1 441 298

3.10 Dikgeo tse Thata Ho tlatswa

Boitlamo	Beatrix e tla hahamalla ho fumana bonkgetheng ba ka hare ba lokelang ho tlatsa dikgeo tse thata ho tlatswa ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo.
Ditataiso	<p>Dikgeo tse thata ho tlatswa tse hlwailweng ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo di tla sebetswa ka mehato e fapaneng ya Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi.</p> <p>Motlatsasekgeo bakeng sa sekgeo se hlahang se thata ho tlatswa o lokela ho batiwa le ho kena mosebetsing nako ya dikgwedi tse 1-3. Eng kapa eng e telele ho feta moo e tla ba le kgahlamelo e mpe kgwebong.</p> <p>Ho sebeletsa tlhophisong le tekolong ya nkgetheng bakeng sa sekgeo sa ka hare ha ho a lokela ho feta matsatsi a 180 a latelanang, ntle le haeba ho dumellanwe jwalo.</p>

3.10.1 Leano la Tshebetso la Dikgeo tse Thata Ho tlatswa

Boemo Ikarabelang	bo Moralo wa Leano	Nako
Molaodi wa Yuniti: HRD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fana ka lenane la dikgeo tsa kgwebo tse thata ho tlatswa tse hlokehang boemong ba Bookamedi/Bolaodi bo Mahareng 2. Fana ka lenane la basebetsi ba tshwereng mokobobo/nyolletsweng boemong bo nang le sekgeo 3. Fana ka mananeo a dithupello a lokelang ho etswa, ho kenyeletsa le botataisi 4. Fumana diIDP 5. Netefatsa botataisi 	E tswela pele

Tafole e ka tlase e bontsha dikgeo tseo **Karolo ya Sibanye Gold** e sa kgonang ho di tlatsa nakong e fetang dikgwedi tse leshome le metso e mmedi (12).

Tafole ya 24: Dikgeo tse Thata Ho tlatswa

Sehlopha sa Mosebetsi	Boemo ba Mosebetsi	Boemo	Ho kereita ha Patterson	Lebaka Bakeng sa ho Hloleha ho Tlatsa Sekgeo	Ketso Ho Tlatsa Sekgeo	Moralo wa Khiro
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti Ho rafa (2.6.1)	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti Boenjinerere (GCC)	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti (Kaho)	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti Boenjinerere ba Mafika	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi

					Diinthaviu Ho hira	tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti Boenjinerere ba Tikoloho	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Molaodi wa Yuniti Metholoji	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Moenjinerere wa Masalla a Jiotheknikhale	DU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Motshwari wa marapo Boenjinerere ba Tikoloho	DL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Savei ya Motshwari wa marapo	DL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Motshwari wa marapo Ditshebeletso tsa Metsi	DL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Motshwari wa marapo Instrumentheishene	DL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba	Ho hirwa ho etsahale nakong ya

					Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Bolaodi	Ditsebi tse nang le mangolo le boitemohelo le Bolaodi bo Mahareng	Motshwari wa marapo Boenjinerere ba Mafika	DL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Ditshebetso	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Metholoji (Foromane)	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Boenjinerere Elektikhale Mekhenikhale le Moetsi wa diboilara	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Boenjinerere Dishafte	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Dithekenishiene	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto,	Mookamedi Boenjinerere ba Tikoloho	CU	Kgaello ya bokgoni	Ho bapatsa Ho hlahloba	Ho hirwa ho etsahale nakong

	bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo			le ditifikeiti	Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Moofisiri e Moholo wa Kereiti	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Saveiyara e Moholo	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Dithekenishiene tse Kgolo tsa Mehloodi ya Diminerale	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Taolo ya Strata	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD (Saekhometristi)	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD Elektrikhale	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le	Mookamedi ETD Ho rika	CU	Kgaello ya bokgoni	Ho bapatsa	Ho hirwa ho etsahale

	mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo			le ditifikeiti	Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD Ho fita	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD Instrumentheishene	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD Metholoji	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi ETD Motjheseletsi/Pleitara	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Dithekenishiene Mehloidi ya Diminerale	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mothusa Moofisiri ETD (Dishafte)	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo

Basebetsi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Mookamedi Ditjhelete/Ditjeo	CU	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere Miliraete Ka tlasa lefatshe	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere Diwindara (Dithekenishiene tsa Diwindara/Diilektrishiene tsa Diwindara)	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere Fitara (Fitara wa Dipompo)	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere Elektrikhale (Diwindara)	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere Dipleitara (Baetsi ba Diboilara ba Shaffe)	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinere ho ala dipleiti	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo

Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Athisene Boenjinerere Ho rika	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Ditheknishiene tsa Instrumentheishene/Dimekhenishiene tsa Metholoji	CU/CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Ditheknishiene tsa Instrumentheishene/Dimekhenishiene Ditshebetso	CU/CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Barafi ba Morafo ba Bomekheniki: Ho stoupa	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo
Athisene wa Morafi	Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi, diforomane, le batshwari ba marapo	Barafi ba Morafo ba Bomekheniki: Ntshetsopele	CL	Kgaello ya bokgoni le ditifikeiti	Ho bapatsa Ho hlahloba Ho kgetha Diinthaviu Ho hira	Ho hirwa ho etsahale nakong ya dikgwedi tse 3 ho bile le sekgeo

Tafole ya 25: Moralo wa Dikgeo tse Thata Ho tlatswa

Boemo ba Mosebetsi	Thaefelele ya Sekgeo sa Mosebetsi	Boipehelo 2017 - 2021	Moralo wa Khiro
Basebetsi ba nang le bokgoni ba setekgeniki le ba nang le mangolo a thuto, bolaodi bo tlase, baokamedi le foromane	Ho ya ka Tafole e ka hodimo	Ho ya ka sekgeo sa morafu/ tlhoko ya kgwebo	Ho ya ka sekgeo sa morafu/tlhoko ya kgwebo

Maqalong a 2016, Boto ya SGA e ile ya fa sehlopha sa Tekanyo ya Mosebetsi maikarabelo a ho etsa moralo wa ntshetsopele ya bophethahatsi le tlhahlamano, dipheo tse ka

sehloohong e ne e le ho hlwaya ditlhoko tsa bokgoni bophethahatsing le ho kenya tshebetsong maano a ho hohela le ho ntshetsa pele balaodi ba lokelang ho tlatsa **dikgeo tsa bohlokwa** ho etsa hore Sibanye e kgone ho phethahatsa leano la yona. Sena hape se kenyeditse ho **etsa meralo ho netefatsa hore bokgoni ha bo lahlehe** le dipuisano, le ho tsamaisa ho fetiswa ha tsebo ka nako ho floha ho ba tshwereng boemo hajwale ho ya ho bahlahlami.

Tshebetsong ya ho etsa moralo, ho ne ho le bohlokwa ho utlwisisa seabo le boitsebelo ba bohlokwa bo hlokehang, ho lekola boitsebelo bo teng le bokgoni ba bonkgetheng ba ka hare ho ya ka boitokiso ba bona esita le boitemohelo le ntshetsopele, le ho sisinya mehato e lokelang. Moralo o kenyeditse moralo wa kgonahalo wa nako e kgutshwane (dikgwedi tse tharo ho isa ho tse tsheletseng) le batshwarelli, esita le moralo wa tshohanyetso.

Moralo o hlakileng o ile wa phethelwa le ho kenngwa tshebetsong ka mekgahlelo e meraro boemong ba bophethahatsi, balaodi bo phahameng le balaodi.

Mafelong a 2016, seabo se bohlokwa se ile sa hlwauwa mme boitsebelo bo hlokehang bakeng sa boemo ba bophethahatsi ba phethelwa le ho kenyeletswa Moralong wa Ntshetsopele ya Boetapele ba Sibanye. Diteko tsa ho hlwaya bokgoni, boitokisetso le ntshetsopele di ile tsa phethelwa bakeng sa bophethahatsi bohle le balaodi bo phahameng. Tshebetso bakeng sa basebetsi ba boemong ba balaodi e qadile mme e motjheng hore e phethelwe mafelong a 2017.

Moralo wa pele wa tlhahlamano ya Bophethahatsi o ile wa etswa le ho fuwa Mohlanka e Moholo wa Phethahatso le Boto ya SGA bakeng sa ho ananelwa. Moralo wa pele wa tlhahlamano o kenyeletsa mohlodi wa bonkgetheng ba ka ntle ba nang le bokgoni ba tla fuwa monyetla jwalo kaha ho hlokeha. Moralo o tla ntlafatswa kgafetsa.

Ho bohlokwa hore ntshetsopele ya bophethahatsi le tshebetso ya tlhahlamano **e etse motheo wa moralo wa rona o Kenyeletsang wa Balaodi ba Bokgoni**. Ditshebetso tsohle, ho kenyeletsa le ntshetsopele ya boetapele le moralo wa boitsebelo, moralo wa leano la

basebetsi, meralo ya dithupello le phetoho, moralo wa tlhahlamano esita le taolo ya tshebetso, hara tse ding, di tla momahangwa le tshebetso ena. Ka lebaka la sena, ho qala ka 2017, tjhebisiso ya bokgoni e tla etswa habedi ka selemo.

Ka hoo, leano la ho sebetsana le maemo a thata ho flatswa, le lohelletswa le meralo e karolong e ka tlase.

3.11 Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi

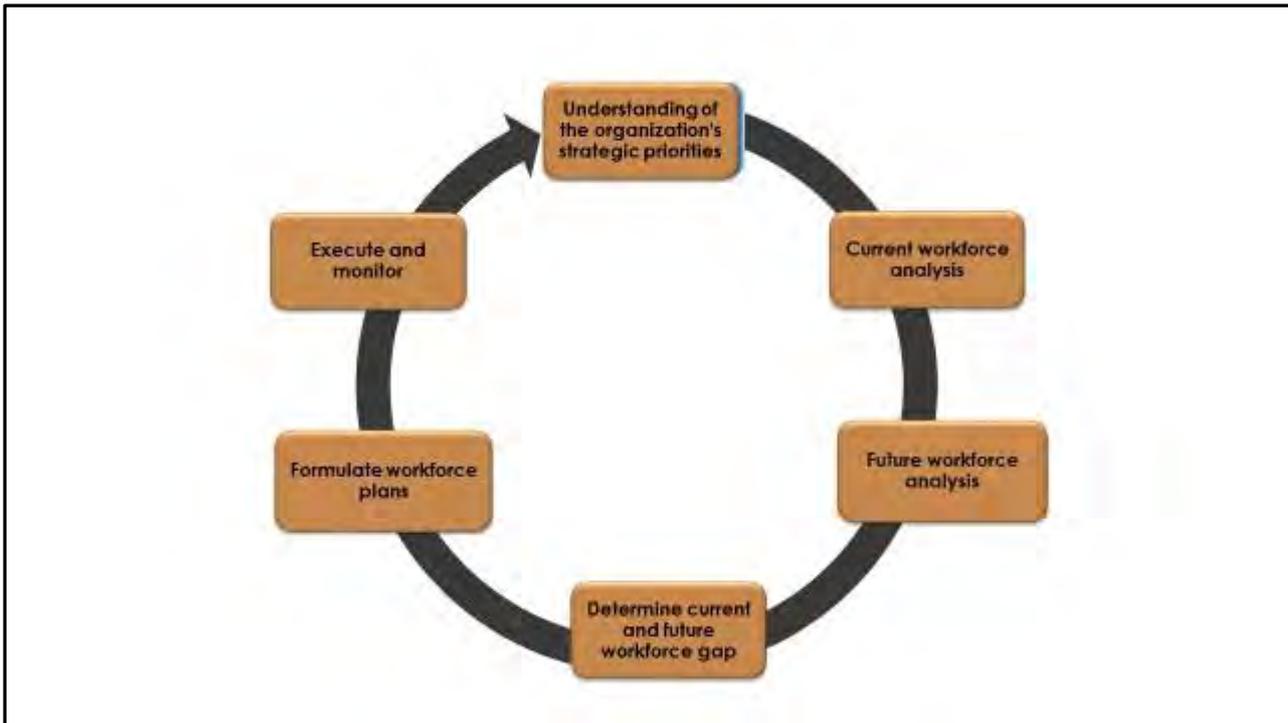
Boitlamo	Morafo o inehela ho fa basebetsi ba ona monyetla wa ho hola tsebong le bokgoning. Sa bohlokwa mona ke monyetla wa ho tswela pele lekaleng la mosebetsi le tsamaisanang le ditlhoko tsa kgwebo ya Morafo mme di tshwanele bokgoni le maikemisetso a mosebetsi e mong le e mong. Sibanye e ananetse katamelo e hokahaneng ho ntshetsopele ya bokgoni le boithuto tseo, hantlentle, di fana ka monyetla bakeng sa basebetsi ba nang le bokgoni hore ba latele lekala la mosebetsi le hlophisehileng la kgetho ya bona.
Ditataiso	Makala a Mosebetsi a bontsha kamoo batho ba ka tswelang pele ho tloha boemong bo bong ho ya ho bo bong ka hara dihlopha tsa mosebetsi ka ntshetsopele ya bokgoni le boitsebelo bo fetang. Makala a Mosebetsi hape a akaretsa ditlhoko tse tlase bakeng sa boemo bo bong le bo bong le thupello/boitemohelo bo tlase bo hlokehang; ka hona a sebetsa e le moralo bakeng sa ho intshetsa pele.

3.11.1 Leano la Tshebetso la Moralo wa Tswelopele ya Mosebetsi

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Nako
HOD, Taolo ya Bokgoni	1. Bahlahlami ba kgethwa ka ho sebedisa tsela ya tlhahlamano, bakeng sa Bente ya D le ka hodimo, Mangolo a thuto, Tshebetso, nako mosebetsing wa jwale, boitemohelo le boitokisetso bakeng sa boemo bo latelang, bakeng sa maemo a ka tlase ho Bente ya D tsela ya Tlhahlamano ke, ho ba teng mosebetsing, rekoto ya polokeho le mangolo a thuto. Bahlahlami bana ba kgethilweng ba tla netefatswa ke dikhansele tsa Shafte tsa Bokgoni le dikhansele tsa Boitshwaro Bokgoning. Mohlodi wa tlhahlamano o tla shebisiswa selemo le selemo.	E tswela pele
Taolo ya Bokgoni, Komiti ya Khansele ya Bokgoni	2. Ntshetsopelwe ya tlhahlamano e tla lekolwa ke khansela ya bokgoni ka kotara.	E tswela pele
Balaodi ba HR	3. Mohlodi wa bokgoni ba tshebetso o tla hlaliswa kopanong e nngwe le e nngwe ya EE	E tswela pele
Balaodi ba HR, diHOD	4. Ha ho na le sekgeo mohlodi wa lekala o lokelang o tla shebisiswa pele bakeng sa bonkgetheng ba loketseng. Ke feela moo ho se nang bonkgetheng ba loketseng mohloding, ho ka fuwang sebaka bathaathwa ba ka ntle.	E tswela pele

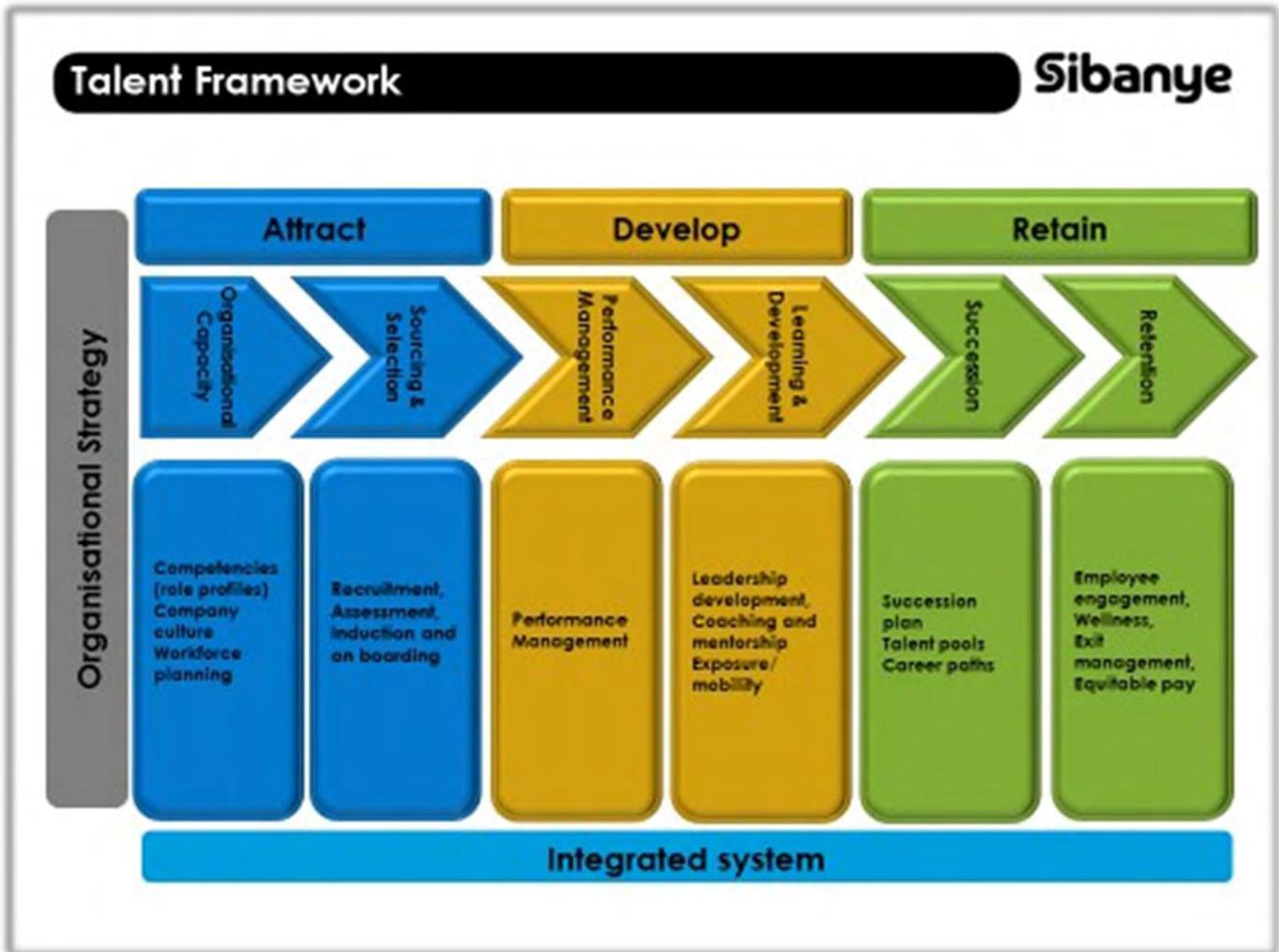
Tshebetso e hokahaneng ya Taolo ya Bokgoni e bohlokwa ho tshehetsa menyetla ya tswelopele mosebetsing. Tshebetso ya Taolo ya Bokgoni e qala ka Moralo wa Leano wa Basebetsi. Moralo wa Leano wa Basebetsi ke tshebetso e hlophisitsweng hantle bakeng sa ho lepa basebetsi ba ka moso mokgatlong le ho sheba ditlwaelo tse sebetsang ka ho fetisisa ho kwala dikgeo ho fihlella ditlhoko tsa basebetsi ba ka moso ho shebilwe Tekatekano Mosebetsing, Basadi Merafong, profaele ya lekeno le tlhahiso.

Setshwantsho se ka tlase se bontsha Tshebetso e Hokahaneng ya Taolo ya Bokgoni.

Setshwantsho sa 5: Motlolo o Hokahaneng wa Taolo ya Bokgoni

Setshwantsho se ka tlase se bontsha Motlolo o Hokahaneng wa Taolo ta Bokgoni. Motlolo o Hokahaneng wa Taolo ya Bokgoni o na le dipilara tse tharo, **Ho hohela**, **Ntshetsopele** le **Boloka**, o etsang karolo ya saekele ya bophelo ya mosebetsi.

Setshwantsho sa 6: Moralo o Hokahaneng wa Taolo ya Bokgoni

Tafole ya 26: Boipehelo ba Meralo ya Tswelopele ya Mosebetsi

Bente ya Paterson	Boemo ba Jwale	Mehato ya Thupello	Mangolo a Thuto	Basebetsi ba Hlwailweng le diIPD tse Teng	2017	2018	2019	2020	2021	Monyetla wa Tswelopele o Kgonehang / Kamano le HRD
Boemo ba D	Molaodi ya Mahareng	Ho ya ka IDP e ananetsweng	Ho ya ka tlhoko ya mosebetsi	10% ya Balaodi ba ka sehloohong ba Mahareng ba nang le bokgoni Mananeong a Ntshetsopele a Boetapele	2	2	2	2	2	Ho hirwa sekgeong, ha se bapaditswe mme mokopi a kgethwa ka tshebetso ya ho thaatha.
Boemo ba C	Mookamedi/Morupellwa	Ho ya ka IDP e ananetsweng	Ho ya ka tlhoko ya mosebetsi	10% ya Baokamedi/Barupellwa ba ka ka sehloohong ba nang le bokgoni Mananeong a Ntshetsopele ya Boetapele	8	8	8	8	8	Ho hirwa sekgeong, ha se bapaditswe mme mokopi a kgethwa ka tshebetso ya ho thaatha.
NG	Ya filweng basari	Ho ya ka IDP e ananetsweng	Degree e lokelang	Ba filweng dibasari ba selemong sa ho qetela	6	5	3	4	5	Lenaneo la Ntshetsopele la Digradueite le borupellwa, haeba sekgeo se bapaditswe mme mokopi a kgethwa ka tshebetso ya ho thaatha.
Boemo ba B	Mosebetsi wa boemo ba 3-8	Ho ya ka IDP e ananetsweng	Ho ya ka tlhoko ya mosebetsi	Barupellwa mosebetsing ba ka sehloohong ba nang le bokgoni	6	39	53	61	54	Ho hirwa sekgeong, ha se bapaditswe mme mokopi a kgethwa ka tshebetso ya ho thaatha.
Boemo ba A	Mosebetsi wa Boemo ba 3-8	Ho ya ka IDP e ananetsweng	Ho ya ka tlhoko ya mosebetsi	Baithuti ba ka sehloohong ba nang le bokgoni ba AET ba thupellong (basebetsi)	5	5	5	5	5	Lenaneo la Dithupello mosebetsing/Bokgoni, haeba ho bapaditswe mme mokopi a kgethwa ka tshebetso ya ho thaatha.
Kaofela					27	59	71	70	74	

Tafole ya 27: Ntshetsopele ya Bokgoni ba Sehlopha le Motho

Mokgahlelo wa Basebetsi	Palo ya Basebetsi mohloding wa Tihahlamano	2017		2018		2019		2020		2021	
		Palo ya Basebetsi ba nang le IDP	% e nang le IDP	Palo ya Basebetsi ba nang le IDP	% e nang le IDP	Palo ya Basebetsi ba nang le IDP	% e nang le IDP	Palo ya Basebetsi ba nang le IDP	% e nang le IDP	Palo ya Basebetsi ba nang le IDP	% with IDP
Boemo ba Paterson ba E	1	1	100.00	1	100	1	100	1	100	1	100
Boemo ba Paterson ba D	32	32	100.00	32	100	32	100	32	100	32	100
Boemo ba Paterson ba C	115	112	97.39	115	100	115	100	115	100	115	100
Boemo ba Paterson ba B	64	62	96.88	64	100	64	100	64	100	64	100
Boemo ba Paterson ba A	5	5	100.00	5	100	5	100	5	100	5	100
NG	19	17	89.47	19	100	19	100	19	100	19	100
Kaofela	236	229	97.03	236	100	236	100	236	100	236	100

3.12 Moralo wa Botataisi

Boitlamo	Beatrix e itlamo ho bea molaong mananeo a yona a botataisi, a tlang ho kenyeletsa ditumellano tsa semmuso pakeng tsa batataisi le batataiswa bakeng sa baithuti ba dithupellong/ mananeong a ntshetsopele.
Ditataiso	<p>Moralo wa botataisi o tla ralwa ho:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlwaya dibaka tsa ntshetsopele tse hlohang botataisi; • Fana ka moralo o hlakileng wa botataisi ka ho sebedisa tumellano ya botataisi; • Qatsohisa palo ya batataisi le batataiswa ka dipeelo le dinako; • Lekola ho kenya tshebetsong ha lenaneo.

3.12.1 Leano la Tshebetso la Moralo wa Botataisi

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Nako
Molaodi HRD	1. Shebisisa moralo wa bolaodi	E tswela pele
Balaodi ba Makala Molaodi HRD	2. Hlwaya sehlopha sa batataisi bakeng sa batataiswa (basebetsi ba dithupellong/Baokamedi le Balaodi ba Mahareng ba nang le bokgoni)	E tswela pele
Balaodi ba Lekala Molaodi HRD	3. Fana ka dithupello tsa botataiswa le batataiswa ho aha bokgoni moo ho hlokehang	E tswela pele
Balaodi ba Makala Molaodi HRM	4. Kena dikonterakeng ka ditumellano tsa botataisi tse tsamaelanang le nako ya mananeo a dithupello mosebetsing/boithuto	E tswela pele
Molaodi HRD	<p>5. Lekola ho kenya tshebetsong le ho ananela botataisi mabapi le:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dintlha ka Batataiswa ho kenyeletswa le morabe, bong, boemo ba jwale le menyetla ya kamoso e ka bang teng • Dintlha ka Motataisi le boemo ba hae 	E tswela pele

Ka hodima leano le ka hodimo, setshwantsho se ka tlase se hlalosa dintlhatheo tsa katamelo ya rona ho Botataisi le Bokwetlisi. Botataisi, ka kakaretso, bo bolela kamano e dumellang batho ho ba le, le ho fumana tsebo, mosebetsi le boitemohelo ba bophelo ka tsela e sa hlophisehang kapa ka mananeo a ntshetsopele a semmuso. Motataisi ya nang le boitsebelo o tla tataisa ka kotleho motataiswa ka tsela e nang le dintlha tse fapaneng.

Bokwetlisi ka ho qoholleha bo tobile tshebetso e amanang le mosebetsi. Baokamedi le baetapele ba tsebang mosebetsi ba sebetsang jwalo ka bakwetlisi, ba lokela ho fana ka taelo, keletso le kgothaletso e hlokehang ho thusa ba ka tlasa bona ho ntlafatsa tshebetso ya bona mesebetsing ya jwale. Bokwetlisi bo reretswe ho fetolela tshebetso e ka hloohong ho ba e etswang.

Setshwantsho sa 7: Dintlhatheo tsa Botataisi le Bokwetlisi

Tafole ya 28: Boipehelo ba Meralo ya Botataisi

Moralo wa Botataisi	2017	2018	2019	2020	2021
Dithupello mosebetsing	112	108	102	96	94
Dibasari	28	26	24	22	22
Lekala la Moithuti-Mosebetsi	5	2	2	2	2
Borupellwa	16	5	3	4	5
AET ya ka Dinako Tsohle	79	47	47	47	48
Mohlodi wa Bokgoni	27	59	71	70	74
Kaofela:	267	247	249	241	245
Meralo ya Ntshetsopele ya Motho	229	236	236	236	236
Dithupello					
Sehlopha sa Batataisi se lokelang ho rupellwa:	15	15	15	15	15
Batataiswa ba lokelang ho rupellwa:	267	247	249	241	245
Kaofela:	282	262	264	256	260
Bajete	R175 500	R186 030	R197 192	R209 023	R221 565

Mabapi le tafole e ka hodimo, baithuti ba ngodisitsweng hajwale bakeng sa mananeo a dithupello le ntshetsopele, ba tla kena dikamanong tsa bokwettlisi/botataisi bakeng tataiso le ntshetsopele ya mosebetsi e fetang. Ho etsa hore dikamano tsena di atlehe, sehlopha sa batataisi le baithuti ba le bang ba tla lokela ho ya dithupellong tsa botataisi/botataiswa bakeng sa tshebetso le kutlwisiso e ntle ya seabo sa dikamano le tshebetso. Mekga e dumellane ho buisana ka dintlha tsa Boemo ba 4 tsa AET ho netefatsa momahano/tswelopele ya mosebetsi ho dithupello mosebetsing.

3.13 Borupellwa

Boitlamo	Morafo o itlamo ho fana ka menyetla bakeng sa tsebo e sebetsehang kapa boithuto ka ho boha ho digradueiti le badiploma ba hlokehang ho ya ka ditlhoko tsa kgwebo
Ditataiso	Tsebo e sebetsehang kapa boithuto ka ho bona di fuwa batho ba ka hare le ba ka ntle ho mosebetsi ba phethelang dithuto tsa bona tse phahameng. Maikemisetso a Setjhaba a sebetsa setjhabeng sa Lehae le se romelang Basebetsi Phephetso e teng mabapi le tlaleho e nepahetseng ya karohano ya lehae/ba romelang basebetsi ka lebaka la baithuti ba sa faneng ka tlaleho e nepahetseng ya moo ba tswang teng nakong ya boingodiso.

3.13.1 Leano la Tshebetso la Borupellwa

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Nako
Molaodi wa Yuniti: HRD	1. Fana ka Lenaneo la Ntshetsopele la Digradueiti	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	2. Fana ka tshebetso ya bokwetlisi le botataisi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	3. Basebetsi ba tla etswa ditoko tse tswelang pele mabapi le diphetho tse hlokehang tsa lenaneo	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	4. diIDP di teng bakeng sa baithuti mme baithuti ba hlokomediswa ka metjha ya mesebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	5. Sehlopha sa batataisi se a ananelwa bakeng sa Barupellwa	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	6. Fana ka Lenaneo la Ntshetsopele la Digradueiti	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	7. Fana ka tshebetso ya bokwetlisi le botataisi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	8. Basebetsi ba tla etswa ditoko tse tswelang mabapi le diphetho tse hlokehang tsa lenaneo	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	9. diIDP di teng bakeng sa baithuti mme baithuti ba hlokomediswa ka metjha ya mesebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	10. Sehlopha sa batataisis se a ananelwa bakeng sa Barupellwa	E tswela pele

Boipehelo bakeng sa Barupellwa bo bontshwa ditafoleng tse ka tlase mmoho le phano ya bajete bakeng sa dithupello tse sisintsweng. Kgaello ya ditaelo tse 4 tse hlwailweng karolong eo ho nehelanweng ka yona ya 93 di kenyeditswe.

Tafole ya 29: Boipehelo le Bajete ya Dithupello tsa ka Hara Mosebetsi (Ho tswa Mohloding wa ka Hare wa Dibasari)

Boipehelo ba Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
Palo ya Barupellwa ba ka Hare	6	5	3	4	5	23
Bajete	R6 360 794	R9 017 703	R8 111 699	R10 643 588	R11 282 203	R45 415 986

Tafole ya 30: Boipehelo le Bajete ya Dithupello tsa ka Ntle ho Mosebetsi (MQA)

Boipehelo ba Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
Palo ya Barupellwa ba ka Hare	10	0	0	0	0	10
Bajete (R)	R900 000	R954 000	R1 011 240	0	0	R2 865 240

3.14 Tshehetso ya Ho ithuta

Boitlamo	Morafo o itlama ho fana ka thuso ya ho ithuta ho basebetsi le batho ba tswang setjhabeng sa lehae le dibakeng tsa bohlokwa tse romelang basebetsi. Ho ya ka leano la dibasari, ha monga basari wa khampani a hloleha ho atleha thutong/selemong ha nngwe, o tla lefella thuto/selemo sa thuto ka boyena, mme basari ya hae e tla fanyehwa. Beng ba dibasari tse fanyehilweng ba tla ballwa boipehelong bo beilweng le beng ba dibasari ba bang. Hang ha monga basari a atleha thutong/selemong sa thuto, basari ya hae e tla qalella.
Ditataiso	<p>Tshehetso ya Ho ithuta e tla fuwa basebetsi le batho ba lehae le dibakeng tse romelang basebetsi ka dikabelo tse latelang:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dibasari ho basebetsi bakeng sa ho ithuta ka dinako tsohle; Dibasari ho batho ba lehae le ba dibakeng tse romelang basebetsi bakeng sa ho ithuta ka dinako tsohle; Dithuso tsa ditjhelete ho basebetsi bakeng sa ho ithuta ha nakwana <p>Maikemisetso a Setjhaba a sebetsa setjhabeng sa Lehae le se romelang Basebetsi. Phephetso e teng mabapi le tlaleho e nepahetseng ya karohano ya lehae/ba romelang basebetsi ka lebaka la baithuti ba sa faneng ka tlaleho e nepahetseng ya moo ba tswang teng nakong ya boingodiso.</p>
JB Marks	Morafo o tla boela o tshehetsa beng ba dibasari ba fuwang matlole ka Letlole la Dibasari la JB Marks (mohato wa National Union of Mineworkers) maemong a nakwana , kapa ho ya ka qeto ya boto ya SGA. Dibasari tsa JB Marks di fuwa matlole le ho abelwa ke Letlole la Dibasari la JB Marks. Seabo sa morafa letloleng lena, se lekanyeditswe ho mekgolo e amanang le beng ba dibasari nakong ya tumellano, mme e tla tlalehwa jwalo. Sena e tla ba kananelo ya SLP ka lebaka la morafa.

Ho lokela ho hlokomelwa hore sena ha se kenyeletse boipehelo bo bong mabapi le dibasari mme ha se no kenyeletsa maikemisetso afe kapa afe dinthong tse kang dilojistiki, bodulo, dijo, jj., tse dulang e le boikarabelo ba Letlole la JB Marks.

3.14.1 Leano la Tshebetso la Lenaneo la Dibasari

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Lewa	Nako
Molaodi wa Yuniti: HRD	1. Bapatsa menyetla ya dithuso tsa ho ithuta ka hare bakeng sa basebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: Ntshetsopele e Bolokeheng	2. Bapatsa menyetla ya dithuso tsa ho ithuta ka ntle ka dikoranta tsa setjhaba, dikhansele tsa Bommasepala le mekgatlo e meng e lokelang ho hohela bathaathwa ba lehae le setjhabeng se romelang basebetsi	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	3. Bonkgetheng bakeng sa dibasari le menyetla ya dithuso tsa ho ithuta ba tla kgethwa ho ya ka tsela ya ho kgetha ya khampani	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	4. Ditheo tsa ho ithuta tse ananetsweng ho ya ka ditlhoko tsa khampani di tla sebediswa	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	5. diIDP di teng bakeng sa baithuti, mme baithuti ba hlokomediswa ka metjha ya mesebetsi makaleng a lokelang	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti: HRD	6. Batataisi ba ananetsweng bakeng sa baithuti	E tswela pele

Tafole ya 31: Boipehelo le Bajete ya Matlole a Dibasari a ka Hare

Boipehelo ba Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 – 2021)
	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Dibasari tsa ka dinako tsohle	10	7	5	3	2	27
Dibasari tsa Nakwana	10	13	15	17	18	73
Kaofela	20	20	20	20	20	100
Bajete	R4 784 000	R5 947 880	R6 633 170	R7 936 545	R6 007 982	R31 309 577

Tafole ya 32: Boipehelo ba Mananeo a Basebetsi ba Baiithuti ba Lekala la A

Boipehelo ba Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 – 2021)
	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Mosebetsi wa Moithuti Lekala la A	5	2	2	2	2	13
Kaofela	R1 777 000	R2 301 896	R2 883 382	R3 526 360	R4 236 115	R14 724 754

Lenaneo la Mosebetsi wa Moithuti wa Lekala la A ke mohato o motjha wa 18.1 o kentsweng tshebetsong ho hohela bokgoni indasetering ya morafu mme e kenyeletsa lenaneo la Tlhokeho ya Thuto e Phahameng le Mangolo a thuto a Mosebetsi.

Tafole ya 33: Boipehelo le Bajete ya Dibasari tsa Setjhaba 1

Bajete ya Selemo le Selemo	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela (2017 – 2021)
	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	Boipehelo	
Monga basari	8	6	4	2	2	22
Bajete	R1 913 660	R2 121 760	R2 249 065	R2 488 818	R2 304 854	R11 078 157

Tafole ya 34: Mananeo a HRD – Phano ya Dijhelete

Dibajete tsa Selemo le Selemo	2 017	2 018	2 019	2 020	2 021	Phano ya Dijhelete Kaofela (2017 to 2021)
Phano ya Dijhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi	102 438 722	113 497 478	122 903 191	124 042 119	131 979 913	R594 861 423

4. Tekatekano Mosebetsing

4.1 Selelekela

Sepheo sa moralo wa Tekatekano Mosebetsing ke ho netefatsa hore profaele ya dipalopalo tsa baahi e loketseng e a fihlellwa ka seabo sa Maaforika Borwa a neng a Kotetswe Nakong e fetileng (HDSA) maemong ohle a ho etsa diqeto le dikarolong tse ka sehloohong tsa mosebetsi morafong. Boikitlaetso ba ho fihlella 40% ya HDSA ka hara maemo a bolaodi le 10% ya seabo sa basadi mesebetsing e ka sehloohong ya morafu, Beatrix e batla ho lokisa ho se lekalekane ho teng ha bong le semorabe. Leano le bontsha boipehelo bo hatetseng pele ba khampani ba selemo le selemo. Jwalo ka khampani e eteleletseng pele Aforika Borwa, Sibanye Gold e amohela phephetso ya ho tlisa diphetoho kamoo basebetsi le bolaodi ba khampani bo entsweng ka teng. Sena ke ntlha ya bohlokwa ya kgwebo ho netefatsa hore re hlokomela bokgoni bohle ba setjhaba sa Aforika Borwa. Maikemisetso ohle ntlheng ena a entswe hore a tsamaelane le Moralo wa Naha wa Ntshetsopele le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang mabapi le (i) Tlhokeho ya bofuma, (ii) Tlhokeho ya Tlala, (iii) Thuto ya Boleng bo phahameng, (iv) Tekatekano ya Bong, (v) Mosebetsi o Hlomphehang le Kgolo ya Moruo, le (vi) Ho se lekalekane ho Fokotsehileng.

Mawa a Tekatekano Mosebetsing a tsamaelana le moralo wa tlhahlamano, ntshetsopele ya mohlodi wa bokgoni wa khampani, mananeo a ntshetsopele ya baithuti, mananeo a dithupello tsa bokgoni bo ka sehloohong le ba bohlokwa, mananeo a ntshetsopele ya mosebetsi, botataisi le bokwetlisi.

Dintlhatheo tse latelang tsa Sibanye Gold di tataisa tsela eo Tekatekano Mosebetsing e kenngwang tshebetsong kateng morafong wa Beatrix, le ho ikamahanya hape le maano a rona a Boitshwaro le Ditokelo tsa Botho:

- Ho ananela ho se lekalekane ha nako e feteng, maHDSA le basadi ba nang le bokgoni bo hlwailweng ba fuwa menyetla e ikgethileng le tshehetso e eketsehileng ho hlokomela bokgoni ba bona;

- Ho tlatsa sekgeo se seng le se seng ka hara khampani ka motho ya sebetsang ka maikemisetso. Kahoo, re keke ra thea mesebetsi e siyo kapa ho hira feela ho sa hlokehe;
- Ho fapafapana ho a kgothaletswa sebakeng sa tshebetso mme mokgwa ofe kapa ofe wa kgethollo ya semorabe ha o dumellwe;
- Basebetsi ba bang ba maemong a bolaodi ba ka fuwa mesebetsi e meng ho etsa sebaka bakeng sa maHDSA le basadi;
- Basebetsi bohle ba fuwa ntshelepele ho netefatsa hore ba sebetsa ka ho phethahala mesebetsing ya bona ya jwale, mme moo ho lokelang, ho ba lokisetsa menyetla ya nako e tlang; le
- Ho kenya basadi mesebetsing, khampani e tla hlokomela dikotsi tse ikgethileng tseo basadi ba dilemong tsa ho beleha, baimana le ba nyantshang ba sa lokelang ho iphumana ba le ho tsona.

Tshebetso le yuniti ya tshebeletso e nngwe le e nngwe ka hara Sibanye Gold e lokela ho fetolela leano la khampani ho meralo ya tshebetso ya dilemo tse hlano (5) e kgonang ho kenngwa tshebetsong le ho lekanngwa. Morafo wa Beatrix o ikemiseditse ho thea mesebetsi eo ho yona batho ba nang le bokgoni le boitsebelo ba ka qalang mesebetsi e tla ba tswela molemo maemong ohle ho sa kgathallehe moo ba tswang, morabe le bong ba bona. Ditlwaelo le maano a tshebetso a morafo wa Beatrix a hatella menyetla e lekanang ho bohle, mme e reretswe ho hlwaya, ntshelepele le ho putsa basebetsi ba bontshang makgetha a boiqapelo, sebete, maikemisetso le boitsebelo. Maano a Tekatekano Mosebetsing hape a reretswe ho thea tlwaelo ya mokgatlo e kenyeletsang bohle moo basebetsi bohle ba ananelwang. Ho kenya tshebetsong Tekatekano Mosebetsing ho bewa leihlo ke bolaodi bo phahameng mme ho bohlokwa ho leano la morafo.

Moo ho lokelang, Tekatekano Mosebetsing e kenngwa tshebetsong ka dipuisano le mekgatlo ya baemedi ba basebetsi. Jwalo ka ntlha ya bohlokwa bakeng sa Beatrix, Tekatekano Mosebetsing e hlokolotsi ka ho thusa Morafo ho kenya basebetsi ba nang le boitsebelo mesebetsing e loketseng ho tsamaelana le dipheo tsa Morafo. Tsona ke:

- Beatrix e ikemiseditse ho ntshetsa pele basebetsi ba yona ho fihlella bokgoni bo bohlohadi, bo tla ba le seabo bakeng sa ho fihlella dipheo tsa Morafo;
- Beatrix e ananela tlhokeho ya matsete a tswelang ho basebetsi ba yona ka dithupello le ntshetsopele, se bontshwang ka menyetla ya dithupello le ntshetsopele le ho kenya mesebetsing ho tsepamisa ntshetsopeleng ya boitsebelo ba βηλοκωα, kgatelopele motjheng wa mosebetsi le poloko ya bokgoni; le
- Beatrix e ananetse leano la ho thaottha, ho kgetha le ho hira pele, le fanang ka monyetla ho bonkgetheng ba dihlopha tse hlwailweng. Sena se thusitse Morafo ho sebeletsa ho fihlella dipheo tse balehang tsa Moralo wa Morafo wa Tekatekano Mosebetsing.

Boitlamo	Morafo o inehela ho dipheo tsa leano tsa Molao wa Tekatekano Mosebetsing tse kenyeletsang hore ho ba le batho ba tswang dihlopheng tse neng di kotetswe nakong e fetileng ba emelwe maemong ohle a bokgoni, boikarabelo le maemong ohle nakong ya dilemo tse hlano (5) tse tlang, haholoholo 10% ya seabo sa basadi le 40% ya HDSA maemong a bolaodi.
Ditataiso	Tekatekano Mosebetsing e tla tsamaelana le maano a ho thaottha batho ba lehae le ntshetsopele ya khiri ya basebetsi. Beatrix e ikemiseditse ho ntshetsa pele le ho nyolla ka hara mokgatlo, ka ho fa menyetla pele ho basadi le batho ba neng ba kotetswe nakong e fetileng.

Tafole ya 35: Leano la Tshebetso la Moralo wa Tekatekano Mosebetsing

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Letsatsi la ho qala
Molaodi wa Yuniti HR	1. Tsepamo e bewe hodima ho hohela le ho boloka maHDSA ho kenyeletsa basadi le ho hodisa bokgoni ho eketsa basebetsi le ho etsa meralo bakeng sa tlhahlamano .	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti HR	2. Boipehelo ho thaottha maHDSA le Basadi Maemong a Morafo ke tsepamo e ikgethileng ya moralo wa basebetsi.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti HR	3. Boipehelo ba ho thaottha bakeng sa maHDSA bo reretswe ka ho kgetheha ho ntshetsa pele le ho nyollela basebetsi ba jwalo maemong a bolaodi ha menyatla eo e hlaha.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti HR	4. Mesebetsi e amanang le merafo e tla hlwauwa moralong le maanong a basebetsi le boipehelo bo hlwailweng ho tshetsa kenyeletso ya basadi mesebetsing ena.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti Bokgoni	5. Ditekolo tsa bokgoni di tla tsepamiswa ho ho hlwauwa ha basebetsi ba nang le bokgoni ho ntshetswa pele maemong a bolaodi mme meralo ya ntshetsopele ya mesebetsi e tla tsamaisa kgolo le tswelopele ya basebetsi bana.	E tswela pele

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Letsatsi la ho qala
Molaodi wa Yuniti Bokgoni	6. Bokgoni bo lokelang bo tsamaelanang le metjha ya mosebetsi bo tla fuwa maHDSA le Basadi ho netefatsa hore ba fumana bokgoni le boitsebelo bo lokelang.	E tswela pele
Molaodi wa Yuniti Bokgoni	7. Botataisi ho maHDSA ho ba fa tshehetso le thuso ho netefatsa hore ba ka qalella ka mesebetsi ya bona ka kotleho.	E tswela pele
Molaodi HR	8. Etsa mawa a lebisitsweng ho boloka maHDSA le Basadi ka hara mesebetsi.	E tswela pele
Molaodi HR	9. Etsa mawa ho thaotha bakeng sa bonkgetheng ba ka ntle haeba basebetsi ba ka hare ba sa lokela maemo a bolaodi.	E tswela pele

Tafole ya 36: Leano la Tshebetso la Moraló wa Tekatekano Mosebetsing

LEWA	Hajwale		2017		2018		2019		2020		2021	
	WIM	HDSA	WIM	HDSA	WIM	HDSA	WIM	HDSA	WIM	HDSA	WIM	HDSA
Ho potlakisa		3	1	3	1	3	3	1	2	2	2	2
Moralo wa Tlhahlamano	3	7	2	8	2	10	4	11	2	12	2	12
Mohlodi wa Bokgoni	14	61	17	69	27	72	20	93	29	97	32	97
Kaofela	17	71	20	80	30	85	27	105	33	111	36	111

Tafole ya 37: Dipalopalo tsa Tekatekano Mosebetsing jwalo ka la mohla 30 Loetse 2016

MAEMO A MOSEBETSI	Motona					Motshehadi					Melata		KAOFELA		Ba qhwadileng	
	Boemo	Moaforika	Wa mmala	Moindia	E mosweu	Moaforika	Wa mmala	Moindia	E mosweu	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	Motona	Motshehadi	
Bolaodi bo ka Sehloohong (Boto)		3			7				1	2		13				
Bolaodi bo Phahameng (Komiti ya Phethahatso)	F/E	9	3	2	23	2		1	2			42				
Bolaodi bo Mahareng	E				4						1	5				
Bolaodi bo Tlase	D	23	1		41	6				1		72				
Bokgoni bo ka Sehloohong (Ho sa kenyeletse Bolaodi)	All	4242	14		306	387	1		13	2364	91	7418	6			
KAOFELA BA KA DINAKO TSOHLE BEATRIX (Ho sa kenyeletse Boto le Bophethahatsi)	Kaofela	4432	16		364	485	1	1	18	2418	100	7835	6	0		

4.2 Ho ba le seabo ha Maforika Borwa a neng a Kotetswe Nakong e Fetileng

Beatrix e ikemiseditse ho nyolla maHDSA ka hara bolaodi ba bona ka ho etsa moralo o reretsweng ho thaotha batho ba lehae, le ntshetsopele ya khiro ya basebetsi. Dikgeo naholo di flatswa ke bonkgetheng ba setjhaba sa lehae. Moo bokgoni bo ikgethileng bo leng siyo maamong a lehae bo tla fumanwa ka ntle ho setjhaba sa lehae. Sepheo sa nako e telele sa Morafo ke ho lokisa dikgaello tse na tsa bokgoni ka mananeo a ntshetsopele ya bokgoni. Basebetsi ba hlwailweng ba ena le bokgoni ba na le monyetla wa ho hatela pele ka hara mesebetsi eo ba e kgethileng mme ka hona ba tswela pele ka hara mokgatlo.

Boitlamo	Morafo wa Beatrix o ikemiseditse ho fihlella 40% ya maHDSA boipehelong ba bolaodi jwalo kaha e beilwe ke DMR mme o ananela hore sena se bolele Bolaodi ka hara dibente tsa D, E le F Paterson.
Ditataiso	Aha bokgoni ka hara mokgatlo ka mehato ya HRD moo menyetla ya pele e fawang batho ba tswang dihlopheng tse hlwailweng. Basebetsi bana ba tla etsa motjha bakeng sa mohlodi wa bokgoni wa khampani le moralo wa tlhahlamano.

Tafole ya 38: HDSA ho Leano la Tshebetso la Taolo

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Lewa	Letsatsi la ho Qala
Molaodi HR	1. Etsa maano, ditsela le ditataiso tsa Tekatekano Mosebetsing (EE) tse lokelang, tse tsamaelanang le mehato ya HRD jwalo ka taolo ya bokgoni, jj.	E tswela pele
Molaodi HR	2. Buisana le ba amehang ho etsa boipehelo ba EE.	E tswela pele

Tafole ya 39: Boipehelo ba Taolo ba HDSA 2017 – 2021¹

Boemo ba Mosebetsi/ Dibente tsa Paterson	Boipehelo bo Tlamang	Hajwale		%	2017		Bo tlamang %	2018		Bo Tlamang%	2019		Bo Tlamang %	2020		Bo Tlamang %	2021		Bo Tlamang %
		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang		Bo kgethiwang	Bo sa kgethawang	
Boemo ba Bolaodi bo Mahareng	40.00%	1	4	20.00%	2	4	33.30%	2	3	40%	2	3	40%	2	3	40%	2	3	40%
Boemo ba Bolaodi bo Tlase	40.00%	30	42	41.70%	30	40	42.90%	30	40	42.90%	30	39	43.50%	30	38	44.10%	30	37	44.80%
Bokgoni bo ka Sehloohong le bo Bohlokwa	40.00%	4657	2761	62.80%	4282	2515	63%	4230	2484	63%	4096	2405	63%	3866	2271	63%	3838	2254	63%
Kaofela maHDSA a Bolaoding:		40.3%			42.10%			42.70%			43.20%			43.80%			44.40%		

¹ Hlokomela diphapang mahareng a Divalopalo tsa Tekatekano Mesebetsing le Boipehelo ba Taolo ya HDSA. Dipalo di nepahetse mabapi le letsatsi la sethatho la la ho romela, empa di se di fetohile ho bontsha Motlolo wa Kgwebo ya Sibanye Gold, tse ka fetohang ho ya ka ditlhko tsa kgwebo.

Karolo ya C: Ntshetsopele ya Setjhaba

5. Kakaretso ya Ntshetsopele ya Setjhaba

Tjhata ya Merafo le Meralo ya Setjhaba le Mesebetsi ke disebediswa tsa bohlokwa tse tlisang diphetoho tse dumelletsweng ke Molao wa Ntshetsopele ya Diminerale le Petroliamo (MPRDA). Dintlha tsa teng tsa bohlokwa di kenyeletsa ho hasana ha dintlhatheo tse etseditsweng ho tliisa diphetoho ho basebetsi ba rona, setjhaba esita le tikoloho eo ba dulang ho yona. Sena hape se fana ka monyetla wa ho etsa ka hloko diphetoho tse tla etsa hore setjhaba se kgonang ho iphedisa se ikemele ka ntle ho merafo e sebakeng sa bona. Sena se tsamaelana le filosofi ya rona ya ho kgetholla setjhaba e hlalosing katamelo ya rona ho ntshetsopele ya setjhaba. Katamelo ya rona e itshetlehile ka leano le batlang ho thea meruo e bapileng ho dumella setjhaba, ho iphedisa ka mora hoba morao o flohe. Ho kwalwa ha dikhampani tse ding tsa merafo hangata ho bontshitse tshenyeho le tshotleho ya batho e bakilweng ke ho kwalwa ha merafo.

Katamelo ya rona e batla ho fokotsa kgahlamelo setjhabeng kamora ho kwalwa ha merafo, ho fokotsa ho itshetleha ka morao bakeng sa ditshebeletso tsa setjhaba le ho una molemo moruong, le ho siya nalane e ntle setjhabeng. Sena se tla hloka tekolo e etswang ka hloko ya mekgwa e meng ya moruo le mosebetsi esita le ho hlalosa ka mekgwa e meng ya kahisano le moruo nakong e tlang e sa kenyeletseng ho rafa. Ke tumelo ya rona hore ha sena se ka etswa hantle, ho kgetholla setjhaba ho ka fetola merafo ya rona ho ba dienjine bakeng sa ntshetsopele ka mora bophelo ba yona ka ho fokotsa kgahlamelo e mpe le ho eketsa melemo ya kamora-ho-sebediswa nakong e tlang. Ka ho nahana ka boiqapelo, dithoto tsa morao le meralo ya motheo hara tse ding, e tla ba sesosa bakeng sa ho kenya tshebetso mananeo a ntshetsopele a nako e telele ha ho fokotsa boikarabelo bo setseng ba khampani nakong eo morao o kwalwang.

Tekolo ya rona ya tikoloho hape e bontsha hore dintlha le diphephetso tse amang setjhaba di hole le ho fela. Maemo a bofuma le tlhokeho ya mosebetsi ha a fokotsehe; kotsi ya ho hloka botsitso ba kahisano le moruo e bonahala e ntse e mpefala, mme dibaka tsa baipehi di tswela pele ho eketseha, ha kgahlamelo e mpe maamong a setjhaba e ntse e hola.

Boipelaetso ba phano ya ditshebeletso bo ile ba eketseha ho leba, le ka mora dikgetho tsa mmuso wa lehae tsa 2016, tsa totiswa haholo ke tlwaelo ya ho se lefelle ditshebeletso tseo ho fanwang ka tsona. Kaha ha re sebetse feela moyeng, setjhaba sa rona se na le bokgoni ba ho ba le kgahlamelo tshebetsong ya rona, haholoholo mabapi le dikotsi tsa polokeho le tse ding tsa setjhaba. Ka lebaka lena, ho bohlokwa ho thea dikamano tse ntle le setjhaba hore re dule re ena le laesense ya rona ya tshebetsong.

Boitemohelo ba rona ho fihlela ha jwale bo bontshitse hore katamelo ya rona ho kenya tshebetsong Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae (LED) dibakeng tsa tshebetsong tsa morafu wa rona e bile le dikatleho tse kgolo. Diphumano tsa nakwana di bontsha hore diprojeke tse kentsweng tshebetsong ho fihlela ha jwale, ha di tsamaelana le Meralo ya Ntshetsopele e Hokahaneng (diIDP) ya bommasepala ba lehae ebile e ananetswe ke DMR, ha e be le dikgahlamelo tse lebelletsweng hakaalo setjhabeng. Sena se ile sa netefatswa haufinyana phuputsong ya tekolo e ikemetseng ya kgahlamelo ya setjhaba e entsweng ke Knowledge Pele lebitsong la Sibanye Gold ka 2016. Hara dintho tse ding, dikgaello tse latelang di hlahella ka sehloohong:

- Boholo ba diprojeke tse kentsweng tshebetsong bo fumanwe bo le bonyane haholo ka lebaka la dibajete tse ileng tsa arolelwa dibaka tse ngata;
- Ho kenngwa tshebetsong ho ile ha sitiswa ke tlhoko kapa tebello ya ho kgotsofatsa ba amehang ba fapaneng, e mong le e mong ka maikemisetso a fapaneng a hanyetsanang le a phehisang;
- Ka lebaka la tlhokeho e kgolo ya kahisano le moruo, matsete a ile a etswa diprojekeng tse ngata tse nyane empa ka kakaretso di sa bolokehe di ena le kgahlamelo e nyane kapa e le siyo. Sena hangata se ile sa thatafatswa ke tebello ya ho kenya tshebetsong diprojeke tsa "lehae" kgahlanong le tsa "lebatowa";
- Diprojeke tse kentsweng tshebetsong di bontshitse dikamano tse mmalwa haholo le momahano e nyane haholo; le
- Moo di theilweng, dilekane ha di a atleha kapa hangata ha di a hlahisa diphelelo tse lebeleletsweng

Ke ka lebaka lena re ileng ra qala ho sebetsa ka lenane le lekotsweng botjha la ntshetsopele ya setjhaba ho itshetlehlilwe ka ho boloka dilaesense tsa rona tsa setjhaba tsa tshebetso, mme ka kgethollo ya setjhaba e le sephetho sa ho qetela ka kelellong. Kahoo, leha re ananela hore ho keke ha kgoneha ho kgutlisetsa tikoloho e tlwaelehileng maemong a sethatho, sepheo sa rona ka kgethollo ya setjhaba ke ho etsa ho feta boikamahanyo ka ho kenya tshebetsong diprojeke tse susumetsang moruo tse tla dumella ho thewa ha moruo o bapileng e le ho qoba ho thewa ha “ditoropo tse nyahladitsweng” ha merafo ya rona e fihla pheletsong ya bophelo ba yona ba tlhahiso. Bakeng sa kgahlamelo e kgolo, diprojeke tse jwalo di tla hloka tshebedisano e kgolo ka ho arolelana bokgoni le boqhetseke le balekane ba rona sektareng ya merafo, setjhabeng, bommasepaleng, ba taolong le dikgwebong tse ding. Sena se tla kenyeletsa hape ho thewa ha dilekane tse bohlokwa tsa moruo ka balekane ba kgwebo disektareng tse ding kandle ho merafo mme ho thewa matsete a adingwang ka kopanelo, dilekane le ditshebedisano tse tlisang boleng.

Sena se tla tsamaiswa ka ho thea sesebediswa se thusang ho fana ka matsete le letfole la bohlokamedi setjhabeng. Tsepamo e tla ba haholo ho saleng morao diprojeke tsa lebatowa tse ikamahanyang le dipheo tsa lewa tsa Sibanye Gold, meralo ya ntshetsopele ya mmuso wa lehae, provensi le naha, esitana le ditlhoko tsa matjhaba tse jwalo ka Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokeheng bakeng sa kgahlamelo e kgolo ya bohlokwa. Ka hara leano la rona, maikemisetso a maholo a ile ho momahanyeng dintlha tsa bohlokwa tse ka hodimo haholoholo tse latelang Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokeheng: (i) Tlhokeho ya bofuma. (ii) Tlhokeho ya tlala, (iii) Setjhaba le Ditoropo tse Bolokeheng (iv) Mosebetsi o Hlomphehang le Kgolo ya Moruo (v) Thuto ya Boleng bo phahameng, (iv) Tekatekano ya Bong, (v) Mosebetsi o Hlomphehang le Kgolo ya Moruo, le (vi) Diidaseteri, Boqapi le Meralo ya Motheo.

Ntlheng ena, motheo wa katamelo ya rona ke dintlhatheo tse latelang:

- Ho etsa ho feta boikamahanyo ka ho ntshetsa pele le ho boloka dilaesense tsa rona tsa tshebetso ka dipuisano tse sebetsang le ho aha dikamano;

- Re tla sebedisa mehlodi ya rona hantle le ka toka ho arabela ho ditlhoko tse hlwailweng le tseo ho dumellanweng ka tsona tsa setjhaba, tsa jwale le tsa nako e tlang;
- Re tla hlwaya menyetla ya bohlokwa ya selekane sa disektara tse fapaneng ho laola seabo sa rona le dikgahlamelo tse amanang le yona;
- Maikemisetso a rona a tla tsepama ho ho fihlella kgahlamelo e bonahalang le e bolokehang e tla tswela pele le ka nqane ho bophelo ba morafong wa rona;
- Re tla tswela pele ho lekola le ho hlahloba kgahlamelo ya rona le phaello ya kahisano ho matsete;
- Ho fihlella kgahlamelo e kgolo, tsepamo ya rona e tla ba dintlheng tsa bohlokwa tseo khampani e ka di laolang ka katleho;
- Re tla etsa ho feta mehlodi ya ditjhelete mme re nahane kamoo re ka sebedisang hantle kateng dithoto, mehlodi, boitemohelo le dikamano ka tshebedisano ho tswela molemo setjhaba sa morafong; le
- Ho tsamaisana le leano la ho kgetholla, re batla ho qoba boitshetleho, re kgothalletse ho thewa ha meruo e bapileng le ho thewa ha ho bolokeha ha nako e telele.

Sepheo sa rona sa sehlooho ke ho dula re ena le laesense ya rona ya setjhaba ho sebetse nakong ya kgethollo ya setjhaba. Leano la rona le na le dintlha tsa sehlooho tse tharo, e leng (i) ntshetsopele ya moruo wa lehae (ii) ntshetsopele ya thuto le bokgoni le (iii) bophelo bo botle le polokeho ya setjhaba. Ho bohlokwa ho hlokomela hore dipilara tsa leano tse tharo di a amana, mohlala, ntshetsopele ya moruo e keke ya etsahala ntle le bokgoni le popo ya setjhaba le setjhaba se phetseng hantle. Leano le ka hodimo le ntshetsa pele kgolo e fetang ho dikarolo tsa leano tse kenyeletsang hara tse ding, Ntshetsopele ya Diindaseteri, Ntshetsopele ya kgwebo ya Temo, Ntshetsopele ya Meralo ya Motheo, Thuto le Thupello le Bophelo bo botle.

Re dumela hore dintlha tse ka sehloohong tsa leano di tsamaelana le ditabatabelo tsa ntshetsopele tsa mmasepala wa lehae. Re dumela hape hore ho kenya tshebetsong diprojeke dintlheng tsena tse tharo ho tla lebisa phihlellong ya sepheo sa rona sa sehlooho sa ho thea moruo o bapileng o matla. Dintlha tse tharo tsa sehlooho tse hlwailweng di amana ka kotloloho le dikarolo tsa leano tse boletsweng ka hodimo:

- Indaseteri e nyane
- Temo
- Meralo ya Motheo ya Temo
- Temo ya Ditoropong e Hokahaneng le ntshetsopele ya matlo
- Meralo ya Motheo ya Thuto/Bophelo bo botle
- Dikolo tsa 1° le 2°
- diTVET
- Diyuvesithi.

Diprojeke tsa LED tseo ho builweng ka tsona moralong ona di ile tsa hlwauwa ka dipuisano le bolaodi ba mmasepala wa lehae maemong a Meralo ya Ntshetsopele e Hokahaneng, dintlha mabapi le diprojeke tsa LED mane Masilonyana – sheba 6.4.4.1.1. Dithuso tsa ditjhelete bakeng sa LED di fumanwa Morafong wa Beatrix mme di itshetlehile ka Tjhata ya Merafo e Lekotsweng botjha mme ka lebaka leo e tsamaisana le matsete. Ka hoo, ho itshetlehlwe ka **profaele ya tlhahiso ya jwale** ya morafu wa Beatrix le **ditekanyetso tsa ditjeo tsa jwale tsa gauta** le **ditjeo tsa tlhahiso**, diprojeke tsa LED di tla fumana matlole a lekanyeditsweng a boleng ba **R60m** bakeng sa saekele ena ya SLP ya dilemo tse 5. Tekanyetso ena e itshetlehile ka **tshebetso ya jwale ya ditjhelete** ya morafu mme e ne e sa hlokomela dintlha tsa ka hare le tsa ka ntle tse ka beng di bile le kgahlamelo e mpe tshebetsong ya morafu. Ka lebaka lena ha diketsahalo tse ka hodima taolo ya rona di ka sitisa tshebetso ya morafu, mananeo a thakgolang a hlalositsweng Lenaneong lena la Ntshetsopele ya Setjhaba a ka hloka ho lekolwa hape.

6. Moralo wa Ntshetsopele wa Setjhaba sa sebaka sa Merafo

6.1 Kakaretso

Profaele ya kahisano le moruo ya sebaka e ile ya etswa ho tswa ho diIDP tsa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng le wa Masilonyana, datha ya Sensase ya Stats SA ya 2011 le Tlaleho ya Savei ya Setjhaba ya Stats SA ya 2016. Tlhahisoleseding ena e tlatselletswe ke diphumano tsa teko ya kgahlamelo ya kahisano le moruo e laetsweng ke khampani ho hlahloba mehato e fetileng ya SLP ya morao, ho hlwaya dikotsi tse amanang le ho kenngwa tshebetsong ha projeke. Diphumano ho tswa phuputsong hape di ananela ditlhoko tsa sehlooho tsa mmasepala o amohelang mme di hlwaya dintlha tsa dikgothaletso tsa mehato ya sehlooho tsa morao tsa kahisano le moruo sebakeng seo. Profaele ya kahisano le moruo hape e fana ka maemo bakeng sa ntshetsopele ya Lewa la Ntshetsopele la Setjhaba la Sibanye Gold leo SLP ena e itshetlehileng ka lona.

6.1.1 Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana

Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana o fumanwa bohareng ba Foreistata mme o moeding wa Mmasepala wa Setereke wa Thabo Mofutsanyana ho ya ka leboya botjhabela le Mmasepala wa Setereke wa Motheo ka borwa bophirima. Mmasepala o kenyelletsa ditrope tse latelang tse ka sehloohong, Theunissen, Brandfort, Winburg, Verkeerdevlei le Soutpan. Ofisi e Kgolo ya tsamaiso ya mmasepala e toropong ya Theunissen. Masilonyana ke mmasepala wa boraro ka boholo Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa, ka palo ya setjhaba kaofela ya 66 084 ho ya ka Savei ya Dipalopalo tsa Setjhaba bakeng sa 2016, e phahame ho tloha dipalopalong tsa Sensase ya 2011 tsa 63 334.

Hlophollo ya merabe ka hara mmasepala e ka tsela e latelang: Ba batsho (91.6%), Ba mmala (1.1%), Maindia (0.3%), le Ba basweu (6.7%). Karolo ya botona/botshehadi e bohlokwa haholo mme e amana le ya ditrope tse ngata tsa merafo; 50.5% ya setjhaba ke ba batona mme ke feela 49.5% e leng ba batshehadi. (Mohlodi: Sensase ya StatsSA ya 2011). Palo e kgolohadi ya setjhaba e hloka mosebetsi ka sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi ho 38.8%, mme sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi ho batjha ke 49.8%.

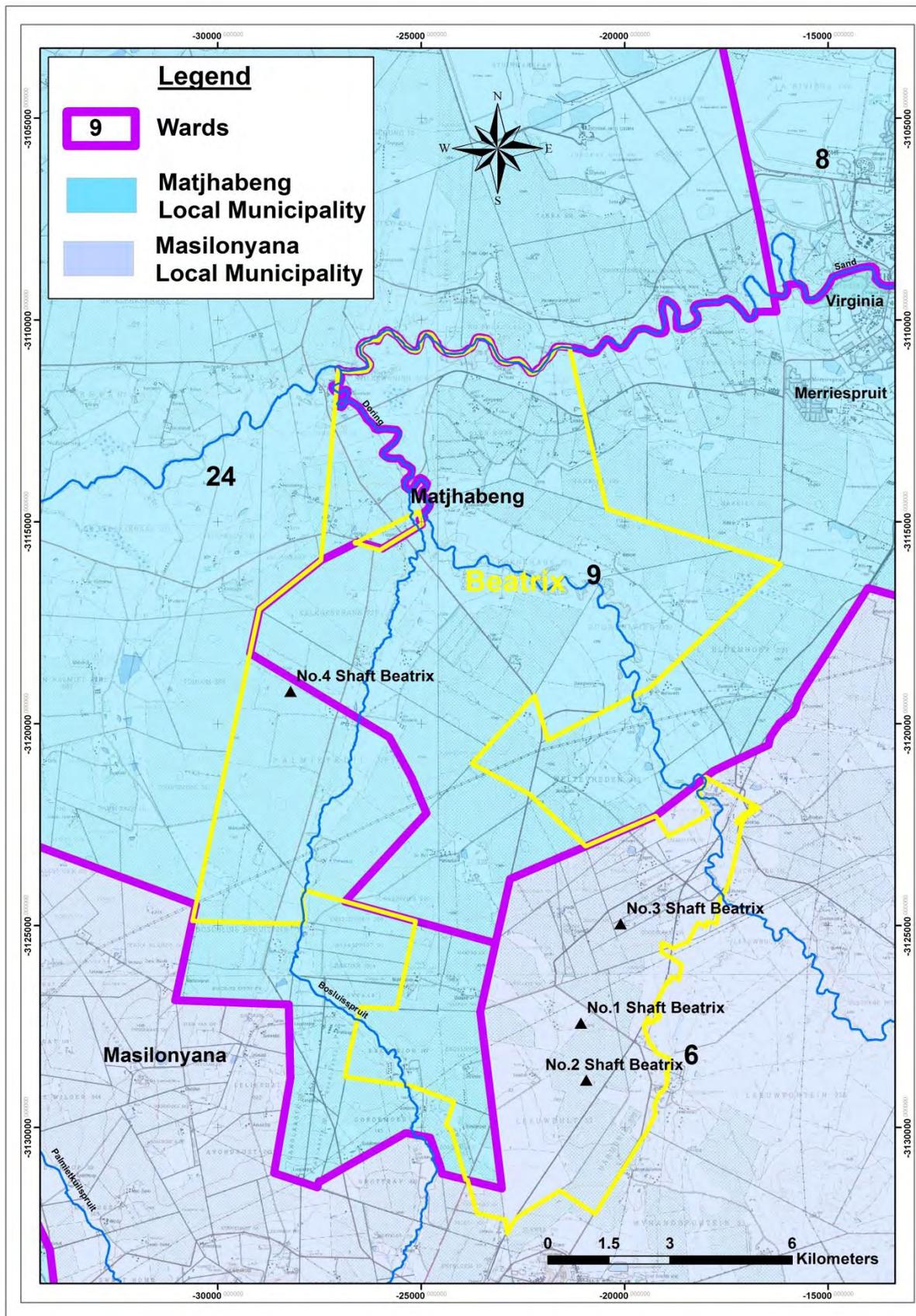
6.1.2 Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng

Sebaka sa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng, oo pele o neng o tsejwa e le Free State Goldfields o fumanwa bohareng ba Provensi ya Foreistata ya Aforika Borwa mme o kenyeletsa ditoropo tse latelang tse ka sehloohong: Welkom, Virginia, Odendaalsrus, Hennenman, Ventersburg le Allanridge. Matjhabeng ke mmasepala o moholohadi Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa, ka palo ya setjhaba kaofela ya 406 461. (Mohlodi: Sensase ya Stats SA ya 2011). Setjhaba se hotse ho ya ho 428 843 ho tloha nakong eo ho ya ka Savei ya Setjhaba ya StatsSA ya 2016.

Hlophollo ya merabe ka hara mmasepala e ka tsela e latelang: Ba batsho (87.7 %), Ba mmala (2.1 %), Maindia (0.4 %), le Ba basweu (9.6 %). Karolo ya botona/botshehadi e bohlokwahadi mme e amana le ya ditoropo tse ngata tsa merafo; 49.6% ya setjhaba ke ba batona mme 50.4% ke ba batshehadi. Palo e kgolohadi ya setjhaba e hloka mosebetsi ka sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi ho 37%; mme sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi ho batjha ke 49.7%.

6.2 Maemo a Kahisano le Moruo

Beatrix e fumanwa Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa mme e na le dikarolo tsa tshebetso tse tharo (3): Karolo ya Beatrix North le South (Karolo ya 2) e fumanwang sebakeng sa Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana le Karolo ya Beatrix West 1 (Karolo ya 1) e fumanwang sebakeng sa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng. Bommasepala bana ba babedi (2) ba etsa karolo ya Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa mane Provensing ya Foreistata.

Setshwantsho sa 8: Sebaka sa mmasepala mabapi le maikemisetso a Beatrix

Setereke sa Lejweleputswa se ne se ena le palo ya setjhaba ya 649 964, ho ya ka Savei ya Setjhaba ya StatsSA ya 2016. Palo e phahame ho tloha ho 627 626 ho ya ka direkoto tsa Sensase ya 2011. Setereke se kenyeletsa bommasepala ba latelang ba 5 mme se akaretsa sebaka sa disekwere tsa dikilomitara tse 31 686:

- **Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana** o nang le ditoropo tse latelang: Theunissen, Brandfort, Winburg, Soutpan le Verkeerdevlei;
- **Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng** o nang le ditoropo tse latelang: Welkom, Virginia, Odendaalsrus, Hennenman, Ventersburg le Allanridge;
- **Mmasepala wa Lehae wa Nala** o nang le ditoropo tse latelang: Bothaville le Wesselsbron;
- **Mmasepala wa Lehae wa Tokologo** o nang le ditoropo tse latelang: Boshof, Dealesville le Hertzogville;
- **Mmasepala wa Lehae wa Tswelopele** o nang le ditoropo tse latelang: Bultfontein le Hoopstad.

Jwalo ka metse e mengata mona Aforika Borwa, Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana ba kopana le diphephetso tsa ho tshehetsa ntshetsopele tse bakang saekele e sehloho le e ke keng ya qojwa ya bofuma, tlhokeho ya mosebetsi, ho kula, ditshebeletso tse fokolang tsa setjhaba, meralo ya motheo e tsofalang le boemo bo tlase ba thuto.

Leha maemo a ka hodimo a le jwalo, phumano ya bohlokwa ya Savei ya Ditlhoko tsa Kahisano le moruo e ikemetseng e entsweng ke Knowledge Pele (KP) lebitsong la Sibanye Gold selemong sa 2016, ke hore ditho tsa setjhaba tseo savei e entsweng ho tsona di bontshitse tshepo e nyane ho bolaodi bo lebeletsweng ho lokisa mathata ana, hara tse ding, makhanselara a diwate, basebetsi ba mmasepala le dikgwebo tse kgolo.

6.2.1 Profaele ya dipalopalo tsa Baahi

Tafole ya 40: Hophollo ya Setjhaba ka Morabe

Setjhaba	Provinsi ya Foreistata		Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa		Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng		Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana	
	Sensase ya 2011	Savei ya Setjhaba ya 2016	Sensase ya 2011	Savei ya Setjhaba 2016	Sensase ya 2011	Savei ya Setjhaba ya 2016	Sensase ya 2011	Savei ya Setjhaba ya 2016
Setjhaba Kaofela	2 745 590	2 834 714	627 626	649 964	406 461	428 843	63 334	66 084
Ba Batsho /Maaforika	84.8%	88.7%	85.6%	89.4%	87.7%	87.8%	91.6%	89.5%
Ba mmala	3%	2.5%	1.8%	1.8%	2.1%	2.2%	1.1%	0.8%
Ba basweu	12.1%	8.4%	12.5%	8.3%	9.6%	9.6%	6.7%	9.3%
Maindia	0.1%	0.25%	0.1%	0.2%	0.4%	0.4%	0.3%	0.2%
Manollo e kgutshwane	<p>Ho ya ka Savei ya Setjhaba ya 2016, palo kaofela ya batho ba Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa e ile ya eketseha hanyane ho fihla ho ya Sensase ya 2011 ya 649 964. Tlwaelo ena hape e bonahala Bommasepaleng ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana ba hotseng ho fihlela ho 428 843 le 66 084 ka tatellano. Setjhaba sa Matjhabeng se emela 15.1% ya palo yohle ya setjhaba sa Foreistata le 65.9% ya setjhaba sa Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa. Ka lehlakoreng le leng, Masilonyana o emela 2.3% ya setjhaba sa Foreistata le 10.1% ya setjhaba sa Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa. Ka bobedi bommasepala bana ba na le bongata ba setjhaba e le Batho ba batsho ka karolo e hodingwana ho palohare ya naha ya Maaforika, e leng 79.2%. Maaforika a etsa bongata ba setjhaba ka palohare ya boemedi ba 89.65%, ba latelwa ke Ba basweu ka palohare ya boemedi ba 8.15% ba setjhaba mme Ba mmala ba etsa palohare ya 1,65 le Maindia a le ka tlase halofo ya dipersente tsa palo kaofela ya setjhaba bommasepaleng ba babedi.</p> <p>Sensase ya 2011 e bontshitse hore Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana ba bile le sekgahla sa kgolo ya setjhaba se neketifi sa 0.04% le 0.17% ka tatellano. Ka ho makatsa, bakeng sa Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana, savei ya Setjhaba ya 2016 e bontshitse sekgahla sa kgolo ya setjhaba se phosetifi sa 0.012% le 0.010% ka tatellano. Ka palohare, palo ya Ba batona le Ba batshehadi e a tshwana ka 50% ka nngwe, leha ba batshehadi ba le ka hodingwana Matjhabeng ha Masilonyana e ena le ba batona ho feta ba batshehadi.</p>							

***Mohodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); Savei ya Setjhaba ya 2016 (StatsSA)**

Setereke se na le bommasepala ba 5 mme se akaretsa sebaka sa disekwere tsa dikilomitara tse 31 686:

Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa o akaretsa sebaka sa 31 686 km² mme batho ba bangata ho ba 649 964 ba dula dibakeng tsa ditropo tse fapaneng ka hara bommasepala ba lehae ba 5. Tafole e ka tlase e fana ka setshwantsho sa ditropo tse fapaneng ka hara bommasepala ba lehae ba 5.

Tafole ya 41: Bommasepala ba Lehae le Ditoropo tse Lejweleputswa

Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa, Bommasepala ba Lehae le Ditoropo				
Masilonyana	Matjhabeng	Nala	Tokologo	Tswelopele
Theunissen	Welkom	Bothaville	Boshof	Bultfontein
Brandfort	Virginia	Wesselsbron	Dealesville	Hoopstad
Winburg	Odendaalsrus		Hertzogville	
Soutpan	Hennenman			
Verkeerdevlei	Ventersburg			
	Allanridge			

Tafole ya 42: Boholo ba Setjhaba

Ditshupo tsa Kahisano le Moruo	Provensi ya Foreistata	Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa	Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng	Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana
Palo kaofela ya batho	2 834 714	649 964	428 843	66 084
Palo kaofela ya malapa	946 638	219 014	149 021	22 802
Palohare ya boholo ba malapa	3.0	3.0	2.9	2.9
Malapa a etelelsweng pele ke ba batshehadi	41.7%	39.8%	39.8%	42.7%
Malapa a etelelsweng pele ke bana	0.5%	0.4%	0.4%	0.5%
Bodulo hlophisehileng	791 485	182 454	126 049	19 210
Ba sekgalekgale	15 509	1047	335	48
Bo hlophisehang)	132 448	34 370	21 949	3 498
Manollo e kgutshwane	Ho hlakile ho tswa dipalopalong tse ka hodimo hore palohare ya boholo ba malapa sebakeng ke ditho tse tharo (3). Palohare ya boholo ba malapa bommasepaleng ba lehae ka bobedi e fokotsehile ho tloha ho ditho tse 2.9 lelapa ka leng ho ya ka Savei ya Setjhaba ya StatsSA ya 2016 ho tloha palong ya 3 ya Sensase e fetileng ya 2011. Sena se tsamaelana le phokotseho			

	<p>palohareng ya sekgahla sa kgolo ya setjhaba provensing, bommasepaleng ba setereke le ba lehae. Hape se bonahalang tafoleng ke palo e sa fetoheng ya 40% ya malapa a etelelsweng pele ke ba batshehadi, ka bophara ba provensi, maamong a bommasepala ba setereke le ba lehae.</p> <p>Savei ya Setjhaba ya 2016 hape e bontsha keketseho dipalong tsa bodulo bo hlophisehileng provensi ka bophara, ho kenyeletsa le dibaka bommasepaleng ba setereke le ba lehae. Hape ho bile le phokotseho ya bodulo ba sekgalekgale provensing ka bophara. Ha palo ya bodulo bo sa hlophisehang e eketsehile provensing, ho bile le phokotseho e tsitsitseng ya bodulo bo jwalo dibakeng tsa bommasepala ba setereke le ba lehae.</p> <p>Savei ya Setjhaba ya StatsSA ya 2016 le yona e tlaleha ka diphetoho tsa bofuma le matla a bona nakong ya dilemo tse 10 ho tloha ho Sensase ya 2011. Nakong e tlasa tekolo, dipalo tsa bofuma ha di a fetoha ka hara Provensi ya Foreistata; di eketsehile hanyane Masilonyana mme tsa fokotseha Seterekeng sa Lejweleputswa le Bommasepaleng ba Lehae ba Matjhabeng. Matla a Bofuma ka lehlakoreng le leng a fokotsehile hanyane provensing le Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa le Mmasepaleng wa Lehae wa Matjhabeng empa a dula a sa fetoha Masilonyana.</p>
--	---

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); Savei ya Setjhaba ya 2016 (StatsSA)

Tafole ya 43: Maemo a Mosebetsi

Mosebetsi	Provensi ya Foreistata		Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa		Matjhabeng LM		Masilonyana LM	
	C2011	CS2016	C2011	CS2016	C2011	CS2016	C2011	CS2016
Sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi (15-64)	33.0%	34.7%	37.0%	37%	37.0%	37%	42.2%	39.0%
Ba sa sebitseng	309 857	313 793	80 435	82 254	57 097	99650	7 099	7227
Ba sebitsang	638 331	649 661	139 262	143 154	96 678	58524	10 930	11406
Manollo e kgutshwane	<p>Ho bommasepala ba babedi ba lehae ba Lejweleputswa, Masilonyana ke yona e sebitsang hampe ka ho fetisisa ka sekgahla se phahameng sa tlhokeho ya mosebetsi sa 39% le sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi batjheng sa 49.8%. Matjhabeng e latela haufinyana ka sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi sa 37.0% le sekgahla sa tlhokeho ya mosebetsi batjheng sa 49.7%. Sena se bolela hore ke palo e ka bang halofo ya batjha seterekeng e sa sebitseng ho ya ka Sensase ya 2011. Maemo hape a bonahala a le lerootho ka lebaka la ho kwalwa ha merafo lebatoweng lena.</p> <p>Palo ena e phahameng ya tlhokeho ya mosebetsi Seterekeng sa Lejweleputswa e tsamaelana le palohare ya mekgolo ya malapa sebakeng seo. Sena se ka bontsha le maemo a nako e fefileng a tlase a tsebo ya ho bala le ho ngola hona sebakeng seo le ho sebitsa mesebetsing e nang le bokgoni bo tlase morafong ha provensi e ena le profaele ya mesebetsi e fapaneng le persente e phahameng ya basebetsi sektareng ya mmuso. Sektara ya Merafo ke mohiri ya ka sehloohong mona Lejweleputswa ka 42.9% ya mesebetsi ya sektara ka hara sebaka sena, ha palo e le 9.0% bakeng sa Foreistata. Tekolo ya kgahlamelo ya Knowledge Pele e bontshitse hore baarabi ba dipotso ba boletse ho rafa ho seng molaong e le ngongoreho le hore sena se ka be se bakilwe ke kgaello e teng ya menyetla ya moruo ha merafo e kwalwa.</p> <p>Ho bohlokwa ho hlokomela hore leha sektara ya merafo e ntse e nkuwa e le mohiri ya ratwang, e kotsing ya moruo o hlohang botsitsa mme e tlameha ho kgaola mesebetsi, ho fokotsa basebetsi kapa ho kwala ka nako e kgutshwane haholoholo ha ditheko tsa gauta di theoha mme dibaka di sa etse tijelete ho morafu. Ka hona ho bohlokwa ho hlwaya mehlodi e meng ya mesebetsi bakeng sa batho ba lehae e le karolo ya meralo ya morafu ya ho kwala.</p>							

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); CS 2016; 2012-2016; Tekolo ya Kgahlamelo ya Knowledge Pele

Tafole e ka tlase e fana ka kakaretso ya boteng ba ditshebeletso tsa motheo setjhabeng. Kakaretso e jwalo e etswa ho fana ka kakaretso ya tshallomorao ya meralo ya motheo ya mmasepala le ditlhoko tsa ntshetsopele tsa dibaka. Karolo e manolla phihlello ho ditshebeletso tsa mmasepala tse fapaneng nakong ya sensase ya 2011:

- Bodulo ba Batho
- Ditshebeletso tsa ho fumana metsi
- Tsamaiso ya dikgwerekgwere
- Mehloodi ya enoji

Tafole ya 44: Bodulo ba Batho le Phihlello ya Ditshebeletso tsa Motheo

Ditshupo tsa Kahisano le Moruo	Provensi ya Foreistata		Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa		Matjhabeng LM		Masilonyana LM	
	C2011	CS2016	C2011	C2016	C2011	C2016	C2011	CS2016
Selemo sa Sensase								
Bodulo bo hlophisehileng	667 759	791 485	145 018	182 454	96 679	126 049	14 565	19 210
Matlwana a metsi ka marangrang a tsamaiso ya dikgwerekgwere	557 436	702 997	142 139	179 008	101 029	126 135	13 329	19 279
Matlwana a mekoti (A sa kenyeng moya)	183 133	227 958	17 684	15 166	10 920	10 712	706	496
Ha ho phihlello ya ditshebeletso tsa matlwana	25 729	15 684	5 926	4225	3 071	1886	579	618
Ho thota dithole beke e nngwe le e nngwe ke botsamaisi ba mmasepala kapa khampani ya poraefete	598 479	659 477	149 666	158 249	107 609	108 414	10 748	15 229
Ha ho lahlwe matlakala	34 011	37 494	7 885	6894	4 917	5414	1 257	289
Ho fihlella metsi a tswang dipompong	733 308	910 582	166 378	205 845	111 794	142 116	16 376	21 039
Ha ho phihlello ya metsi a tswang dipompong	18 092	36 056	3 705	2332	2 480	1274	430	863
Manollo e kgutshwane	<p>Phephetso ya sehlooho ya naha e tswelang pele jwalo ka Aforika Borwa ke ho netefatsa hore baahi kaofela ba fihlella ditshebeletso tsa motheo tse jwalo ka matlo, metsi le bohleki. Ha palo e kgolo ya setjhaba lebatoweng e ne e haellwa ke ditshebeletso tsena dilemong tse 20 tse fehileng, ho bile le dintlafalo tse kgolo phanong ya ditshebeletso tse jwalo, leha e bile monyebe bommasepaleng ba itseng. Tafole e ka hodimo e bontsha hore ha se malapa kaofela lebatoweng a fihlellang meralo ya motheo ya mmasepala le phano ya ditshebeletso. Ho na le baahi ba ntseng ba sa kgone ho fihlella metsi a dipompo, ho lahlwa ha matlakala le ditshebeletso tsa bohleki. Dintlha tse ka hodimo ha di fane feela ka phephetso bommasepaleng ba lehae ho ya ka phano ya meralo ya motheo le ditshebeletso, empa di tla sitisa morao ho ya ka mananeo a ona ho ntlafatsa maemo a kahisano le moruo bakeng sa setjhaba sa lehae.</p> <p>Knowledge Pele e tsebahaditse hore ha bongata ba malapa bo ne bo ena le matlwana a metsi, hangata a ne a fumanwa ka ntle. Knowledge Pele hape e</p>							

	fumane hore ha baarabadipotso ba ne ba tletleba ka boleng ba meralo eo ya motheo, ba ne ba se na matla a ho fumana meralo e betere ka lebaka la tlhokeho kapa kgaello ya ditjhelete. Ho feta moo, phephetso e hlokolotsi ka ho fetisisa ke metsi a tswang dipompong. Ho ya ka Tlaleho ya Savei ya Setjhaba ya StatsSA ya 2016, palo ya baahi ba sa fihleng metsi a tswang dipompong e ile ya fokotseha ho tloha ho Sensase ya 2011 empa ha e eso ka e fediswa ka ho phethahala.
--	---

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); Savei ya Setjhaba ya 2016 (StatsSA)

Tafole ya 45: Tshebediso ya Motlakase

Tshebediso ya Motlakase	Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa	Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng	Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana
Ho bonesa	94%	94.7%	93%
Ho pheha	92%	94%	90.2%
Ho futhumatsa	92%	89%	93%
Manollo e kgutshwane	Phano ya diitsebeletso tsa motheo tse jwalo ka motlakase e bonahala e eketseha, ka palo e eketsehang ya malapa a sebedisang motlakase bakeng sa ho bonesa, ho pheha le ho futhumatsa. Dipalopalo tse ka hodimo di bontsha hore lebatowa le haufi haholo le ho fihlella sepheo sa ho ba le motlakase lelapeng le leng le leng. Leha ho le jwalo, e ka nna yaba ho ntse ho ena le karolo e kgolo ya setjhaba sa Lejweleputswa se ntseng se tshemetse ho kgase, parafini, patsi le mashala e le tsela e ratwang bakeng sa ho pheha le ho futhumatsa, empa palo ena ho hlakile hore e a theoha.		

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); Savei ya Setjhaba ya 2016 (StatsSA)

Tafole ya 46: Maemo a Phihlelo ya Thuto

Profaele ya thuto ya batho ba baholo ba dilemo tse 20+	Provensi ya Foreistata	Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa	Matjhabeng LM	Masilonyana LM
Ha ba kena sekolo	7.1%	3.6%	2.6%	8.7%
Materiki	27.1%	25.9%	22.9%	22%
Thuto e phahameng	9.4%	7.7%	4.7%	6.9%
Manollo e kgutshwane	Ho ya ka sephetho sa Sensase ya 2011 palo ya batho ba tlalehileng ba sa ya sekolong e fokotsehile dilemong tse 20. Savei ya Setjhaba ya 2016 e bontshitse hore 3.6% ya setjhaba e hlalositse e se na thuto ya poraemari kapa e ena le yona feela Seterekeng sa Lejweleputswa esita le 2.6% le 8.7% Matjhabeng le Masilonyana ka tatellano. Ka palohare, palo e ka bang 22% ya setjhaba sa Setereke sa Lejweleputswa le bommasepala ba lehae ba babedi e phethetse sekolo sa sekondari, ha palo e ka bang 6% ya setjhaba e ne e phethetse dithuto tsa ka mora sekolo. Ka hara setereke sa Lejweleputswa, Matjhabeng e na le maemo a phahameng ka ho fetisisa a thuto ka sekgahla se phahameng sa tsebo ya ho bala le ho ngola, batho ba bangata ba nang le materiki			

le mangolo a thuto e phahameng. Masilonyana e bonahala e salletse morao. Savei ya Knowledge Pele e tsebahaditse hore boemo ba phihlello ya thuto bo phahame le bohlokwa ba ho fana ka tshetso e ekeditsweng bakeng sa baithuti ka sepheo sa ho fumana molemo bakeng sa baithuti ba ka kgonang ho fihlella menyetla e meholo ya thuto ka lebaka leo.

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); IHS Global Insight; Tekolo ya Kgahlamelo ya Knowledge Pele ya 2012-2016

Tafole ya 47: Lekenno la Lelapa

Palohare ya lekenno la lelapa (R)	Provensi ya Foreistata	Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa		Matjhabeng LM	Masilonyana LM			
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
	30 726	75 314	28 341	65 932	31111	71331	20171	51271
Manollo e kgutshwane	<p>Ha palohare ya lekenno ya lebatowa e bonahala e phahama, e hanyetsana le ntlha ya hore ka hodima 20% ya setjhaba e fumana lekenno le lenyane kapa ha ba le fumane hohang. Sena se tshetsoa ke diphumano tsa Savei ya Setjhaba (2016) e bontshang hore palo ya dithuso tsa diijhelete eo setjhaba se e fumaneng e le persente ya lekenno e a eketseha. Savei ya Setjhaba hape ha e a fumana phetoho e kgolo dipalong le matleng a bofuma mahareng a Sensase e fetileng (2011) le ya 2016. Sekgahla se phahameng sa tlhokeho ya mosebetsi haholoholo hara batjha le batho ba boemo bo tlase ba thuto ya ka mora sekolo le sona se na le seabo boemong bo tlase ba lekenno la malapa. Maemo ho hlakile hore a mabe haholo malapeng a eteletsweng pele ke bana moo mohlodi wa lekenno e leng feela dithuso tsa diijhelete tsa mmuso.</p> <p>Ka hara lebatowa le lekotsweng, Masilonyana LM e na le palohare e tlase ya lekenno la malapa, e latelwa ke sebaka sa Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa. Sebaka sa mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng se ikgantsha ka palohare ya lekenno le phahameng ka ho fetisisa la malapa lebatoweng, ka tlase feela ho palohare ya lekenno Provensing ya Foreistata.</p> <p>Ho ya ka savei e entsweng ke Knowledge Pele, bongata ba baarabadipotso Bommasepaleng ba Matjhabeng le Masilonyana ba boletse hore Dithuso tsa diijhelete tsa Mmuso ke mohlodi wa lekenno la bona.</p>							

Mohlodi: Sensase ya 2011 (StatsSA); Savei ya Setjhaba 2016 (StatsSA)

6.2.2 Diketsahalo tsa Sehlooho tsa Moruo

Sepheo sa karolo ena ke ho hlwaya disektara tsa moruo tsa sehlooho ka tlhahlobo ya sektara ya lebatowa. Karolo hape e fana ka tshupo ya makgetha a moruo le ditlwaelo tsa sehlooho moruong. Karolo e bontsha seabo sa lewa seo moruo o se bapalang ka hara maemo a naha mme dintlha tse latelang di a sekasekwa:

- Tjhebokakaretso ya diprofaele tsa moruo (disektara)
- Mosebetsi sektareng
- Ho sebetsa le tlhokeho ya mosebetsi
- Seabo sa bommasepala ho GVA ya diindaseteri tsa Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa GVA

6.2.3 Profaele ya Moruo ya Lebatowa la Lejweleputswa

Tafole e ka tlase e fana ka tjhebokakaretso ya disektara tsa bohlokwa tsa moruo Provensing ya Foreistata le Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa.

Tafole ya 48: Disektara tsa Bohlokwa tsa Moruo Foreistata le Mmasepaleng wa Setereke wa Lejweleputswa

Sektara ya Moruo	Provensi ya Foreistata		Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa	
	1996	2012	2012	2014
Temo	5.3%	4%	5.5%	5.6%
Merafo	16%	9%	42.9%	46.5
Tlhahiso	13%	14%	1.3%	2.5%
Ditshebeletso	3.5%	3%	0.6%	1.5%
Kaho	2%	2%	1.5%	1.7%
Kgwebo ya Dihouseile le Diphahlo	12%	11%	11.7%	11%
Transporoto	7%	9%	5.5%	6.3%
Ditshebeletso tsa ditjhelete, inshoreense, thekiso ya matlo le dikgwebo	15%	20%	10.6%	10.8%
Ditshebeletso tsa Setjhaba	26%	26%	20.4%	14.2%

Mohlodi: Global Insight – Regional Explorer (2015): Leano la Ntshetsopele le Kgolo la Foreistata (2012)

Jwalo kaha ho bontshitswe tafoleng e ka hodimo, seabo sa sektara ya merafo ho GDP ya provensi le dibaka tsa mmasepala wa setereke se fokotsehile haholo dilemong tse 20 tse fefileng. Seabo sa Temo le sona se theohela fatshe. Ditshebeletso tsa ditjhelete, inshoreense thekiso ya matlo le tsa setjhaba ke tsona feela disektara tse bontshitseng kgolo e tshepisang ho tloha ka 1996, ha sektara ya ditshebeletso tsa setjhaba e eketsehile haholo boemong ba setereke. Kgolo ena e bakwa ke katoloso ya mafapha a mmuso le kgolo ditshebeletsong tsa sektara ya setjhaba.

6.2.4 Profaele ya Moruo ya Lebatowa la Lejweleputswa

Tafole ya 49: Seabo sa Sektara

2014	Masilonyana	Matjhabeng
Temo	6.2%	0.8%
Merafo	50.3%	56%
Tlhahiso	2.1%	2.1%
Motlakase	1.2%	1.3%
Kaho	2.2%	1.5%
Kgwebisano	8.3%	10%
Transporoto	5.2%	5.6%
Ditjhelete	8.4%	10.8%
Ditshebeletso tsa Setjhaba	16.2%	11.9%
Diindaseteri Kaofela	100%	100%

Mohlodi: IHS Global Insight Regional eXplorer, 2015

Merafo ke tshebetso e ka sehloohong ya moruo sebakeng sena. E nehelana ka 56% ya Dihlahiswa Kaofela tsa Lehae tsa Matjhabeng ka ditrope tse kang Welkom, Virginia, Odendaalsrus le Hennenman di tswetseng pele ka lebaka la merafo e bileng tshebetso e ka sehloohong ya moruo. Ditrope tse ding di tswetse pele e le ditsi tsa tshebetso bakeng sa temo sebakeng seo. Sektara e latelang e ka sehloohong ke ditshebeletso tsa setjhaba, di latelwe ke tlhahiso, kgwebisano, transporoto, ditshebeletso le kaho.

Masilonyana haholo ke sebaka sa mahae se se nang ditsi tse kgolo tsa ditrope. E itsheflehile haholo ka tlhahiso ya dijalo le diphoofolo jwalo ka diketsahalo tsa temo. Leha hole jwalo, merafo ke ketsahalo ya sehlooho ya moruo sebakeng sena, ka Merafo wa

Gauta wa Beartrix e leng o mong wa merafo e meholo. Tshebediso ya mobu haholo sebakeng sena e kenyeletsa temo e etsang tjhelete. Disektara tsa sehlooho ke temo, merafo le ditshebeletso tsa setjhaba.

6.3 Moralo wa Moruo wa Lehae

6.3.1 Moralo wa Ntshetsopele o Hokahaneng: Mmasepala wa Lehae

Karolo ena e batla hore moralo wa Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae ya Morafo wa Beatrix (LED) e tsamaelane le Moralo wa Ntshetsopele o Hokahaneng wa bommasepala ba amohelang. Sena ke ho netefatsa hore diprojeke tse hlwailweng ho SLP ena di sebetsana le dintlha tsa sehlooho tsa mmasepala o amohelang le hore setjhaba se natefelwa ke melemo e tswang diketsahalong tsa morafu le tsa tlhahiso ya morafu. Tshebetso e latetsweng ho phethela karolo ena e ne e kenyeleditse diketsahalo tse latelang tsa sehlooho:

- Phuputso ya motheo ya kahisano le moruo e entsweng sebakeng sena;
- Ho ba le seabo tshebetsong ya IDP ya Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng, Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana le Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa;
- Tekolo ya diIDP tsa mmasepala wa lehae le wa setereke
- Dipuisano le Foramo ya Tlhokeho ya mosebetsi ya Matjhabeng le Masilonyana tse etsahalang kotara e nngwe le e nngwe.

Tafole ya 50: Dintlha tsa Bohlokwa tse ka Sehloohong le Dipheo bakeng sa Bommasepala ba Setereke le ba Lehae

Dintlha tse ka Sehloohong tsa Setereke:	Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana	Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng
Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae	Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae	Ho thea tsamaiso ya mmasepala e nang le bokgoni le e phethahetseng
Diphetoho Mmasepaleng le Ntshetsopele ya Setheo	Ntlafatsa dikamano bakeng sa hore ba amehang ba buisane ka tsela e nang le moelelo	Ho etsa mmasepala o kgonang ho ba le tjhelete le o bolokehang
Kgoneho ya Ho ba le tjhelete le Taolo ba Ditjhelete	Sebetsana le bofuma le tlhokeho ya mosebetsi	Ho ntlafatsa le ho potlakisa phano ya ditshebeletso
Phano ya Ditshebeletso tsa Motheo le Matsete Meralong ya Motheo	Phano ya Ditshebeletso tsa Motheo le Matsete Meralong ya Motheo	Ho kgothaletsa ntshetsopele ya moruo ho thea mesebetsi ya nako e telele
Puso e Lokileng le Ho ba le seabo ha Setjhaba	Puso le tsamaiso e lokileng	Ho kgothaletsa puso e lokileng le ho ba le seabo ha setjhaba
	Ntshetsopele ya batho	
	Bodulo ba batho bo hokahaneng le bo bolokehang	
	Taolo ya Tikoloho	
	Bojwalo ba sebaka le taolo ya dibaka tsa ditoropo	
	Tikoloho e bolokehileng le e sireletsehileng	
	Tshebediso e ntle ya ditjhelete	
	Netefatsa taolo e tiileng ya dikoloto	
	Laola maemo a bophelo bo botle le sewa sa HIV/Aids	

6.3.2 Kgahlamelo ya tshebetso sebakeng

Mehlodi ya diminerale ha e ntjhafatswe ka tlhaho, kahoo, Sibanye Gold e itlamba ho ditlwaelo tse nang le boikarabelo tsa ho rafa tse tla siya nalane e ntle setjhabeng seo ho rafa ho etsahalang ho sona. Diketsahalo tsa ho rafa ka botsona di na le dikgahlamelo tse ntle le tse mpe tsa moruo, kahisano le tikoloho setjhabeng se dulang haufi le merafo. Dikgahlamelo tse ntle di thuswa ke mananeo a etswang pele a taolo ya kahisano le moruo, kahisano le tikoloho. Dikgahlamelo tse ntle ka ditshebetso tsa morao di kenyeditse

matsete thehong ya mesebetsi, ntshetsopeleng ya bokgoni, thutong le bophelong bo botle, esita le ntshetsopele ya dikgwebo tsa lehae, menyetla ya ho reka le phano ya meralo ya motheo.

Dikgahlamelolo tse tobileng tseo Beatrix e nang le tsona moruong ka kakaretso ho ya ka bili ya mekgolo le ho reka di keke tsa hatellwa. Beatrix ke e mong wa bahiri ba baholohadi dibakeng tsa bommasepala ba Masilonyana le Matjhabeng. Jwalo ka la mohlala Tshitwe 2016, morafu o ne o hirile basebetsi ba 9616 kaofela (7835 ka kotloloho le 1781 ba dikonteraka). Ena ke nehelo e kgolo bakeng sa dibaka tsa bommasepala moo tlhokeho ya mosebetsi e lekanyetswang ho ba haufi le 40%.

Mosebetsi e thehilweng e fa basebetsi le ba ba hlokomelang ka mohlodi wa lekeno. Lekeno lena la malapa le sebediswa ho phethahatsa ditlhoko tsa motheo (le ho feta) tsa basebetsi le malapa a bona. Phethahatso ya ditlhoko tsa motheo e a hlokeha bakeng sa ntshetsopele ya moruo kaha batho ba phetseng hantle ba ba le tlhahiso e kgolo mabapi le boithuto, mosebetsi, moya wa ho qala dikgwebo le ho etsa leruo. Lekeno hape le thusa ho lekgetho la mmasepala ka tsela ya ditefello le makgetho a lefuwang ke basebetsi bakeng ditshebeletso tsa motheo tse fanwang ke bommasepala ba Matjhabeng le Masilonyana. Lekeno la malapa hape le eketsa matla a ho reka a basebetsi bao ka lehlakoreng le leng ba sebedisang lekeno la bona diphahlong tse fapaneng tse fehang diketsahalo tse ding tsa moruo, haholoholo sektareng ya ditshebeletso.

6.4 Diprojeke tsa Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae tsa Diprojeke tsa Phediso ya Bofuma

6.4.1 Selelekela

Jwalo kaha ho boletswe karolong ya leano la ntshetsopele ya setjhaba, katamelo ya Sibanye ho SLP ena e qala boikitlaetsong ba sepheo sa leano sa ho dula re ena le laesense ya rona ya setjhaba ho sebetsa ka ho kgetholla setjhaba. Ka sehloohong ho katamelo ena ke ho tsamaelana le ditlhoko tsa bohlokwa tsa naha le tsa lefatshe tse jwalo ka NDP le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang. Hodima moo, Molawana wa MPRDA wa 46 (c) (iii) o hloka hore ditshebetso tsa ho rafa di etse hore diprojeke tsa LED di tsamaelane le diIDP tsa mmasepala.

Karolo e akaretsa mawa a sututsang diIDP tsa Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana esita le dintlha tsa bona tse ka sehloohong tsa ntshetsopele e le ho etsa mehato e ikamahanyang le maano a dintlha tsa bohlokwa tsa Sibanye ho ntlafatsa selekane le bommasepala ka ho sebetsana le diphephetso tsa kahisano le moruo tseo bommasepala ba tobaneng le tsona.

Ntlha ya bohlokwa e lokelang ho hlokomelwa ke hore diprojeke tsa LED tse tla qetella di kentswe tshebetsong ke Beatrix di hloka ho sebetsana le ditabatabelo tsa jwale tsa setjhaba ha di thea moruo o bapileng o tla thusa setjhaba hore se iphedise nakong e telele.

Diprojeke tsa LED tse tla kenngwa tshebetsong ka SLP ena di tla sebetsana le dintlha tsa bohlokwa tsa ntshetsopele tsa Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana. Sepheo ke ho hlwaya diprojeke tsa ntshetsopele ya moruo wa lehae tseo Beatrix e tla di tshehetsa e le nyehelo ho ntshetsa pele le ho boloka kgolo ya moruo dibakeng tsa mmasepala o amohelang. Diprojeke di kgethwa ho tswa ho diIDP le ditokomaneng tse ding tse teng tsa moralo tse jwalo ka Maano a LED moo di le teng. Ntlha ya bohlokwa e kenyeleditsweng karolong ena ke pontsho ya ho tsamaelana ha diprojeke tse sisintsweng le dintlha tsa sehlooho tsa ntshetsopele ya bommasepala.

Katamelo e hokahaneng e sebediswa ho netefatsa ho kenngwa tshebetsong ha ntshetsopele ya moruo e tla ba le sephetho se tswelang le ho tswela molemo sebaka sa mmasepala wa lehae ka kakaretso. Ka lebaka lena diprojeke tse tla etswa di lokela ho ba tse bolokehang, tse tla tswela pele le ka mora bophelo ba morafu mme di kgone ho bokelletsa mehlodi e meng ka dilekane. Ka hona, ho tswa lehlakoreng la ntshetsopele ya moruo, ho a hlokeha ho netefatsa hore dikamano le ditshebedisano tse lokelang di a thehwa mahareng a diprojeke.

6.4.2 Manollo ya Bommasepala ba Lehae

Beatrix e sebedisana le bommasepala ba lehae le ba setereke. E kene ka setotswana boemong ba mmasepala ba tshebetso ya Meralo ya Ntshetsopele e Hokahaneng le mananeo a amanang le ona a Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana le Mmasepala wa Setereke wa Lejweleputswa. Khampani e ba le seabo tshebetsong ya IDP ya lehae maemong a fapaneng a mmuso ho netefatsa hore seabo sa morafu ho mehato ya LED se amana le dintlha tsa sehlooho tsa ntshetsopele boemong ba lehae. Ka hona, diprojeke tsohle tseo morafu o di tshehetsang di tla lokela, sireletseha, hlahlobeha le ho bolokeha.

Ho kenngwa tshebetsong ha diprojeke tsohle tsa ntshetsopele ya lehae ho tla tshehetswa ke dikomiti tse tla ba le baemedi ba mmuso wa lehae le/kapa mafapha a lokelang a mmuso moo ho hlokehang.

Tlaleho e kenelletseng ya mehato e fapaneng e rerilweng e hlahiswa karolong e sebetsanang le moralo wa ho kenngwa tshebetsong. Karolwana e latelang e hlalosa dintlha tsa sehlooho tsa ntshetsopele tsa setjhaba sa Theunissen le Welkom jwalo kaha ho boletswe ka phuputso ya tekolo ya kgahlamelo ya diprojeke tsa SLP e ileng ya laelwa ke Sibanye ka 2016.

6.4.3 Ditlhoko tsa Ntshetsopele jwalo kaha di Hlahiswa ke Setjhaba sa Theunissen le Welkom

Tafole ya 51: Ditlhoko le Ntshetsopele e ka Sehloohong

Theunissen	Welkom
<ul style="list-style-type: none"> - Ntshetsopele thutong le thupellong - Tshehetso le tlhokomelo ya dikolo - Setsi sa Ntshetsopele ya Bokgoni - Tjhelete ya dibasari bakeng baithuti ba materiki - Dibaka tsa boikgathollo le media - Ho etswa ha setsi sa mabenkele 	<ul style="list-style-type: none"> - Thuto le thupello - Setsi sa Ntshetsopele ya Bokgoni - Borupellwa - Dibaka tsa boikgathollo le media

Mohlodi: Sibanye Gold 2012-2016 Tlaleho ya Tekolo ya Kgahlamelo e Ikemetseng ya SLP ka Knowledge Pele

Ka hodima tekolo ya kgahlamelo, ho ile ha tshwarwa dikopano le Foramo ya Tlhokeho ya mosebetsi ya Matjhabeng/Masilonyana. Foramo ena e sebediswa jwalo ka mokgwa wa sehlooho wa dipuisano le setjhaba. Foramo e entswe ka baemedi ho tswa ditoropong tsa Welkom, Theunissen, Odendaalsrus, Virginia le Hennenman. Modulasetulo wa Potefolio ya Moralo wa Ntshetsopele ya Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng, ke yena modulasetulo wa kopano.

Diforamo di fana ka monyetla o tswelang pele bakeng sa ditho tsa setjhaba hore ba fuwe leledi ka kgwebo ya Beatrix mme di fuwa monyetla ho hlahisa mathata, ho buisana ka mathata ao le ho fana ka maikutlo a bona le tlaleho mathateng a tliswang ke tshebetso ya ho rafa le diketsahalo tsa tlhahiso tsa Beatrix.

Mathata a hlahisitsweng ke foramo a teng Tafoleng ya 50 ka tlase.

Tafole ya 52: Mathata a amang Setjhaba

Bothata	Pebofatso/Bokenadipakeng bo Kgonehang
Ho thaotha setjhaba sa lehae.	Memorandamo wa kutlwisisano pakeng tsa setheo, TEBA, Sibanye le bommassepala.
Borakonteraka ha ba sebedise motlolo wa ho thaotha wa Sibanye mme sena se beha ka bobeng setjhaba se sa ikamahanyeng le dithoko tsa ho hirwa ke morao.	Khiro ya setjhaba sa lehae e a tlama bakeng sa borakonteraka, ntle leha ba sa fumane bokgoni bo jwalo mona hae. Ba lokela ho sebedisa ditsamaiso tsa ho thaotha tsa Sibanye.
Dikgwebo tsa lehae ha di une molemo menyetleng ya ho reka ya Beatrix.	Ho ile ha etswa pokello ya dipalopalo tsa dikgwebo tsa lehae. Pokello ena e sebediswa ho kgothaletsa ho reka dikgwebong tsa lehae. Leano la Ntshetsopele ya Dikgwebo le a phethelwa bakeng sa ho kenngwa tshebetsong.
Kgaello ya mananeo ho matlafatsa batjha ba lehae bakeng sa mesebetsi e amanang le ho rafa.	Lenaneo la barupellwa le a shebisiswa ho lokisetša setjhaba bakeng sa indaseteri.
Ha ho tlaleho ka kabo ya dibasari, dithupello mesebetsing le menyetla e meng ya dithupello e lokelang ho tswela batjha molemo.	Sena se tla kenyeletswa moralong wa tlaleho e le tlaleho ya ho tswela pele e tla fuwa Foramo ya Tlhokeho ya mesebetsi kotara e nngwe le e nngwe.
Setjhaba le dikgwebo tsa lehae ha di une molemo ho diprojeke tsa meralo ya motheo tse kentsweng tshebetsong lenaneong la ntshetsopele ya setjhaba.	Sibanye e ile ya ananela katamelo ya ntshetsopele ya dikolo ka botlalo bakeng sa diprojeke dife kapa dife tsa moralo wa motheo tse kentsweng tshebetsong, tse kenyeletsang melemo ya ntshetsopele ya meralo ya motheo ya setjhaba.
Morafo wa Beatrix ha o eso kenye tshebetsong diprojeke tsa ntshetsopele ya kahisano le moruo jwalo kaha di hlokwa ke Tjhata ya Merafo.	Diprojeke tse tla hlwauwa bakeng sa SLP ena di tla abelanwa le Foramo mme tlaleho ya ho tswela pele e tla etswa kotara e nngwe le e nngwe.

Moralo wa ho kenya tshebetsong o tafoleng e latelang, o hlalosa diprojeke tseo Beatrix e tla di kenya tshebetsong ho tshehetsa IDP ya bommassepala ba amohelang. Ho kenngwa tshebetsong ha diprojeke ho tla boela ho tsamaisa katamelo ya lehae bakeng sa kananelo ya dipheo tse kgolo tsa ntshetsopele:

- Theo ya mesebetsi

- Phokotso ya bofuma
- Ho se lekalekane
- Ho hodisa moruo
- Ntshetsopele ya SMME

6.4.4 Kakaretso ya Ho kenya tshehetsong Projeke ya LED

Diprojeke tse latelang di hlwaiwe e le tse loketseng ho ya ka polelo ya sepheo ya Sibanye Gold ya ho ntlafatsa maphelo. Matsete ntlheng ena a tsamaelana le maemo a jwale a tlhahiso le maemo a phaello a amanang le ona a Ditshebetso tsa Beatrix.

Tafole ya 53: Diprojeke tsa LED

Tikoloho ya Dibaka	Diprojeke	Balekane	Kgahlamelo	Dibajete tse sisintsweng
Moamohedi	Ditsela	Matjhabeng LM	Meralo ya motheo molemong wa setjhaba kaofela	R27m
	Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae ka tshehetso ya ntshetsopele ya meralo ya motheo	Masilonyana LM	Meralo ya motheo molemong wa setjhaba kaofela	R27m
Dibaka tse Romelang Basebetsi	Meralo ya motheo ya diphoofole	Mmasepala wa Setereke wa Chris Hani	Fokotsa ho bolaya diphoofole le ho eketsa tlhahiso bakeng sa boratemo	R3m
	Greater Kei	Phakisa (Moruo wa Mawatleng)	Netefatsa boitokisetso ba mesebetsi ya setjhaba sa lehae bakeng sa mesebetsi e tla hlaha moruong wa mawatleng	R3m
Kaofela				R60m

Diprojeke tse latelang di arotswe ka (i) Diprojeke tsa Dibaka tse Romelang Basebetsi le (ii) Diprojeke tsa Setjhaba se Amohelang.

Leano le entswe ho tsepamisa diprojekeng tsa ntshetsopele ya meralo ya motheo dibakeng tsa lehae le tse romelang basebetsi. Ka lebaka la mehlodi e haellang diprojeke tsa LSA di fumanwa Kapa Botjhabela feela.

Tafale ya 54: Meralo ya Motheo ya Ntshetsopele le Tshehetso ya Diphoofolo

Lebitso la Projeke	Meralo ya Motheo ya Ntshetsopele le Tshehetso ya Diphoofolo				FY ya Leqephe la Projeke	2017	
Se tsejwang ka projeke	<p>Dikiri tsa ho kutela le ditshebeletso tse ding tse tsamaelanang le ho boloka diphoofolo ke karolo ya bohlokwa ya mmaraka wa boya le mmaraka wa diphoofolo le bakeng sa dikgobokano le mekgatlo ya boratemo. Bongata ba dikiri tsa ho kutela di ahwa ke difeme tsa mmaraka wa boya tsa sektara ya poraefete mme sepheo sa tsona ke seo feela. Sena ke ntlha e sitisang hobane ba mmalwa kaha sena se tshwanela dikhampani tsa boya tse etsang tijelete. Empa ho bolela hore boratemo ba na le kgetho e nyane mme ba lokela ho isa diphoofolo tsa bona le ho di tshwara ha ba ntse ba emetse hore di kutwe.</p> <p>Ho ahwa ha dikiri tsa ho kutela ho tla fa boratemo meralo ya motheo e hlokehang haholo e tla tshetsa ketsahalo ena ya moruo, e ka nnang ya ikatisa habedi bakeng sa diketsahalo tse ding tsa setjhaba.</p>				Letsatsi la ho qala projeke	2017	
	Letsatsi la ho qeta projeke	2021					
Balekane ba projeke	<p>Sibanye Gold: - e tla thusa ka ditjhelete bakeng sa taolo ya meralo ya motheo le projeke</p> <p>Chris Hani District Municipality: - E fane ka mobu le ditshebeletso setsheng</p>				Tlhahisoleseding e Nepahetse ho ya ka la mohla:	Phupjane 2017	
Projeke e Hokahane ka hara IDP efe	Mmasepala wa Setereke wa Chris Hani		Ba unang molemo (Setjhaba ka ho Kgetheha)	Dikolo tse 5 tse fepelang ho potoloha toropo ya Idutywa			
Nomoro ya Referense ya IDP ya Projeke	Palo e lebelletsweng ya Mesebetsi e tla thwa	Ba batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng	Sebaka sa Tikoloho ya Projeke	Idutywa, Provensi ya Kapa Botjhabela
		15	25	0	nd		
	Ba batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng			
	20	10	30	nd			
	Palo ya Menyetla ya Mesebetsi eTheilweng:						
Nako e Kgutshwane	Nako e Bohareng	Nako e Telele					
100	20	10					
Sepheho	Mosebetsi						

Tafole ya 55: Setsha sa Thupello sa Temo sa Greater Kei

Lebitso la Projeke	Setsha sa Thupello sa Temo sa Greater Kei					FY ya Leqephe la Projeke	2014											
Se tsejwang ka projeke	<p>Mmasepala wa lehae wa Greater Kei o hlwaile diprojeke tse latelang bakeng sa Moruo wa Mawatleng:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ntjhafatso ya Ditoropo tse Nyane tsa Kei Mouth Boemakepe ba Botshwasi ka Dikepe tse Nyane Kei River Mouth: Ntlafatsa diitsebeletso tsa dikepe tse nyane: ho kenyeletsa polokelo ya dikepe le tsebediso ya boithapollo. <p>Bakeng sa ho netefatsa boitokisetso ba batjha ho fihlella menyetla e tla hlaha ho kenngweng tshebetso ha mehato e ka hodimo kaha e tsamaiswa ka Operation Phakisa (Moruo wa Mawatleng), mmasepala o ikopantse le Sibanye bakeng sa thuso ka ho aha sebaka ho rupella batjha ka temo le ka tse amanang le mawatle.</p>					Letsatsi la ho qala projeke	Pherekong 15											
						Letsatsi la Ho qeta Projeke	Tshitwe 15											
Balekane ba projeke	<p>Sibanye Gold: - e tla thusa ka ditjhelete bakeng sa taolo ya meralo ya motheo le projeke</p> <p>Lefapha la Thuto: - MOA ho fana ka dipehelo, mesebetsi, diithupello le tlhokomelo ho ya pele ho kenyeletsa tlhophiso ya seabo sa ba amehang ba lehae</p> <p>Mmasepala wa Lehae wa Greater Kei: - Fana ka mobu le diitsebeletso setsheng</p> <p>Lefapha la Temo</p>					Tlhahisoleseding e Nepahetse ho ya ka la mohlala:	Pudungwana 2014											
Projeke e Hokahane ka hara IDP efe	Mmasepala wa Lehae wa Greater Kei			Ba unang molemo (Setjhaba ka ho Kgetheha)	Dikolo tse 5 tse fepelang ho potoloha toropo ya Idutywa													
Nomoro ya Referense ya IDP ya Projeke	Palo e lebelletsweng ya Mesebetsi e tla thewa	Ba batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng	Sebaka sa Tikoloho ya Projeke	Idutywa, Provensi ya Kapa Botjhabela											
	Palo ya Menyetla ya Mesebetsi e Theilweng:																	
	Nako e Kgutshwane	Nako e Bohareng	Nako e Telele															
	Sepheho sa menyetla ya mosebetsi	100	20	10														
Sepheho	Setheo se Ikarabelang	Mosebetsi																
		Ntlha ya Sehlooho ya Tshebetso (KPA)	Tshupo ya Sehlooho ya Tshebetso (KPI)	Selemo sa 1	Selemo sa 2	Selemo sa 3	Selemo sa 4	Selemo sa 5										
Memorandamo wa Tumellano (MoA)	Greater Kei LM/Sibanye	Kena tumellanong	MOA e saenweng															

6.4.4.1 Diprojeke tsa LED tsa Setjhaba se Amohelang

6.4.4.1.1 Diprojeke tsa LED mane Masilonyana LM

Ka sepheo sa ho etsa hore Lenaneo la Ntshetsopele ya Setjhaba ya Morafo la 2017-2021 le tsamaelane le IDP ya Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana, Sibanye e ile ya kopana le Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana ho buisana ka mekgwa e metle ya ho sebetsana le dintlha tse ka sehloohong tsa IDP ya Masilonyana. Ha ho qeto e ileng ya fihlellwa ka diprojeke tsa Ntshetsopele ya Setjhaba ya Morafo tse tla kenngwa tshebetsong ke Beatrix ho lokisa diphephetso tsa kahisano le moruo tse tshwenyang setjhaba se amohelang sa Masilonyana. Maitekong a ho netefatsa ho tsamaelana hona DMR e ile ya hlophisa kopano mahareng a Masilonyana le Sibanye ho phethela taba ena. Kopanong ena ho ile ha dumellanwa ka hore R27m ya R60m ya kabo ya bajete ya SLP ya Beatrix bakeng sa selemo sa 2017-2021 e behellwe ka thoko ho kenya tshebetsong diprojeke tsa kahisano le moruo tsa Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana hang ha dipuisano di se di phethetswe mahareng a mmasepala le DMR. Bajete ena e tla ajwa ka ditefello tse 5 tse lekanang nakong ya dilemo tse 5 ho qala ka 2017.

6.4.4.1.2 Moralo wa ho Sebetsana le Tshallomorao ya LED

Ka hodima diprojeke tse boletsweng ka hodimo diprojeke tse tharo tse ileng tsa qalwa saekeleng ya 2012-2016 di tla phethelwa selemong sa. Tse pedi tsa diprojeke ke meralo ya motheo ya dikolo tse fumanwang Matjhabeng, tseo ho tla nehelanwa ka tsona pele selemo se fela. Projeke ya boraro ke lenaneo la Dipalo le Saense le qadileng ka 2013. Ka lebaka la ho qala kamora nako, projeke e ile ya fetela saekeleng ya SLP ena mme e tla phethelwa mafelong a selemo. Baithuti ba makgolo a mabedi le mashome a supileng a metso e robong hajwale ba ngodisitswe lenaneong lena.

Tafole ya 57: Meralo ya motheo ya Ditsela

Lebitso la Projeke	Ntshetsopele ya Meralo ya motheo ya Ditsela				FY ya Leqephe la Projeke	2017	
Se tsejwang ka projeke	<p>Transporoto e sebetsang hantle le e hlopheliheng hantle e fana ka melemo ya moruo e bakang diphetho tse ikatisitseng jwalo ka ho fihlella dimmaraka ka bobebe, matsete a mosebetsi le a mang. Hape baahi ba hlohang meralo ya motheo e metle ya ditsela ba fetwa ke menyella e mengata ya moruo. Ditsela ka kakaretso di ntlafatsa phihlello, di matlafatsa motsamao le ho ntlafatsa ho phela hantle.</p> <p>Ha mekgatlo e etsa dikgetho tsa matsete e a hlokomela hore ditjeo tsa ho fana ka dihlahiswa tse tala di tla fokotseha. Ho fumana haeba ho na le dintlha tse bakang sena e leng; i) ditjeo tsa transporoto le ii) ditshebetso tsa transporoto tse kgotsofatsang. Tsena tse pedi di keke tsa etsahala ha ho se na meralo ya motheo ya ditsela e hlokomelwang hantle.</p> <p>Dibakeng tseo setjhaba se dulang hole le dibaka tsa mosebetsi marangrang a transporoto a tshepahalang a batleha. Kgokelo e fanwang ke ditsela mohlomong ke yona sesosa sa bohlokwa ka ho fetisisa sa boemo ba bophelo ba batho ba dulang dibakeng tsa ditropo.</p> <p>Leha ho le jwalo, kgahlamelo ya dipalangwa tse boima ditseleng e bohlokwa, mme ditjeo tsa tlhokomelo le ho lokisa di a eketseha ha tlhokeho ya sephethephethe e hola. Ke ka lebaka lena Matjhabeng e kopileng Sibanye ho tsetela ntlafatsong ya meralo ya motheo ya ditsela ya mmasepala.</p>				Letsatsi la Ho qala Projeke	Pherekong 2017	
Balekane ba Projeke	Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng				Letsatsi la Ho qeta Projeke	Tshitwe 2021	
Ho tsamaelana le IDP	Projeke e sebetsana le dintlha tsa sehlooho tsa ntshetsopele tse boletsweng Moralong wa Ntshetsopele o Hokahaneng wa Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng				Tlhalisoleseding e Nepahetse ho ya ka la mohla:	Phupjane 2017	
Projeke e Hokahane ka hara IDP efe	IDP ya Mmasepala wa Lehae wa Matjhabeng		Ba unang molemo (Setjhaba ka ho Kgetheha)	Dikgwebo tse Nyane le tse Mahareng tse Kahong			
Nomoro ya Referense ya IDP ya Projeke	Palo e lebelletsweng ya Mosebetsi e tla thewa	B a batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng	Sebaka sa Tikoloho ya Projeke	Idutywa, Provensi ya Kapa Botjhabela
		TBD	TBD	TBD	TBD		
	Sephetho sa menyella ya mosebetsi	B a batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng		
		TBD	TBD	TBD	TBD		
		Palo ya Menyella ya Mosebetsi e Theilweng:					

Tafole ya 58: Lenaneo la Dipalo

Lebitso la Projeke	Lenaneo la Dipalo				FY ya Leqephe la Projeke	2017	
Se tsejwang ka projeke	Kamora dipuisano mahareng a Beatrix le Lefapha la Thuto la Foreistata, Beatrix e bone ho le hlokolotsi ho fana ka mehato e itseng ho sebetsana le diphetho tse fokolang tsa dipalo lebatoweng ka ho reka lenaneo la dipalo bakeng sa baiithuti le matijhere. Kamora nako ya sethatho ya tlhahiso e atlehileng, dibaka tsa projeke di tla atoloswa bakeng sa nako e setseng ya ho kenya tshibetsong.				Letsatsi la Ho qala Projeke	Pherekong 13	
					Letsatsi la Ho qeta Projeke	Tshitwe 17	
Balekane ba Projeke	Sibanye Gold: - e nehelana ka 60% ya matlole Lefapha la Thuto la Foreistata: - Le nehelana ka 40% ya matlole mme le fana ka tshebetso ya setekgeniki				Tlhahisoleseding e Nepahetse ho ya ka la mohla:	Phupjane 2017	
Projeke e Hokahane ka hara IDP efe	Bommasepala ba Lehae ba Matjhabeng le Masilonyana			Ba unang molemo (Setjhaba ka ho Kgetheha)	Setjhaba sa Thabong, Meloding Kutlwanong le Masilo		
Nomoro ya Referense ya IDP ya Projeke	Palo e lebelletsweng ya Mosebetsi e tla thewa	Ba batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng	Sebaka sa Tikoloho ya Projeke	Lejweleputswa District
		0	0	0	0		
		Ba batona	Ba batshehadi	Batjha	Ba qhwadileng		
		0	0	0	0		
		Palo ya Menyetla ya Mosebetsi e Theilweng:					
Sepheho sa menyetla ya mosebetsi	Nako e Kgutshwane	Nako e Bohareng	Nako e Telele				
	4	0	0				
Sepheho	Setheo se Ikarabelang	Mosebetsi					

		Ntsha ya Sehlooho ya Tshebetso (KPA)	Tshupo ya Sehlooho ya Tshebetso (KPI)	Selemo sa 1	Selemo sa 2	Selemo sa 3	Selemo sa 4	Bajete
Lenane la baithuti ba nkang karolo lenaneong	Sibanye/FSDoE	Boingodiso ba baithuti	Palo ya baithuti ba ingodisitseng					
Moralo wa tlhahiso ya Lenaneo	FSDoE/Sibanye	Boithuto le tekolo	Sekgahla sa ho atleha					
Mosebetsi wa dikgau	DMR/Sibanye/FSDoE	Kananelo ya ba phahametseng ba bang	Palo ya dinaledi					
Bajete								R3.2m
Leano la ho tswa:	Lenaneo la ntshetsopele la Matijhere							
Letsatsi la ho phethela:	2017							

7. Maemo a Matlo le Bodulo

7.1 Selekela

Beatrix e ikamahantse le leano le leano la Sibanye Gold la ho ntlafatsa maemo a bophelo a basebetsi ba yona, mme e:

- Thehile diforamo tsa dibaka tsa bodulo maemong a Boetapele ba Sehlopha le maemong a tshebetso;
- Kgethile Dikomiti tsa Badudi ba Dihosetele ka ditho tsa ka dinako tsohle tse emelang ditabatabelo tsa basebetsi bolaoding ba bodulo;
- Rerile savei e hlahlamang ho hlwaya haeba bodulo bo ratwang ke basebetsi bo fetohile dilemong tse robedi tse fetileng. Savei e tla thusa ka leano la bodulo bo teng, bo kenyeletsang dikgetho tse latelang:
 - Tokiso ya Dihosetele;
 - Diyuniti tsa Malapa;
 - Khiro ya matlo a jwale;
 - Sekimi sa Beng ba Matlo;
 - Mehato ya bodulo bo tsamaelanang le Meralo ya Ntshetsopele e Hokahaneng ya balaodi ba lokelang ba lehae.

Ka lebaka la tse ka hodimo, le ho ananela ditataiso tse ka hare tsa seriti sa botho, tlhomphe le bokunutu, Sibanye Gold e kene projekeng e kgolohadi ya ho lokisa le ho fetolela dihosetele tse teng tsa bong bo le bong ho fihlella diphaposi tsa boholo bo flasenyana, ho dumella bokunutu bo boholwanyana. Sena se ntlafaditse maemo a bodulo le ho fana ka ntshetsopele ya setjhaba bakeng sa baahi, mme ha se kopanngwa le balanse ya Sibanye Gold ya potefolio ya jwale ya meaho se tla fana ka dikgetho bakeng sa bodulo bo fapaneng. Morafo wa Beatrix o phethetse 100% ya ditokiso tsohle mafelong a Tshitwe C2013 ha meralo ya hajwale ya diphaposi e dumella ho fetolelwa ha diphaposi tsena ho diyuni tsa malapa, sebaka seo Morafo wa Beatrix o leng ho sona mabapi le dibaka tse

haufi haholo tsa Mmasepala, tlhokeho ya tshehetso ya dilojistiki, ditleliniki, dikolo, le meralo ya motheo ya transporoto le dikgwebo ha e etse hore ho kgonehe ho sebetsana le kgetho ya diyuniti tsa malapa.

Tafole ya 59: **Maemo a Phumano ya Matlo bakeng sa Basebetsi jwalo ka la mohla Loetse 2016**

Mofuta wa bodulo	Palo ya basebetsi	Dipersente(%) tsa Basebetsi Kaofela
Dihosetele	2 716	30 %
Bodulo ba monga bona	146	2 %
Bodulo ba khampani	799	9 %
E meng (Hlalosa): Tjhelete ya thuso ya ho dula kantle	5 401	59 %
Bodulo ba motho a le mong/Phaposi e le nngwe	31	0 %
Kaofela	9 093	100%

Tafole e ka hodimo e bontsha bodulo bo ratwang ke basebetsi ba Beatrix: 30% ya basebetsi ba dula dihosetele, 9% bodulong ba Khampani, 2% ba sebedisitse kgetho ya ho ithekela bodulo boo e leng ba bona, ha 59% ya basebetsi ba kgethile ho sebedisa Tjhelete ya thuso ya Ho dula kantle. Meralo ya ho kenngwa tshebetsong e tekilwe ka tlase.

Tafole ya 60: Ditjeo Kaofela tsa Lenaneo la Bodulo la Beatrix bakeng sa 2017 – 2021

Ketso	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm
Ditjeo bakeng sa Ho hlokomela Bodulo ba Malapa	15 834	15 935	15 998	16 018	15 989	79 774
Ditjeo bakeng sa Ho hlokomela Bodulo ba Motho a le mong	24 435	24 384	24 249	24 019	23 684	120 771
Total	40 269	40 319	40 247	40 037	39 673	200 545

7.2 Leano la ho ba Monga Ntlo

Beatrix e ikemiseditse ho hlophisa ho ba monga Ntlo bakeng sa basebetsi ba yona.

Beatrix hajwale e na le matlo a 800 dibakeng tse phatlaladitsweng mme tshebetso ya theko ho basebetsi e qadile ka 2016. Modudi wa hajwale a ka etsa kopo ya ho reka ntlo ka theko e amanang le ya dimmaraka mme e fanwa ke khampani, theolelo thekong ena e itshetlehile ka dilemo tsa sehlopha tsa tshebetso e tswelang ka ho qala ka 10% ya basebetsi kaofela mme e eketseha ka 1% bakeng sa selemo se seng le se seng se phethelwang sa tshebetso. Ditheko di akanywa ho arolwa nakong ya dilemo tse 5 tse tlang empa ha di lekanyetswe ho palo e itseng ka selemo.

Ka hodima moo, Sibanye e fuputsa dimotlolo tse sebetsang tsa Thuso ya ditjhelete ho Matlo a Kgonehang. Re lekola Mananeo a Matlo a Kgonehang a rona a hajwale a ileng a hloleha mane West Wits ka lebaka la kgoneho le kgaello ya tumellano ka basebetsi ba bang ba neng ba rata ho dula kantle ho dibaka tsa merafo. Re tla tswela pele ho buisana le mekgatlo ya basebetsi kgafetsa.

Maikemisetso a rona ke ho (i) hlophisa ho kenngwa tshebetsong ha motlolo wa Matlo a Kgonehang ho itshetlehlwe ka tlhoko ha motlolo o lokelang o se o entswe le ho amohelwa; le (ii) ho nehelana ka mobu lenaneong la matlo a kgonehang jwalo kaha re ile ra etsa ka

motlolo o fetileng mme re ikemiseditse ho ba le tshusumetso dimotlolong tsa nako e tlang ho ikamahantswe le diIDP tsa mmasepala ka hara mobu o phatlaladitsweng.

Sibanye e tla hlophisa ho ahwa ha matlo a 24 mane Merriespruit nakong ya SLP ya 2017-2021.

Sibanye e tla sebedisa tatellano e latelang ya ho kenngwa tshebetsong bakeng sa projeke ena:

Bakeng sa 2017- Diphuputso le Moralo di tla etswa le ho phethelwa, 2018 – 2020, matlo a 8 ka selemo ho dikananelo tsa kadimo tsa ditjhelete tsa matlo a bakopi (Sibanye PR 2 Employees).

7.2.1 Projeke ya Theunissen

Beatrix e morerong wa ho aha matlo bakeng sa ho a hirisa bakeng sa basebetsi ba yona ba boemo ba 2 toropong ya Theunissen. Projeke ena e tla nkela sebaka “Diyuniti tsa Malapa tsa Esteite ya Oryx” tse neng di ananetswe nakong e fetileng tse neng di lokela ho ahwa Hoseteleng ya Beatrix West. Karolo ya 102 ho lokisa Moralo wa Esteite ya Oryx matlong a Theunissen e ile ya romelwa ka marangrang a inthanete ka la 15 September 2016. Beatrix hajwale e emetse kananelo ho tswa ho DMR. Ha phano ya ditjhelete ya **R30million** e ananetswe ke Bophethahatsi ba Sibanye, dintlha tse amanang le meralo e tobileng le kabo ya matlole ana e tla hlaka hantle hang ha Mmasepala wa Lehae wa Masilonyana, DMR le Sibanye ba buisana ka meralo ya ntshetsopele ya kahisano le moruo e batsi e akanywang ke khampani bakeng sa sebaka sena. Ho bohlokwa ho hlokomela hore thuso ya ditjhelete bakeng sa lenaneo la matlo ke ya nakwana ho morafu o sebetsang hantle. Sena se bolela hore ha morafu o ke ke wa sebetsa hantle ka lebaka la diketsahalo tse ka hodima taolo ya rona, kapa ha ho ka ba le se bakang kotsi, tlhahiso ya lenaneo la matlo la Beatrix e ka hloka ho lekolwa botjha. Ka lebaka leo, maikemisetso a Beatrix a lenaneo la matlo a hloka ho balwa le ho utlwisiswa maemong ana.

Tafole ya 61: Moralo wa Tshebetso wa Matlo a Hiriswang (matlo a 17)

#	Keiso	Boikarabelo	Nako
1	Phethela kopo ya karolo ya 102	DMR	N/A
2	Boteng ba mobu	Mmasepala	N/A
3	Etsa bili ya bongata	Sibanye	Matsatsi a 10
4	Hlwaya bafepedi ba lehae	Sibanye	Matsatsi a 20
5	RFQ, tlhahlobo le awate	Sibanye	Matsatsi a 60
6	Bolela nako ya ho isa	Sibanye	Ho itshetlehile ka sephetho sa thendara sa Dikgwedi tse 10 - 12
7	Phethahatso (kaho ya matlo)	Sibanye	
8	Nehelano ya matlo	Sibanye	
9	Ho kwalwa ha projeke ya matlo	Sibanye	
10	Etsa moralo wa tlhahiso bakeng sa kananelo ka mokgatlo wa basebetsi le DMR	Sibanye	

7.3 Phepo e ntle

7.3.1 Selelekela

Sibanye Gold, ho kenyeletsa le Beatrix, ba entse mawa le maemo ho ntlafatsa dijo tse fuwang basebetsi ba bona ba dulang bodulong bo petetsaneng ba khampani ho kenyeletsa:

- Lewa la Phepo e ntle le ananetsweng, le neng le sebetsana le ditlhoko tsa basebetsi tsa eneji;
- Ditherisano le mekgatlo ya basebetsi e ananetsweng;
- Ho etswa ha manuale o hlalosang dimenyu le dirisepe; le
- Phepo e ntle ka ho phethahala bakeng sa basebetsi ho dula ba na le eneji le ho tshehetsa bophelo bo botle jwale e fanwa ka ho:
 - Ikamahanya le maemo a phepo e ntle, bohlweki le polokeho;
 - Sebedisa setsebi sa dijo/phepo e ntle se nang le mangolo;
 - Netefatsa tekatekano e nepahetseng pakeng tsa dikotlo, divithamini le diminerale tse hlokehang haholo le hanyane;
 - Ntlafatsa kgetho ya dijo;
 - Lokisa ka potlako kapa fetola disebediswa tse teng;
 - Ntlafatsa disebediswa ha ho hlokeha nako le nako, ho amohela phetoho efe kapa efe mekgweng ya ho pheha; le
 - Rupella diaphehi ka dirisepe le disebediswa tse ntjha.

Tshebetso ya bohlahlobi/tekolo ya ka hare, ho kenyeletsa taolo ya boleng di tla tsebahatswa ka ho sebedisa diforamo tse theilweng le basebetsi le mekgatlo ya basebetsi kgafetsa ho netefatsa boikamahanyo bo tiileng le tsa ka hodimo, mme ka ho etsa jwalo, ho kgothaletsa mosebetsi ya phetseng hantle, ya nang le tlhahiso. Maiteko kaofela ntlheng ena a amahantswe le Moralo wa Naha wa Ntshetsopele le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang mabapi le (i) Tlhokeho ya tlala, (ii) Bophelo bo botle le ho phela hantle, esita le (iii) Metsi a hlwekileng le tsamaiso ya dikgwerekgwere.

Tafole ya 62: Diijeo kaofela tsa Lenaneo la Phepo e ntle la Beatrix bakeng sa 2017 – 2021

Ketso	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm
Phepo e ntle	73 038	75 960	78 998	82 158	85 444	395 598

8. Ho reka

8.1 Maemo a Jwale

Mosebetsi wa Ho reka wa Sibanye Gold o etswa ke karolo eo e leng ya bona ka botlalo, Shared Services (Proprietary) Limited e le eijente lebitsong la ditshebetso tsa Sibanye maemong ohle a mararo a ho reka, e leng, dikhapitale, ditshebeletso le dikhonsumabole. Ka lebaka leo, maikemisetso le boikarabelo ba SLP ya Beatrix le MPRDA di tla sebetseha molemong wa eijente ya yona boemong ba Ditshebeletso tse Arolelanwang.

Beatrix e file HDSA maemo a mofepedi, moo ho kgonehang, maemong ohle a mararo a ho reka. Ho fihlela hajwale, e:

- Hlwaile maemo a hajwale a ho reka ka Sehlopha ho tswa ho dikhampani tsa HDSA;
- Itlamme, fihlelletse le ho feta dipehelo jwalo kaha di tekilwe ho tjhata ya merafo ya 2010-2014.

Ditafole tse ka tlase di bontsha tlhaloso ya mareo a ho reka esita le ho reka ha HDSA ka kotloloho dithotong tsa Beatrix jwalo ka la mohl'a Tshitwe 2016.

Tafole ya 63: Tlhaloso le Mareo a Ho reka

Ditlhaloso	
Khapitale:	Sesebediswa se ikgethileng se rekilweng bakeng sa projeke, sena hape se tla kenyeletsa sesebediswa se tla qeta dikgwedi tse fetang tse leshome le metso e mmedi (12) le/kapa se fetang R 100,000.00. (Tse rekilweng kaofela di hlalosewa e le Khapitale ka Tshebetso)
Ditshebeletso:	Mosebetsi kaofela o etswang lebitsong la Beatrix ke Borakonteraka (ka ntle le ka hare).
Dikhonsumabole:	Direkoto kaofela tse behilweng ka setorong le thepa kaofela e ikgethileng e rekilweng e sireleditsweng ke konteraka le e sa sireletswang ke konteraka.
Dikgwebo tsa ka ntle:	Dithoto tse sa fumanweng mmarakeng wa lehae mme di tswa Dikhampaning tsa Matjhaba. (Hlokomela: Dikhampani tsa Matjhaba tse nang le eijensi e ngodisitsweng mona SA ha di hlalosewa e le dikgwebo tsa ka ntle kaha di ikamahanya le Molao wa SA)).
Ho reka ha lehae:	Sena se bolela ho reka ho tswa ho setjhaba se amohelang sebaka sa 50 km sa merafo ya Ditshebeletso tsa Sibanye.
Ho reka ntle le boinahanelo:	Kaofela tse ka hara khampani tse fetiswang, rekwang ho dipharasteitale, dithupello, thuto, ditheo kaofela tsa ditjhelete le diinshorenshe ho kenyeletsa dikgwebo tsa ka ntle jwalo kaha ho hlalositse ka hodimo.
Ho reka ka boinahanelo:	Tshebediso ya tjhelete kaofela moo Sibanye Gold e ka kgethang ho ya ka ho reka ha yona.
Ho reka ha HDSA	Kaofela ho reka ka boinahanelo dikhampaning tsa BEE – e leng se hlalotswang e le setheo se nang le voutu e tlase ya 25% + 1 ya khapitale e arolelanwang eo e leng ya HDSA ka kotloloho jwalo kaha ho lekantswe ho ya ka phallo ya ntlhatheo.

Maiteko kaofela ntlheng ena a ikamahantswe le Moralo wa Naha wa Ntshetsopele le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang mabapi le (i) Ditoropo le Setjhaba se Bolokehang; le (ii) Mosebetsi o hlomphehang le kgolo ya moruo.

8.2 Moralo wa Tswelopele wa Ho reka

Leano la mmuso wa Aforika Borwa ka tjhata ya ntlafalo ya kahisano le moruo o batsi bakeng sa Indaseteri ya Merafo le Diminerale le na le sepheo sa ho fihlella tjhebelopelo ya moruo o fetohang o bonahalang ka kgolo, mesebetsi le tekatekano. Ntlafalo ya Ba batsho Moruong ke tshebetso kapa leano la kahisano le moruo le nang le maikemisetso le entsweng ho lokisa ho sa lekalekane ha nako e fetileng le ho hlophisa ho ba le seabo ha Maforika Borwa a neng a neng a Kotetswe Nakong e fetileng (HDSA) moruong wa ba bangata.

Sepheo sa sehlooho sa Sibanye, "Sibanye e ntlafatsa maphelo", se bua le ho tshehetsa dipheo tsa mmuso ntlheng ena. Sibanye ke e mong wa bareki ba baholohadi ba diphahlo le ditshebeletso sektareng ya merafo mme jwalo ka moetapele wa indaseteri e na le boikarabelo ba ho tshehetsa dipheo tsa diphetofo tsa moruo tsa mmuso ka ho sebedisa matla a yona a ho reka, maemong a moralo wa Leano la Ntlafalo ya Ba batsho Moruong le mawa a molao a bonahalang.

Ka ho phethahatsa mohato o matla wa ho kenya tshebetsong BEE, Sibanye e nkile qeto ya ho kenya tshebetsong lenaneo la ho reka le felletseng le ikgethileng le reretsweng ho ntlafatsa ditheo tsa BEE tse lokelang, e le karolo ya mesebetsi ya yona ya ho reka e tlwaelehileng.

Moralo o tswelang pele wa ho reka wa Sibanye Gold bakeng sa dilemo tse hlano tse tlang o ka tsela e latelang:

Tafole ya 64: Moralo wa Ho reka

Moralo wa Ho reka*						
Sepheo sa Sehlooho	Hajwale	2017	2018	2019	2020	2021
Hodisa barekisi ba dumelletsweng ba HDSA (Palo)	50%	52%	54%	54%	58%	60%
Hodisa ho reka ha khapitale ho tswa ho bafani ba HDSA	40%	40%	40%	40%	40%	40%
Hodisa Ditshebeletso tse rekwang ho bafani ba HDSA	70%	70%	70%	70%	70%	70%
Hodisa Dikhonsumabole tse rekwang ho tswa ho bafani ba HDSA	50%	50%	50%	50%	50%	50%
Ntshetsopele ya Dikgwebo le Bafepedi		3	4	4	4	3
SMME Ba batjha ba Kenang ba Ngodiswa		8	8	8	8	8
SMME Thupello ya Barekisi		5	5	5	5	5

Sibanye e ananela bohlokwa ba ho aha le ho boloka dikgwebo setjhabeng sa rona sa lehae mme e tshebetsong ya ho phethahatsa leano la Ntshetsopele ya Dikgwebo le Bafepedi ho sebetsana le sena.

Maiteko a kopanetsweng le boipehelo boo E seng ba sehlooho ho ya ho ba Sehlooho bakeng sa 2012-2016 a sa fihlellwang saekeleng e fetileng ho tla sebetsanwa le ona ka ho kennngwa tshebetsong ha leano la ntshetsopele la Dikgwebo le Bafepedi ba Sibanye.

Ha se kaofela dikgwebo tse bolokehang di ntshetswang pele ka kopanelo, empa hape le ka boipapiso le dikhampani tse ding, bolekanane le dithupello. Saekeleng ena Sibanye e tla be e tsepamisitse kahong ya dikgwebo tsa lehae ho potoloha ditshebetso tsa rona.

8.2.1 Leano la Tshebetso la Ho reka

Tafole ya 65: Leano la Tshebetso la Ho reka

Boemo bo Ikarabelang	Moralo wa Leano	Nako
Molaodi Marangrang Phepelo	wa a Lekola maano, ditsamaiso le ditataiso tsa Ntlafalo ya Ba batsho Moruong (BEE) ho netefatsa tshebedisano le ditlhoko tsa Tjhata ya Merafo	E tswela pele
Molaodi Marangrang Phepelo	wa a Efa maHDSA maemo a mofepedi* a lokelang moo ho kgonehang maemong ohle a mararo (3) a ho reka.	E tswela pele
Molaodi Marangrang Phepelo	wa a Hlwaya le ho rekota boemo ba ho reka ho dikhampani tsa HDSA kotara e nngwe le e nngwe esita le mehlodi ya tikolohong ya ho reka.	E tswela pele
Molaodi Marangrang Phepelo	wa a Moo ho kgonehang, phatlalatsa lenane la bafepedi direktong tsa Morafo mme o di hlahlobe kgwedi le kgwedi bakeng sa hore HDSA ba be le seabo, ditokelo le ho nka karolo, ho netefatsa hore komiti ya dithendara e bewa leseding kamehla ka maemo a ho reka a HDSA a Beatrix.	E tswela pele
Molaodi Marangrang Phepelo	wa a Moo ho hlokehang le ho kgoneha, fana ka botataisi le thuso ya ho aha bokgoni ho bafepedi ba HDSA ho hlophisa dintlafalo ditlwaelong tsa bona tsa dikgwebo ka sepheo sa ho hlophisa sektara ya SMME e atlehileng e sebetsang mmoho le Morafo.	E tswela pele

***Ka kgopolo ya hore sehlahiswa kapa tshebeletso e ikamahanya le ditlhoko tsa Sibanye tsa setekgeniki, kgwebo le tsa dikotsi**

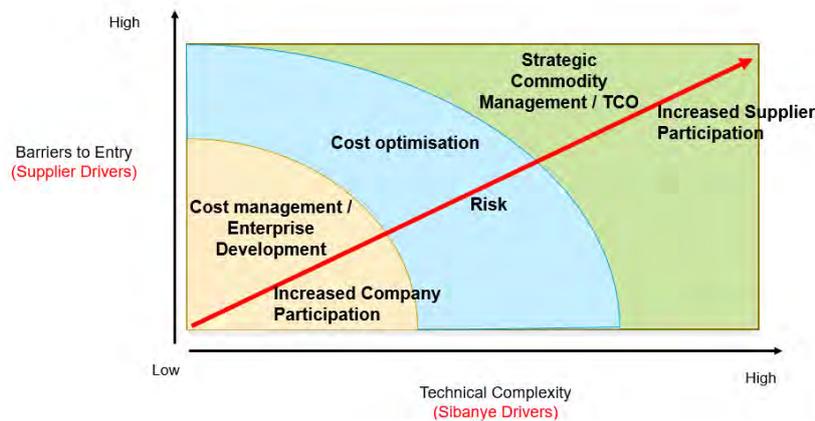
Mehato ya rona e hloka tlhahisoleseding e nepahetseng ho ntshetsa pele maano a lokelang mme e hloka ho kenya boleng le ho bolokeha. Sibanye e tla tswela pele ho lekola le ho ntlafatsa leano la dipuisano tsa rona le ba amehang ho ba moetapele mehatong ya marangrang a phepelo a tswetseng pele.

Katamelo ya rona e kenyeletsa tse latelang:

- Ntshetsopele ya dikgwebo – ho thusa kapa ho potlakisa ntshetsopele ya dikgwebo ho ba le seabo, ho atolosa kapa ho ntlafatsa dikgwebo dibakeng tsa merafo moo re sebetsang;

- Ntshetsopele ya SMME – ho sebeta le bafepedi ba SMME ho ntlafatsa tshebetso ya bona le ho matlafatsa ho ba le seabo ka hara profaele ya tshebediso ya ditjhelete;
- Ntlafatso le ntshetsopele ya BEE – ho tsepamisa ho bafepedi ba teng ho etsa meralo ho ntlafatsa kgahlamelo ya diphetoho;
- Ho reka ho nang le netefaletso – tshebetso ya dithendara ya bafepedi ba lehae ka tshehetso ho netefatsa boikamahanyo le bophelo bo botle le polokeho, boleng le theko. Ntlafatso le tlhokomelo ya dihosetele e hlwailwe e le ntho ya bohlokwa.

Sibanye e tsepamisitse ho ntshetsopele ya dikgwebo tse bolokehang tikolohong ya merafo eo re sebeta ho yona. Ho fihlela ha jwale, khaohanyo ya dihlahiswa e motjheng ho netefatsa dibaka tsa tshebediso ya tjhelete bakeng sa ntshetsopele ya lehae ka hara moralo o ka tlase:

Ho phethahatsa leano, re hloka ho netefatsa hore ditheko, kotsi le boleng ba dihlahiswa le ditshebeletso di fihlella ditlhoko tsa mokgatlo. Katamelo ya bolekanane ho phethahatsa e a hlokeha ka tlaleho le dipuisano tse tswellang.

9. Ho kgaola le Diphokotso

9.1 Selelekela

Morafo wa Gauta wa Beatrix o ikemiseditse ho boloka mesebetsi le ho qoba tahlehelo ya mesebetsi ha ho kgoneha. Leha ho le jwalo, maemo a ka hlaha nako le nako a hlokanang phokotso ya basebetsi. Beatrix ke morafo wa kereiti e tlase, o angwang le ke diphetoho tse nyane thekong ya gauta, ditjeong tsa tlhahiso le dintlha tse ding tsa ka ntle tse nang le kgahlamelo e mpe tshebetsong ya morafo.

Maiteko kaofela ntlheng ena a amahantswe le Moralo wa Naha wa Ntshetsopele le Dipheo tsa Lefatshe tsa UN bakeng sa Ntshetsopele e Bolokehang mabapi le ho qoba kapa le ho bebofatsa kgahlamelo e amanang le ho theoha ha moruo.

Bakeng sa ho laola le ho fokotsa sephetho sa ho kgaola, ho kwala mesebetsi le ho fokotsa basebetsi, Beatrix e tla kenya tshebetsong mehato e tekilweng ka tlase ka maiteko a ho qoba ditahlehelo tsa mesebetsi mme e tla laola tshebetso ho ya ka boitlamo bo latelang, moo diphokotso di ke keng tsa kgona ho qojwa:

9.2 Ho thea Foramo ya Bokamoso

Foramo ya Bokamoso e theilwe morafong mme e tla tswella ho kopana kotara e nngwe le e nngwe. Foramo ya Bokamoso e buswa ke Molaotheo o tataisang Foramo ho ya ka:

- a. Kgothaletsa dipuisano tse tswelang pele pakeng tsa baemedi ba basebetsi le bolaodi ba morafo mabapi le bokamoso ba morafo;
- b. Hlahloba maemo a kamoso ho hlwaya mathata, diphephetso le ditharollo tse ka bang teng, mabapi le tlhahiso le mosebetsi;
- c. Hlwaya maano a ho tlisa diphetoho a tlhahiso le mosebetsi;
- d. Maano a ho kenya tshebetsong ao ho buisanweng ka ona ke bolaodi le baemedi ba basebetsi; le
- e. Nahana ka mehato e neng e ka tswela molemo setjhaba ka hara moo morafo o sebetsang.

9.3 Dipuisano le Bolaodi nakong ya Diphokotso

Moo diphokotso di ke keng tsa qojwa, Beatrix e tla ikobela le mehato e latelang:

- Rerisana le mekgatlo ya basebetsi e ananetsweng ka hara Foramo ya Bokamoso ya Beatrix;
- Tsebiso ho ya Karolo ya 189(3) ya Molao wa Dikamano tsa Basebetsi (LRA) e tla fuwa mekga e lokelang jwalo kaha ho bolelwa Karolong ya 189 ya LRA. Ditherisano di tla tshwarwa ho ya ka dipehelo tsa Molao wa Dikamano tsa Basebetsi;
- Ditherisano le motho ofe kapa ofe jwalo kaha ho hlokeha ho ya ka Karolo ya 189 le/kapa Karolo ya 189A ya LRA;
- Tsebiso ho ya ka Karolo ya 52 ya MPRDA e tla fuwa Boto ya Diminerale le Petroliamo moo maemo a bonahalang a moruo a bakang phaello ho karolo ya kuno ya morafu o amehang a tla ba ka tlase ho dipersente tse tsheletseng (6%) ka palohare bakeng sa nako ya dikgwedi tse 12 kapa haeba tshebetso efe kapa efe ya morafu e fokotseha kapa e fela ka kgonahalo ya ditlamorao ya hore dipersente tse 10 (10%) kapa ho feta tsa basebetsi kapa basebetsi ba 500, efe kapa efe e ka tlase, ba ka nna ba fokotswa mosebetsing nakong efe kapa efe ya dikgwedi tse 12;
- Haeba Taelo ya Letona ho ya ka Karolo ya 52 ya MPRDA e fumanwa, Beatrix e tla nka mehato e hlokehang ho mamela;
- Beatrix e tla buisana le ditheo tse latelang ha ho ka etsahahala ho be le diphokotso mosebetsing:
 - Mekgatlo ya Basebetsi e ngodisitsweng;
 - Basebetsi ba amehang le/kapa baemedi ba bona;
 - Bommasepala dibakeng tse potapotileng le dibaka tse ka sehloohong tse romelang basebetsi;
 - DMR;
 - Bafani ba ditshebeletso ba amehang; le
 - Lefapha la Mosebetsi

9.4 Matsete a Ditjhelete

Tsela e sebetsang ka ho fetisisa ho atolosa bophelo ba morafu ke ka matsete a ditjhelete le kgolo e eketsehang. Katoloso ya kamoso le menyetla ya matsete a ditjhelete e ka bang teng mabapi le Morafu wa Gauta wa Beatrix e tla ananelwa ho shebilwe theko ya gauta e renang, ditjeo tsa tlhahiso le bokgoni ba dirisefe tsa manya le (di)motlolo tsa jioloji ho fana ka gauta e teng e lekaneng ho tshehetsa ho ntshwa ha kamoso ho nang le phaello. Morafu wa Gauta wa Beatrix o tla tswella ho ntlafatsa dimotlolo tsa ona tsa jioloji ho ntlafatsa motheo wa yona wa jioloji le tsebo.

9.5 Ditharollo tse Ding

Ha ho ka etsahala hore ho se kgonehe ho qoba ditahlehelo tsa mesebetsi, Foramo ya Bokamoso e tla ananela dikgoneho tse ding ho ena le diphokotso, ho kenyeletswa dikgoneho tse sisintsweng ke ba amehang ka Foramong. Lenane le ka tlase ke mohlala wa dikgoneho tse ding tse ka shejwang. Lenane lena ha se la moshwelella mme le ka nna la fetoha ka lebaka la dipuisano le ba amehang.

Ha ho ananelwa ditshisinyo khampani e tla, ha ho hlokeha, ananela tlhokeho ya bokgoni bo ikgethileng le tlhokeho ya ho boloka basebetsi ba nang le boitemohelo, mme hape e tla ikamahanya le melao le ditsamaiso tsa yona tse amanang le phokotso mosebetsing, ditumellano tse teng tsa mesebetsi le melawana ya hajwale:

- Ho emisa ho thaotha basebetsi ba batjha, boloka bokgoni bo hlokolotsi bo hlokehang bakeng sa tsamaiso e bolokehileng ya ditshebetso;
- Ho fedisa ditshebeletso tsa basebetsi ba nakwana le bapenshenara ba hirilweng botjha;
- Ho fokotsa tshebediso ya dikonteraka tsa mesebetsi;
- Ho qoba ntjhafatso ya ditumellano tsa dikonteraka moo ho kgonehang;
- Ho sebedisa bokgoni ba ka hare;
- Dikonteraka tse nyane ha di amehe;
- Ho nka penshene e tiwaelehileng;

- Penschene e Tlamang ya Pele ho nako;
- Penschene ya Boithaopo ya Pele ho nako;
- Karohano ya Boithaopo;
- Kgetho e nngwe ya mosebetsi tshebetsong e nngwe ka hara Sehlopha;
- Kgetho e nngwe ya mosebetsi dikhampaning tse ding tsa merafo;
- Ho fallisetsa basebetsi ba sa lokelang mosebetsi le/kapa ba nang le boitsebelo bo fetang dikgeong tse ka hara Beatrix le Ditshebetsong tse ding tsa Sibanye Gold;
- Ho kenya tshebetsong Dikgetho tse ding tsa Ditumellano tsa Mosebetsi; le
- Ho sebetsa ka matsatsi ao e seng a mosebetsi.

9.6 Mawa a ho Ntlafatsa Kgahlamelo ya Kahisano le Moruo Bathong, Mabatoweng le Meruong Moo Diphokotso le Ho kwalwa ha Tshebetso di netefaditsweng

Haeba diphokotso mosebetsing di ke ke tsa qojwa, Beatrix e tla nka mehato ho fokotsa kgahlamelo ya kahisano le moruo basebetsing le dibakeng tse amehang, ho ya ka karolo ya 9.3.

9.7 Ho bebofatsa Kgahlamelo Dibakeng tse Romelang Basebetsi

Beatrix e tla nka mehato e latelang ho fokotsa kgahlamelo dibakeng tse romelang basebetsi:

- Fumana le ho lekodisa diIDP tsa dibaka tse romelang basebetsi ho arabela ka ho lekanang dithokong tse hlwailweng;
- Netefatsa hore dithupello tsa bokgoni bo fetiswang di fuwa basebetsi ba lokelwang ke menyetla ya mesebetsi le ya ho ithehela mesebetsi dibakeng tse romelang basebetsi;
- Netefatsa hore dithupello di loketse menyetla ya mesebetsi le ya ho ithehela mesebetsi dibakeng tse amohelang le tsa ditoropo esita le dibakeng tse romelang basebetsi; le

- Moo sebaka se romelang basebetsi se tla ba le kgahlamelo e mpe ka lebaka la phokotso e ka bang teng ya mesebetsi, mehato ya LED sebakeng se romelang basebetsi e tla laelwa ho thea menyetla ya mesebetsi.

9.8 Moralo wa Kamora Ho kwalwa

Beatrix e ikemiseditse ho ntshetsa pele le ho atolosa mananeo a dithupello tsa bokgoni ho fa basebetsi bokgoni bo bohlokwa ka ntle ho indaseteri ya merafo mme e tla dumella kgokahano ka hara moruo o batsi. Ana e tla ba maano a tla qoba boitshetleho ho morafong empa a kgothaletsa boikemelo ka hara batho ha ba ka tloha morafong. Maano a tla etswa le ba amehang ba lokelang ka hara tshebetso ya ho kwalwa.

Dipuisano le ditherisano tse tswelang le dikeletso tse hlophiswang ka Foramo ya Bokamoso, di tla sebediswa ho netefatsa hore mananeo le meralo e a tswella ho fana ka melemo e bolokehang le e sebetsang.

Ho etsa meralo bakeng sa diprojeke tse ikgethang tsa LED nakong ya ho kwalwa ho thata naholo ka lebaka la hore kakanyo ya nakwana ya hajwale ya bophelo ba morafong ho ya moralo wa kgwebo wa hajwale. Leha ho le jwalo, kutlwisiso ya tlhoko ya diprojeke tsa LED tse akareditseng tsohle tse etswang ka sepheo sa ntshetsopeleng ya kahisano le moruo e bolokehang sebakeng se potapotileng morafong, e tla ba bohlokwa, haholoholo bakeng sa basebetsi le/kapa setjhaba se neng se itshetlehile ka morafong nakong e fetileng bakeng sa ho iphedisa.

10. Phano ya Ditjhelete

Beatrix e ikemiseditse ho kenya tshebetsong Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi mme tafoleng e ka tlase e teka ditjhelete tseo e rerileng ho di sebedisa ho diprojeke tsa Ntshetsopele ya Khiri ya Basebetsi le Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae. Dintlha tse amanang le ditshenyehelo ho fihlela jwale di tekilwe, moo ho lokelang, dikarolong tse lokelang tsa SLP ena.

Bokgoni ba Beatrix ho thusa ka ditjhelete, ka ho tswelang, mananeo a hlahositsweng ho Moralo ona wa Setjhaba le Mesebetsi, leha ho le jwalo, bo itshetlehile ka bokgoni ba tshebetso ho fehla kontane e kenang ka mora ditshenyehelo. Kaha sepheo sa rona sa lewa ke ho ntlafatsa ho rafa ha manya a rona, molemong wa bohle ba amehang, haholoholo basebetsi ba rona bao mesebetsi ya bona e ntlafatswang ke bokgoni ba rona ba ho atolosa bophelo ba dishafte tsa rona ka phokotso ya meputso, ka hona diqeto di tla dula di etswa ho hlokomelwa ditlamorao tsa nako e telele, mme ho tla hloka hore ho fumanwe tekatekano mahareng a dithahasello tse hanyetsanang.

Ka tsela e tshwanang, phaello le ho etsa kontane di itshetlehile ka Ranta/theko ya gauta e fumanweng, jwalo ka boteng ba dirisefe tsa manya tse lokelwang ho rafshwa ka katleho. Bohlokolotsi ba theko ya gauta ba dirisefe ka diaonse bo bontshwa ka dikgeo tsa dipersente tse 5 (5%) ka hodimo le ka tlasa theko ya gauta. Ka theko ya gauta e eketsehang, ka kakaretso, palohare ya kereiti e rafshwang e a fokotseha empa ka ditone tse eketsehileng, tlhahiso ya gauta e a eketseha. Ka theko ya gauta e fokotsehang, dikereiti tse hodimo haholo di rafshwa ka ditone tse fokotsehileng tse lekanang le tlhahiso ya gauta e fokotsehileng.

Haeba re keke ra laola theko ya gauta ya matjhaba kapa sekgahla sa phapanyetsano sa Ranta/Dolara, tsela e le nngwe feela eo re ka bolokang dirisefe tsa manya a rona, mme kahoo bakeng sa bokamoso ba rona, ke ka tlhahiso e eketsehileng dikarolong kaofela tsa kgwebo, ho kenyeletsa taolo e tiileng ya ditjeo. SLP ena e akanya theko ya gauta ya R 490 000 bakeng sa kilogramo le ho se etsahale ha diketsahalo tse ka hodima taolo ya rona. Leha ho le jwalo, ha theko ena e sa fihlellwe ka ho bolokeha, mme ha tlhahiso ya rona ya

SLP e ka sitiswa ke ho etsahala ha diketsahalo tse ka hodima taolo ya rona, kapa ha maemo afe kapa afe a kotsi (ho kenyeletsa, ntle le tshita, Dintlha tsa Kotsi tse boletsweng hodimo) a ka phethahala kapa a fetola phethahalo, tlhahiso ya mananeo a hlalositsweng ho SLP ena e ka hloka ho lekolwa botjha. Kahoo, boitlamo ba Beatrix ho SLP ena bo hloka ho balwa le ho utlwisiswa maemong ana le ho se tsejwang. Ka lehlakoreng le leng, ha re ka kgona nakong e tlang ho fihlella dikuno tse fetang R 490 000 kilogamo, re tla ma boemong ba ho potlakisa mananeo.

Hlokomela:

Phano ya ditjhelete ho SLP ena e totobatsa feela HRD le dikarolo tsa Projeke ya Ntshetsopele ya Setjhaba sa Morafo. Dintlha tsa SLP tse jwalo ka Tekatekano Mosebetsing, Ho reka, Ho kgaola le Diphokotso jj., di fanwa ka dibajete tsa tshebetso tse ajwang selemo le selemo. ditjhelete tse bajetetsweng le phano ya ditjhelete e kgethehileng bakeng sa dintlha tsena tsa SLP di tla totobatswa selemo le selemo Meralong ya Ho kenya tshebetsong ya SLP e hlokehang.

10.1 Phano ya Ditjhelete (Molawana wa 46 (E))

Beatrix e tshepahala ho SLP mme, ho fihlela mona, e entse botjha Lenaneo la Mosebetsi Morafong ho kenyeletsa ditshenyehelo tse eketsehileng tse hlokehang bakeng sa HRD, projeke ya LED, Maemo a Matlo le Bodulo, Ntshetsopele ya Ho reka le Dikgwebo le diketsahalo tsa ho kgaola le phokotso mosebetsing.

10.2 Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele ya Khiro ya Basebetsi

Tafole ya 66: Mananeo a HRD: Phano ya Ditjhelete

Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele ya Khiro ya Basebetsi	2017	2018	2019	2020	2021	I Phano ya Ditjhelete Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
	R102 438 722	R 113 497 478	R 122 903 191	R 124 042 119	R 131 979 913	R 594 861 423

10.3 Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Ntshetsopele a Moruo wa Lehae

Tafole ya 67: Phano ya Ditjhelete ya Diprojeke tsa LED

10.4 Phano ya Ditjhelete bakeng sa Mananeo a Bodulo le Phepo e ntle

Phano ya Ditjhelete bakeng sa Diprojeke tsa Ntshetsopele ya Moruo wa Lehae	2017	2018	2019	2020	2021	Phano ya Ditjhelete Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
	R 12 000 000	R60 000 000				

Tafole ya 68: Mananeo a Bodulo le Phepo e ntle: Phano ya Ditjhelete

Ketso	2017	2018	2019	2020	2021	Kaofela
	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm	Rm
Ditjeo bakeng sa Ho hlokomela Bodulo ba Malapa	15 834	15 935	15 998	16 018	15 989	79 774
Ditjeo bakeng sa Ho hlokomela Bodulo ba Motho a le mong	24 435	24 384	24 249	24 019	23 684	120 771
Ditjeo tsa Lenaneo la Phepo e Ntle	73 038	75 960	78 998	82 158	85 444	395 598
Kaofela	113 307	116 279	119 245	122 195	125 117	596 143

10.5 Phano bakeng sa Taolo ya Ho kgaola le Diphokotso

Qeto ya ho fokotsa basebetsi ke ka lebaka la maemo a moruo a morafu a renang nakong e itseng. Ka hona, Sibanye Gold **ha e rere ho etsa diphokotso pele ho nako**. Leha ho le jwalo, ha qeto e jwalo e ka nkuwa ka mabaka a tshebetso a amanang le moruo, ho tla fanwa ka dipehelo bakeng sa diphokotso e le karolo ya bajete ya tshebetso. Sena se tla akareletsa le ditjeo bakeng sa ditshebetso tsa ditherisano le diforamo tse lokelang, ha ho hlokeha, ha diphokotso dife kapa dife di ka etsahala.

Dipehelo kaofela ntlheng ena di tla hlahella meralong ya tshebetso e tlleng pele. Mabapi le ho kgaola mesebetsi ka kakaretso le ho ya ka moralo wa Bophelo ba Morafu (Lenaneo la Mosebetsi Morafong), pehelo e teng bakeng sa tahlehelo ya basebetsi, ho ya ka tafole e ka tlase, ka tumellano(i) diphetoho tlhahisong, le (ii) ditlhoko tse amanang le basebetsi.

Tafole ya 69: Taolo ya Ho kgaola le Diphokotso: Phano ya Ditjhelete

Phano ya Ditjhelete bakeng sa Taolo ya Ho kgaola le tahlehelo ya basebetsi (Ditjeo ka Miliyone)	2017	2018	2019	2020	2021	Phano ya Ditjhelete Kaofela (2017 ho isa ho 2021)
	R 181 532	R 208 303	R 64 505	R 55 071	R 68 839	R 578 250

11. Boitlamo ka Motlatsa Mopresidente

Nna, **Band F. Malunga**, ya saenneng ka tlase mme ke dumelletswa ka molao ke **Sibanye Gold (Khampani)** ke itlana ho ikamahanya le tlhahisoleseding, ditlhoko, boinehelo le dipehelo tse tekilweng moralong wa kahisano le mesebetsi.

E saennwe Akhademing ya Sibanye Gold ka la **mashome a mabedi a metso e supileng (27th) la Phupu 2017**

Mosaeno: X

Maemo: Motlatsa Mopresidente le Hlooho ya Tshebetso ya Beatrix

<p>Beatrix Gold Mine Social and Labour Plan 2017 – 2021</p> <p>Sibanye^{AU} we are one</p> <p>11. Undertaking by Vice President</p> <p>I, <u>Band F. Malunga</u>, the undersigned and duly authorized thereto by <u>Sibanye Gold (Company)</u> undertake to adhere to the information, requirements, commitments and conditions as set out in the social and labour plan.</p> <p>Signed at Sibanye Gold Academy on this <u>Twenty seventh (27th) day of July 2017</u></p> <p>Signature: <i>signature redacted</i></p> <p>Designation: Vice President and Head of Beatrix Operations</p>
--